

T.C

**CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**AVRUPA BİRLİĞİ ORTAMINDA TARIM ÜRÜNLERİ İŞLETMELERİNDE
HİBE DESTEK KREDİLERİ**

Murat ERBİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İŞLETME-MUHASEBE-FİNANSMAN ANABİLİM DALI

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Sibel KARGIN

MANİSA

ŞUBAT-2010

ÖNSÖZ

Bu çalışmamın; verimli arazilerimizin bulunduğu güzel ülkemizde can çekişen tarım sektörünün Avrupa standartları seviyesinde üretim yapmasına katkı sağlamasını ümit etmekteyim.Böylece hem sağlıklı tarımsal üretim yapılmış olur hem de globalleşen dünyada ürün kalitesi ve verimliliği artırılarak ve daha yüksek ihracat potansiyeline ulaşarak ülke ekonomisine önemli katkı sağlar.

Bu çalışmamda bana destek olan değerli hocam Yrd.Doç.Dr.Sibel KARGIN, Ziraat Müh.Mustafa ÖZEL ve Yük.Ziraat Müh.Sn.Henricus COENEN'na teşekkürü borç bilirim.

10 ŞUBAT 2010
Murat ERBİL

ÖZET

“Avrupa Birliği Ortamında Tarım Ürünleri İşletmelerinde Hibe Destek Kredileri” adlı bu çalışma ile Türkiye’de tarım sektörünün sorunları, istihdamı, rekabet gücü ve genel ekonomi içindeki payı detaylarıyla belirtilerek değişen ve globalleşen dünyada Türk tarımının rekabet gücünün artırılması hedeflenmiştir.

Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti’ne tarıma dayalı bir nüfus ve ekonomi miras kalmıştır. Öyle ki, 1927 yılındaki ziraat sayımı sonuçlarına göre nüfusun %80’inden fazlası tarımla ilgilenmektedir. 2000’li yıllara gelindiğinde tarım nüfusu o döneme göre azalmış olmasına rağmen yine de fazladır ve Gayri Safi Milli Hasıla içindeki payı %8,6’dır. Türk tarım sektörünü içinde bulunduğu zor durumdan kurtarmak için, dünya tarımıyla rekabet edebilir hale getirmek gerekmektedir. Bunun için de gelişmiş Avrupa Birliği tarımıyla Türk tarımını karşılaştırıp zayıf yönlerimizi ortaya çıkartmak gerekmektedir.

Avrupa Birliği tarım sektörüyle Türk tarımını karşılaştırdığımızda birçok konuda yetersiz olduğumuz görülmektedir. Bunların başlıcası; işletme başına düşen arazi büyüklüğü, teknoloji kullanımı, fiyat politikaları ve en önemlisi de finansman destekleridir. AB’de işletme başına düşen ortalama arazi büyüklüğü Türkiye’nin 2,8 katıdır. Bu da işletmelerin verimli olmasına neden olan etkenlerden biridir. Avrupa Birliği 2010 bütçesinde tarımsal destekler için ayrılan pay 55,9 milyar Euro ve oransal olarak ta %38’dir. Bu rakam da AB içinde tarıma verilen finansal desteğin ne kadar büyük olduğuna bir örnektir. Bu destekler çeşitli fonlar vasıtasıyla kullanılmaktadırlar. Bunlardan bazıları; Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti fonu (FEOGA), Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF), Avrupa Sosyal Fonu (ASF), Avrupa Birliği Uyum Fonlarıdır. Türkiye’deki tarımsal kurum ve işletmeler de Avrupa Birliği uyum programı gereğince proje hazırlayarak bu fonlardaki desteklerden istifade edebilme hakkına sahiptir. Bu fonların desteği sayesinde Türk tarımının verimliliği ve rekabet gücü artırılarak Avrupa Birliği tarım sektörüyle uyumlu hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Tüm tarım işletmeleri veya kamu kuruluşları proje hazırlayarak %50’ye varan hibe desteklerinden yararlanabileceklerdir. Ancak bunun için hibe mekanizması aşamalarını geçmeleri ve doğru projeyi seçmeleri gerekmektedir. Bununla ilgili olan kurumlardan bazıları şunlardır; Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu (AKTD), Merkezi Finans ve İhale Birimi(MFİB).

Tezin son bölümü uygulama bölümü olarak planlanmış ve bu doğrultuda çalışılmıştır. Bu bölümde Samsun ilinde bir un fabrikasının proje amaçlı hibe destek programına başvurusu ve aşamaları detaylarıyla incelenmiştir. Bu projeden istifade edebilmesi için gerekli olan kriterlerden en önemlileri; şirket finansman durumu, projenin amacı, destek sayesinde yapacağı yatırımın o bölgeye sosyal katkısı, desteğin şirketin rekabet gücüne katkı seviyesi ve kapasite artışıyla sağlayacağı fazladan istihdamdır. Ele alınan un şirketi de destek sayesinde üretim kapasitesini artırıp bölgede buğday ekiminin artmasına, fazladan eleman çalışmasına ve satış cirosunun artarak bölgedeki tarım ekonomisine fazladan katkı sağlamayı başarmıştır.

ABSTRACT

The thesis named ‘Subsidies to agricultural companies in the European Union’ is studied to explain Turkish agricultural sector’s problems, sector’s employment situation, competitiveness and its ratio in the general economy and also it is aimed to explain the methods to increase the competitiveness level in the changing and globalizing world.

Agricultural oriented population had been inherited to Turkish Republic from the Ottoman Empire. According to the reports in the year of 1927; more than 80% of the population had been working in the agriculture sector. When we check the same ratio in the year of 2000, the population ratio had declined but the agriculture sector in GDP (general domestic product) was 8,6%. In order to save the Turkish agriculture, it is needed to have power to compete with the world’s agricultural sector. In order to do this, we need to compare our sector with the European Union’s sector and we need to define our disadvantages.

When we compare them, we realise that Turkish agricultural sector has lots of disadvantages. The main disadvantages are the field owned by each farmer, technology used, product price policies, and the most important one, financial support. In the European Union the average field measurement for per farmer is 2,8 times more than Turkish average field measurement for per farmer. This is one of the most important reasons that the farmers in European Union are more productive. In the European Union the budget amount reserved for agricultural grants and supports is 55,9 billion euro, which is 38% of general budget. This amount is a typical sample which shows us the importance given to agricultural sector in the European Union. These subsidies can be used by some various funds. Some of them are; European Agricultural Guidance Guarantee Fund, European Regional Development Fund, European Social Fund, European Adaptation Fund. The agricultural organisations and companies in Turkey have right to use these funds by preparing appropriate projects. By the help of these supports, it is aimed to increase the Turkish agricultural productivity and competitiveness in order to adapt to European Union agricultural sector level. All agricultural companies and governmental associations can use these subsidies which have 50% grant support. But in order to get these subsidies they have to pass the subsidy mechanism stages and they have to choose the appropriate project. Some organizations related with these subsidy program in Turkey are; State Planning Organization (SPO), Delegation of the European Union to Turkey (DEUT), Central Finance and Contracts Unit (CFCU).

The last part of the thesis is placed as an evaluation part and studied through this subject. In this section; it is explained one flour factory’s application to subsidy in Samsun and its application stages detailed. In order to get these grants, the most important criteria are; company’s finance position, the aim of the project, project’s social contribution to the region, grant’s contribution to company’s competitiveness level, the result of capacity increasing to unemployment level in that region.

As a result this company achieved to increase production capacity and competitiveness level so that the need to raw material increased. Farmers increased the wheat planting for good prices and more workers in the field and in the factory were employed. Sales turnover of the company also increased.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Avrupa Birliğı Ortamında Tarım Ürünleri İşletmelerinde Hibe Destek Kredileri” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10 ŞUBAT 2010

Murat ERBİL

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 11.03.2010 tarih ve 6/EK11 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Yüksek Lisans Programı öğrencisi Murat ERBİL'in "Avrupa Birliği Tarım Ürünü İşletmelerinde Hibe Destek Kredileri" Konulu tezi incelenmiş ve aday 28.04.2010 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra...³⁵ dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna

OY BİRLİĞİ

DÜZELTME yapılmasına

*

OY ÇOKLUĞU

RED edilmesine

**

ile karar verilmiştir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

Yrd.Doç.Dr. Sibel KARGIN

(Danışman)

S. Kargin

ÜYE

Erdal Özkol

Doç.Dr. Erdal ÖZKOL

ÜYE

Yrd.Doç.Dr. Hakan ARACI

Evet

Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

Tez, mutlaka basılmalıdır

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, başımı gereksizdir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
YEMİN METNİ.....	iv
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TARIM SEKTÖRÜ

1.1.TARİHSEL GELİŞİM	3
1.1.1.Türkiye'de Tarım Sektörünün Tarihsel Gelişimi.....	3
1.1.2.Avrupa Birliği'nde Tarım Sektörünün Tarihsel Gelişimi	9
1.2. TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNİN TARIMSAL YAPISINDAKİ FARKLILIKLAR	16
1.3.AVRUPA BİRLİĞİ VE ORTAK TARIM POLİTİKASI.....	21
1.3.1.Kuruluş ve Gelişme Dönemi.....	21
1.3.2.Roma Antlaşması ve OTP	22
1.3.3.Ortak Tarım Politikasının Temel Kuralları.....	23
1.3.3.1.Temel Kurallar	23
1.3.3.1.1.Piyasa İstikrarı İçin Ortak Bir Pazar Kurulması.....	23
1.3.3.1.2.Topluluk Tercihi	24
1.3.3.1.3.Ortak Bir Fiyat Politikası Belirlenmesi	24
1.3.3.2.OTP Fiyat Politikası	24
1.3.3.2.1.Topluluk İçi Fiyat Politikası	25
1.3.3.2.2.Üçüncü Ülkelere Karşı Uygulanan Fiyat Politikası.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

TARIM SEKTÖRÜNDE FİNANSMAN SİSTEMLERİ

2.1.AVRUPA BİRLİĞİNDE TARIMSAL FİNANSMAN SİSTEMLERİ	30
2.1.1.Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA)	32
2.1.1.1.Garanti Fonu	33
2.1.1.2.Yönlendirme Fonu	34
2.1.2.Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF).....	36
2.1.3.Avrupa Sosyal Fonu (ASF)	36
2.1.4.AB Uyum Fonları.....	37
2.2.TÜRKİYE'DE TARIMSAL FİNANSMAN SİSTEMLERİ.....	38
2.2.1.Tarımsal Finansmanın Türkiye'deki Uygulama Biçimleri.....	39
2.2.2.Tarımsal Finansmanın Uygulanışı ve Değerlendirme	40
2.3. AB DESTEKLİ BÖLGESEL KALKINMA PROGRAMLARI HİBE PROGRAMI UYGULAMA MEKANİZMASI.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HİBE DESTEK KREDİSİNİN UYGULANMA KOŞULLARINA

İLİŞKİN BİR UYGULAMA

3.1.ÖRNEK BİR X İŞLETMESİNİN AVRUPA BİRLİĞİ HİBE PROGRAMINA BAŞVURU AŞAMALARI	47
Ekler	80
Ek 1: Proje Bütçesi	81
Ek 1.1: İnşaat İşleri Alım Giderleri	82
Ek 1.2: Mal Alım Giderleri	83
Ek 1.3: Danışmanlık Alım Giderleri	84
Ek 1.4: Aynı Katkı	85
Ek 2: Gider Gerekçeleri	86
Ek 3: Finansman Kaynakları.....	87
Ek 4: Tahmini İş Takvimi.....	88
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	89
KAYNAKÇA.....	92
İnternet Kaynakları.....	95

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1: 1923-1932 Döneminde GSMH İçinde Sektörlerin Payları (%),	4
Tablo 1.2: 1997-2007 Döneminde GSMH İçinde Sektörlerin Payları (%).....	9
Tablo 1.3: Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasının Gelişimi	16
Tablo 1.4: AB Ülkelerinde Arazinin Cinsine Göre Dağılımı (2000 Yılı)	17
Tablo 1.5: Türkiye ve AB Ülkelerinde Çeşitli İşletme Büyüklük Gruplarındaki Tarım İşletmeleri ve Ekilen Alanlar	18
Tablo 1.6: Türkiye ve AB'nde Arazilerin Tasarruf Şekillerine Göre Dağılımı	20
Tablo 1.7: Türkiye'de Arazi Mülkiyet ve Tasarruf Şeklinin Oransal Dağılımı (%)	21
Tablo 2.1: AB'nde Bütçe ve Tarımsal Harcamaların Gelişimi	30
Tablo 2.2: 2009 – 2013 Yılları Arasında Öngörülen AB Bütçesi.....	31
Tablo 2.3: Hibe Mekanizması Aşamaları	45
Tablo 3.1: Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Programı kapsamında gerçekleştirilecek yatırım tesisinin bütçe büyüklükleri ve talep edilen hibe desteği tutarı	49
Tablo 3.2: Buğday İşlemede İlk 5 İl Sıralaması	52
Tablo 3.3: Hedef Gruplar.....	52
Tablo 3.4: Süre ve Eylem Planı.....	56
Tablo 3.5: Yönetim Kurulu / Komitesinin Listesi.....	60
Tablo 3.6: Son 3 (üç) Yıl Süresince Uluslararası Fon Kurum ve Kuruluşlarından Alınan Hibe veya Krediler	61
Tablo 3.7: Son 3 (Üç) Yıl İçinde Uluslararası Fon Kurum ve Kuruluşlarına Gönderilen Hibe Başvuruları (veya Gönderilmek Üzere Olan).....	61
Tablo 3.8: Ortaklık Bilgi Formu	62
Tablo 3.9: Kontrol Listesi	65
Tablo 3.10: Ürün Satışı Planı Tablosu	73
Tablo 3.11: Üretim Planı günlük.....	74
Tablo 3.12: İş Gücü Tablosu	74
Tablo 3.13: Tesisat Donanım Tablosu.....	75
Tablo 3.14: Yatırımın Yapılması Dönemi Finansman Tablosu.....	76
Tablo 3.15: Yıllık Nakit Gelir- Gider Tablosu (YTL)	77
Tablo 3.16: Nakit Akım Tablosu (YTL)	77
Tablo 3.17: Karlılık Hesabı Tablosu (YTL)	77
Tablo 3.18: Yıllık Bilanço.....	78
Tablo 3.19: İş Kurma Süreci Detaylı Faaliyet Planı.....	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1: Türkiye Genelinde Un Fabrikası Bölgesel Dağılımı	51
Şekil 3.2: Bafra Ovası Tahıllar 2006 yılı Üretim Miktarları(Ton).....	69

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
a.g.e.	Adı geçen eser
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGÜ	Az Gelişmiş Ülke
ASF	Avrupa Sosyal Fonu
AŞ	Anonim Şirket
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
FEOGA	Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu
GATT	Gümrük Tarifeleri Genel Anlaşması
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
KKDF	Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu
OTP	Ortak Tarım Politikası
s.	sayfa/sayfalar
SAPARD	Tarım ve Kırsal Kalkınma Alanında Özel Katılım Programı
TMO	Toprak Mahsulleri Ofisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
t.y.	Basım tarihi yok
vb.	Ve bunun gibi
v.d.	Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
ZMO	Ziraat Mühendisleri Odası

GİRİŞ

Milattan Önceki yüzyıllardan “milenyum çağı” diye adlandırılan teknolojinin hızla geliştiği ‘bugüne’ kadarki tüm dönemlerde tarım önemini hep korumayı başarmıştır. Tarım sektörü, insan yaşamının temel ihtiyacı olan gıda ile doğrudan ilişkisinden dolayı, ülkelerin ekonomileri için son derece önemlidir. Beslenme alışkanlığının coğrafi koşullar ve kültürel faktörler nedeniyle önemli farklılıklar göstermesi, ülkeleri, besin ihtiyaçlarını dışarıya bağımlı olmaksızın kendi kendilerine karşılamak ve sektörde verimliliği artırmak amacıyla devletin desteği ve koruması altında kapsamlı tarım politikaları oluşturmaya yöneltmiştir.

Tarım sektörü ülkeler tarafından genellikle siyasi ve sosyal yönü ele alınarak korumacı politikalar temelinde belirlenmesi, özellikle 1929 yılında yaşanan büyük ekonomik buhranın ardından, ülkeler kendi içlerine kapanmayı ve kendi içlerinde büyük buhranın getirdiği sorunlara yönelmeyi tercih etmişlerdir. Bu da sektörün uzun dönem uluslararası ticari düzenlemeler dışında kalmasına neden olmuştur.

Nitekim uluslararası ticaret kuralları sanayi sektöründe 20. yy’ın ikinci yarısından itibaren oluşmaya başlamışken, bu tarımda çok daha sonra, 1990’larda, Dünya Ticaret Örgütü’nün (DTÖ) tarım anlaşması ile olmuştur.

Gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun, bütün ülkelerin ekonomilerinde tarımın büyük bir önemi vardır. Şüphesiz, nüfusunun neredeyse yarısına yakını (kayıt dışı istihdam dahil) bu sektörde istihdam eden ülkemiz için de bu hüküm geçerlidir. Tarım sektörü Türkiye Cumhuriyeti’nin ihtiyaç duyduğu atılımların hemen hepsinde nirengi noktası olmuştur. Nitekim Gazi Mustafa Kemal Atatürk, bu hükmü Türkiye’de yerleştirmek için “Türkiye’nin Sahibi Hakikisi ve Efendisi, Hakiki Müstahsil Olan Köylüdür!” demek gereğini duymuş ve çiftçiyi korumak için gerekli olan kooperatifçilik hareketini de o dönemlerde başlatmıştır.

Dünyada ve Türkiye’de her geçen gün artan nüfus, beslenme sorununu daha da önemli kılmaktadır. Tarımsal üretimin mevcut düzeyi, dengesiz de olsa dünyada açlığa son verecek düzeydedir. Açlığın devam etmesinin sebebi ise gelir dağılımının her geçen gün daha fazla bozulması ve az gelişmiş ülkelerdeki (AGÜ) tarımsal gelişmelerin ulusal pazarlarının ihtiyaçlarına göre değil ulus aşırı şirketlerin ihtiyaçlarına göre modernize edilmekte olmasıdır.

Çalışmamızın birinci bölümünde Türkiye ve Avrupa Birliği'nde tarım sektörü tarihsel gelişimleriyle ele alınmış ve yapısal farklılıkları üzerinde durulmuştur. Birinci bölümün sonunda ise Ortak Tarım Politikası (OTP)'na değinilmiştir.

İkinci bölümde Türkiye ve Avrupa Birliği'nde tarımsal finans sistemleri üzerinde durulmuş ve bu bağlamda detaylarıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

Üçüncü ve son bölüm ise uygulama bölümü olarak planlanmış ve bu doğrultuda çalışılmıştır. Tarımsal finans sistemleri arasında yer alan hibe programı ile X fabrikasının kapasitesini artırmak amacıyla örnek bir proje oluşturulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TARIM SEKTÖRÜ

1.1.TARİHSEL GELİŞİM

Tarımsal kalkınmada gerekli olan yapısal dönüşümü sağlayacak politikalardan, Avrupa Birliği'nin tarımsal üretim yapan işletmelere hibe, destek ve yatırım teşvikleri kullanımı için öncelikle Türkiye'nin tarım yapısının ortaya konulması gerekmektedir. Bu bölümde Türkiye ve Avrupa Birliği tarımının tarihi gelişimi incelendikten sonra; tarım yapısı, üretim faktörleri bazında ayrı ayrı ortaya konulacaktır.

1.1.1.Türkiye'de Tarım Sektörünün Tarihsel Gelişimi

Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı'dan tarıma dayalı bir ekonomi miras almıştır. Cumhuriyetin ilk on yılının verileri incelendiğinde tarım üretimi GSMH'nin ortalama %45,12'sini oluşturmaktadır. Tarımı %43,56 ile hizmetler, %11,31 ile sanayi izlemektedir. 1927 yılında yapılan Ziraat Sayımı sonuçlarına göre, toplam nüfus 13,6 milyon, kır nüfusu 10,3 milyondur¹. Aktif nüfusun %80'inden fazlası tarımla uğraşmaktadır. Yapılan tahminlere göre ekilebilir arazi, tüm ülke alanının %32'sini oluştururken; 1927 sayımına göre ekili arazi tüm ülke alanının %4,86'sı kadardır². Bu dönemde tarım, ekonomi için en önemli sektör konumundadır.

Tablo 1.1: 1923-1932 Döneminde GSMH İçinde Sektörlerin Payları (%),

¹ Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, "Osmanlıdan Günümüze Tarım ve Tarıma Hizmet Veren Kurumların Teşkilatlanma Süreçleri", 2004, s.17.

² Yakup Kepenek, Türkiye Ekonomisi, Ankara, Teori Yayınları, 1987, s.36.

(Cari Fiyatlarla)

	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	Ort.
Tarım	39,6	47,4	47,8	49,4	40,9	44	51,6	45,5	45,1	39,9	45,12
Sanayi	13,2	9,8	9,5	9,9	12,6	11,3	9,6	11,1	12,3	13,8	11,31
Hizmet	47,2	42,8	42,6	40,8	46,4	44,7	38,8	43,4	42,6	46,3	43,56

KAYNAK: DİE: İstatistik Göstergeler 1923-1995, DİE Yayınları, Ankara, 1996, s.431.

Bu dönemde tarımsal üretim piyasa için değil, daha çok iç tüketim için yapılmaktadır. Küçük çiftçiler tarafından gerçekleştirilen tarımda genellikle hububat üretimi yapılmaktadır. Yine bu dönemde tarımsal üretim teknolojisi yok denecek düzeydedir. Sektörün bu durumu dönemin politikacıları tarafından desteklenmesi gereken bir durum olarak görülmüş ve 1923 İzmir İktisat Kongresi'nde tarım ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Aşar Vergisinin kaldırılması,
- Ormanların korunması ve hayvancılığın geliştirilmesi,
- Tarım makine ve teçhizatının kolaylıkla ve gümrüksüz ithal edilmesi,
- Topraksız köylülere parasız toprak verilmesi ve onların mülk sahibi olması,
- Tarım eğitimine önem verilmesi, tarım atölyelerinin açılması ve okullarda pratik tarım derslerinin okutulması,
- Tarımsal kredilerin düzenlenmesi ve düşük faizle kredi sağlanması,
- Yol ve hayvan vergisinin, yolların yapımında ve verimli yatırımlarda kullanılması,
- Yüksek eğitim görenlerin, özellikle ziraat mühendislerinin geçici olarak köylere gönderilmesi,
- Türkiye İktisat Kongresi ziraat mümessilleri tarafından, “Türkiye Çiftçiler Birliği” adı ile bir cemiyetin kurulması,
- Köylülere, üretimle ilgili kitap ve mecmuaların bastırılıp bedava dağıtılması,

- Kışla ve askeri alanlarda, uygulamalı ziraat eğitimi yapılması,
- Hayvan hırsızlığı, yol kesiciliği, soygunculuk gibi hallerde dava tercihen görülmeli, cezası ağır olmalı, bir ay içinde görevini yapmayanların sorumlu tutulmaları³.

1933–1945 yılları arasında topraksız çiftçilere ve göçmenlere toprak dağıtımı devam etmiştir. Ancak bunun haricinde toprak mülkiyeti ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır. Bu dönemde ekili arazi miktarı artmış; 1927 yılında %4,86 olan ekili arazinin ülke toplam alanına oranı 1934 yılında %10,2'ye ve 1940 yılında da %12,25'e çıkmıştır⁴. Ekili arazide artış olmasına rağmen, kullanılan girdilerde önemli bir artış meydana gelmemiştir.

1945 savaş yılı hariç tarımsal üretim sürekli artmıştır. Ancak nüfus artış oranı dikkate alındığında bu dönemde tarımsal büyüme oranında bir gerileme olmuştur⁵. 1938 yılında Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) kurulmuş ve tahıl fiyatları desteklenmeye başlanmış, Ziraat Bankası tarafından açılan tarımsal kredilerin faiz oranları düşürülmüş, tarım kredi kooperatiflerinin geliştirilmesine çalışılmıştır. 1934'de tüketim mallarının üretimine ve ithal ikamesine dayanan 1. Sanayi Planı hazırlanıp uygulamaya konulmuştur. Bu plan ile tarım kesimini içeren mevcut gıda ve dokuma sanayi tesislerinin genişletilmesi ve gerekli olduğu takdirde yenilerinin yapılması, yatırım ve ara malı üreten sanayilere öncelik verilmesi benimsenmiştir⁶.

1945–1962 döneminde tarım sektöründe büyük bir değişim süreci yaşanmıştır. 1945 yılında çıkarılan “Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu” ile de vakıf arazilerinin tümünün kamulaştırılarak çiftçiye dağıtılması çalışmaları başlamıştır. 350 bin aileye yaklaşık 18 milyon dönüm toprak verilmiştir. Bu dönemdeki en önemli gelişme ülkedeki traktör sayısındaki büyük artıştır.

1949'da ülkedeki traktör sayısı %422 artış göstermiştir. Ancak artış hızı dönem sonuna kadar devam etmemiş, 1962 de %2 seviyesine düşmüştür. Dönem başına göre dönem sonunda traktör sayısındaki 37,8 kat artışa rağmen, ekili arazi miktarı 1,8 kat

³ Ali Özgüven, “Türkiye İktisat Kongresi (17 Şubat – 4 Mart 1923)”, Journal of İstanbul Kültür University, 2002/2, p.113.

⁴ Kepenek, a.g.e., s.62.

⁵ Süreyya Hiç, Türkiye Ekonomisi, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s.261.

⁶ Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, age., s.17.

artmıştır. Bu dönemde tarım sektörüne verilen desteklerin kapsamı genişletilmiş, tarım gelirleri vergi dışı bırakılmıştır. Kredi kullanımının, sulama yatırımlarının ve makineleşmenin artması, üretimin artmasına neden olmuştur. Bu dönemde Pazar için üretim ön plana çıkmaya başlamış, ancak işletme yapısında büyük bir değişiklik olmamıştır. Küçük işletme oranı %85 gibi yüksek düzeyini korumuştur⁷.

1961–1980 yıllarını kapsayan Planlı Dönemde sanayileşmeye öncelik verilmiştir. Ancak buna rağmen tarımda hızlı bir büyüme ve değişim süreci yaşanmıştır. Planlı dönemde tarım sanki ihmal edilmiş gibi gözükse de ekonomi için önemini korumuştur. Çünkü nüfusun yarısından fazlası tarımdan geçinmekte, tarımdan sanayiye kaynak aktarılmaktadır. Örneğin; tarımsal ürün ihracatından elde edilen kaynaklar sanayinin gelişmesi için kullanılmıştır. Bu dönemde “Toprak Reformu” sürekli tartışma konusu olmuş, ancak bir sonuç elde edilememiştir. Toprak mülkiyeti dağılımındaki eşitsizlik ve miras yoluyla ekilebilir arazilerin sürekli olarak parçalanması (özellikle 50 dekardan küçük olanların) bu dönemde de devam etmiştir. Toprağın işlenmesinde kiracılık ve topraksız çiftçi aile sayısı artmıştır. Tarımsal işgücünün toplam nüfus içindeki payı bu dönemde azalmakla birlikte, mutlak değer olarak 9,5 milyon civarında kalmış değişmemiştir. Ekilebilir alan sınırlarına ulaşıldığından diğer girdilerin kullanımında artışlar meydana gelmiştir. Bütün bunların etkisiyle üretimde kararlı bir artış gerçekleşmiştir.

Ancak girdi artışına rağmen, kullanımındaki yanlışlıklar üretime verimli bir şekilde yansımaya engel olmuştur. Bu dönemde destekleme alımına konu olan malların sayısında artış meydana gelmiştir. Daha önceden destekleme alımına konu ürün sayısı 11 iken 26’ya çıkmıştır⁸.

1980 sonrasında tarımsal desteklemelerde sınırlandırmalara gidilmiştir. Örneğin, 24 Ocak kararları ile belirli tarımsal ürünler için uygulanan taban fiyatta artışların ihtiyatlı yapılması ve destekleme alımlarında kısıtlamalar yapılması, ödemelerin çeşitli dönemlere dağıtılması karara bağlanmıştır. Kimyasal gübre dışındaki sübvansiyonlar kaldırılmış ve dış ticarete korumacılık sınırlandırılmıştır. Tarım yapısındaki tüm olumsuzluklar bu dönemde de sürmektedir. Bu dönemi diğer dönemlerden ayıran özellik, tarımın ülke ekonomisi üzerinde bir kambur olarak görülmesi ve devlet

⁷ Kepenek, a.g.e., s.92.

⁸ Kepenek, a.g.e., s.195.

desteğinin en aza indirilerek sorunların piyasa mekanizması ile halledilebileceğini düşünen politikaların uygulanmasıdır. 1980 sonrası başlayan bu anlayış günümüzde izlenen tarım politikalarında da kendini göstermektedir.

1998 yılı verileri itibariyle ülkemizde traktör sayısı 900 bin adeti, sulanan alan 4,6 milyon ha'ı aşmıştır. Aynı yıl üretim buğdayda 21 milyon ton, şeker pancarında 21,9 milyon ton, arpada 8 milyon ton, domateste 8,2 milyon ton, patateste 5,2 milyon ton, üzümde 3,6 milyon ton, elmada 2,4 milyon ton, mısırdaki 2,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Birçok tarım ürünüde verim ve üretim sürekli aşama kaydetmiştir. Ancak alınan mesafelere rağmen, bazı temel tarım ürünlerin veriminde (örneğin, buğday ve şeker pancarı, inek başına süt ve sığır başına et gibi) henüz arzulanan ortalama düzeye ulaşamamıştır. Hayvancılık sektöründe önemli sorunlar yaşanmaktadır. Dahası Türkiye'nin tarım ürünleri dış ticaretindeki net ihracatçı konumu büyük ölçüde aşınmıştır. 1952-1991 döneminde tarım işletmelerinin sayısı 2,5 milyondan 4,1 milyona yükselirken, ortalama işletme büyüklüğü 76,9 da'dan 56,8 da'a gerilemiştir.

Ülkemiz tarım sektörünün önemli yapısal sorunları henüz aşamamış olup bunlar şöyle özetlenerek sıralanabilir:

- (1) Tarımda çalışan nüfus fazladır ve sektörün GSMH'ya katkısı düşüktür;
- (2) Toplam tarımsal üretim içinde, hayvansal üretimin payı düşüktür;
- (3) Üretici (çiftçi) ile kırsal kesimde yaşayanların- üretici ile köylü –ayırımı netleşmemiştir;
- (4) Tarım işletmelerinin büyük çoğunluğu küçük ve küçülen, çok parçalı, bilgi ve teknoloji kullanım düzeyi düşük ve sermayesi yetersiz işletmelerdir;
- (5) Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesine olan gereksinme devam etmektedir;
- (6) Çok farklı iklim ve işletme tipi mevcut ve işletmelere uygun ürün deseni belirlenememiştir;

(7) Tarımsal ürünlerin üretici ve tüketici fiyatları arasındaki fark yüksek, üreticinin Pazar ve fiyat garantisi yoktur;

(8) Tarımsal üretimde doğal koşullar egemenliğini sürdürmektedir;

(9) Hastalık ve zararlılarla mücadele önemini sürdürmektedir;

(10) Tarım sektörünün dünyadaki gelişmelere ayak uydurma yönünde eksiklikleri devam etmektedir;

(11) Tarımsal üretim-tarımsal sanayi işbirliği yeterli değildir;

(12) Tarımsal destek ve sübvansiyonlarının miktarı ve veriliş şekline ilişkin politikalar netleştirilememiştir;

(13) Üreticilerin ortak hareket etme amacıyla oluşturdukları yapıların etkinliği zayıftır;

(14) Genel politikaların oluşturulmasında söz sahibi olan kurumlar arasında işbirliği yeterince gelişemediği gibi, bu politikalara üretici kesimin etkisi ve katılımı sağlanamamıştır.

Ülkemiz, 1998 yılında kişi başına düşen 3 255 Dolar milli gelir ile henüz sanayileşmesini tamamlayamamış, Pazar ekonomisi uygulayan orta gelir grubu ülkeler arasında yerini almaktadır. Tarımda istihdam edilen nüfus oranı (%46) ile tarımsal GSH'nın toplam GSMH içindeki oranı (%13) dikkate alındığında, ülkemiz tarımında gelir düzeyinin, kişi başına düşen ortalama gelire kıyasla ne nedenle düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca tarım sektörünün kendi içinde de gelir dağılımı, yapısal sorunlar nedeniyle, oldukça dengesizdir⁹.

Ülkemizde tarımın ekonomi içerisindeki payındaki görece düşüşe ve sanayi sektörü ile hizmetler sektöründe aldığı mesafeye rağmen, istihdam açısından önemi halen devam etmekte ve ülkemiz bir tarım ülkesi görünümünden sıyrılamamaktadır.

Tarımsal hasılanın 1997-2007 döneminde yılda ortalama yüzde 1 çevresinde bir hızla artması sonucunda, sabit fiyatlarla hesaplanan (tarımsal hasıla / GSMH) oranı

⁹ Mehmet Ali Tesbi, "Tarım Sektörümüzün Genel Görünümü", <http://www.tarim.gen.tr/tesbi/84.htm>, (Erişim Tarihi: 01.02.2010).

1997’de yüzde 13,3 iken, 2007’de yüzde 9,9’a gerilemiştir. Kötüleşen iç ticaret hadlerinin etkisiyle, cari fiyatlarla hesaplanan (tarımsal hasıla / GSMH) oranındaki düşüş daha da çarpıcıdır (1997’de yüzde 14,5, 2007’de yaklaşık yüzde 8,6; Tablo 1.2). Sanayinin GSYİH içindeki payı ise 1997’den bu yana oldukça istikrarlıdır. Dolayısıyla tarımsal hasıla paylarındaki daralma hemen tümüyle hizmet sektöründeki görece genişlemeye yansımaktadır. Bağımsız sosyal bilimciler 2006 yılı raporu’nda bu erken hizmetleşme olgusu vurgulanmış, GSYİH içindeki hizmetler sektörü payının Türkiye’nin gelişme ve sanayileşme düzeyindeki bir ülke için çok yüksek sayılabilecek ölçülere ulaştığı kaydedilmiştir¹⁰.

Tablo 1.2: 1997-2007 Döneminde GSMH İçinde Sektörlerin Payları (%)

(Cari Fiyatlarla)

	1997	2001	2005	2006	2007
Tarım	14,5	12,1	10,3	9,2	8,6
Sanayi	25,3	25,7	25,4	25,6	24,9
Hizmet	60,2	62,2	64,3	65,2	66,5

KAYNAK: TÜİK Milli Gelir İstatistikleri’nden hesaplanmıştır.

1.1.2. Avrupa Birliği’nde Tarım Sektörünün Tarihsel Gelişimi

Tüm tarım politikalarının temel görevi, toplumun gereksinme duyduğu gıda maddelerini sağlamaktır. Avrupa Birliği ile bir araya gelen ülkeler bu görevi yüzyıllarca kendi başlarına yerine getirmeyi denemişlerdir. Birliğin kurulması ile birbirinden yıllar boyu farklılaşmış tarımsal yapıya sahip ülkeler ortak bir tarım politikasına geçişi amaçlamışlardır¹¹.

1957 yılında kurulan Birliğin en önemli ve ilk ortak politikası tarım alanında olmuştur. İkinci dünya savaşı sonrası Avrupa’da ortaya çıkan gıda yetersizliği tehlikesi üye ülkeleri ulusal politikalar yerine tarımda ortak politikalar uygulamaya zorlamıştır. O

¹⁰ Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2008 Kavşağında Türkiye: Siyaset, İktisat ve Toplum, İstanbul, Yordam Yayıncılık, 2008, s.82.

¹¹ AET Komisyonu, Avrupa Topluluğunun Tarım Politikası, Ankara: Maya Matbaacılık, 1980, s.5.

zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) kuran 1957 tarihli Roma Antlaşması ile OTP'nin çerçevesi çizilmiştir. Ancak o dönemden günümüze OTP'nin yapısı sürekli olarak değişmiştir. Roma Antlaşması'na göre OTP'nin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Teknik ilerlemenin özendirilmesi, tarımsal üretimin rasyonelleştirilmesi ve üretim faktörlerinin özellikle işgücünün en uygun kullanımının ve verimliliğinin artırılması,
- Tarımsal nüfusun yaşam düzeyinin, özellikle tarımda çalışanların gelirinin artırılması yoluyla yükseltilmesi,
- Piyasalarda istikrar sağlanması,
- Düzenli bir ürün arzının garanti altına alınması,
- Tarım ürünlerinin tüketicilere uygun fiyatlarla ulaştırılmasının sağlanması¹².

OTP üç ilke üzerine kurulmuştur. Bunlardan birincisi, üye ülkelerde tarım ürünlerinin serbest dolaşımını engelleyen tüm kısıtlamaların kaldırılarak bir Tek Pazar oluşturulmasını öngören, Tek Pazar ilkesidir. Bu ilke ortak fiyat ve rekabet kurallarını, üye ülkelerde istikrarlı bir döviz kurunu ve dış pazarlara karşı sınırlarda ortak bir korumayı gerektirmektedir. İkinci ilke, Birlik içinde üretilen ürünlere öncelik tanınmasını amaçlayan, bunun için AB tarım ürünlerinin ithalata karşı korunmasını, ihracatının ise sübvansiyon edilmesini isteyen Topluluk Tercih ilkesidir. Son ilke ise, OTP'ye ilişkin tüm harcamaların Birlik üyeleri tarafından ortaklaşa üstlenilmesini amaçlayan Ortak Mali Sorumluluk ilkesidir. Bu amaçla Nisan 1962'de AB bütçesinde Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA) oluşturulmuştur¹³.

1962 yılında ortak piyasa düzeninin oluşturulması ile OTP uygulanmaya başlanmıştır. 1962–1969 yıllarında ağırlık verilen fiyat politikaları nedeniyle bazı ürünlerde stoklar artmıştır. Stoklardaki artışlar FEOGA'nın yükünü daha da ağırlaştırmıştır. Bu nedenle yapısal değişime ihtiyaç duyulmuş ve kendisinden bir

¹² Armağan Candan, "Avrupa Birliğinin Ortak Tarım Politikası" (15 Soruda 15 AB Politikası) İKV, 2004, s.5.

¹³ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "Avrupa Birliği Tarım Politikası:Avrupa'da Yenilenme ve Türkiye'ye Etkisi", <http://www.abmankara.gov.tr/yayinlar/docs/AB-Tarim.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.02.2010).

çalışma yapması istenen Sicco Mansholt “Ortak Pazar Tarımında Reform” adlı bir plan hazırlamıştır¹⁴.

Mansholt Planı'nın amaçları; tarım sektöründe modernleşmeye gitmek, işletmeleri optimum ölçeğe ulaştırmak, sektörü terk etmek isteyen gençlere yeni iş imkânları yaratmak ve bunları eğitmek, 55 yaş ve üstünde bulunan ve plan gereğince işini terk edecek çiftçilerin gelir kayıplarını gidermek, tarım işletmelerinin kârlı bir şekilde çalıştırılmasını sağlamak, OTP'nin karmaşık işleyişini basitleştirmek, ürün fazlası olan kesimlerde fiyat artışlarını önlemek, müdahale fiyatları uygulaması sebebiyle yapılan harcamaların Birlik bütçesindeki yükünü hafifletmek olarak sıralanabilir¹⁵.

1971 yılında kabul edilen bu plan, arz talep dengesini sağlamak için 5 milyon hektar arazinin ekilmemesi, 5 milyon çiftçinin üretimden vazgeçmesi ve küçük işletmelerin yerini büyük işletmelere bırakmasını öngördüğü için büyük eleştiriler almış, amaçlanan radikal değişiklikler gerçekleştirilememiştir.

1973 yılında Birliğin genişlemesi, üretim artışını dengelemeyi ve bütçe harcamalarını azaltmayı hedefleyen dar kapsamlı bazı reformların gerçekleşmesine neden olmuştur. Reformlardan ilki 1970'li yıllarda öncelikle süt ürünleri sektöründe ürün fazlalığının mali yükünün üreticiyle paylaşılması düşüncesiyle uygulanmaya başlanan ve 1992 yılına kadar sürdürülen “ortak sorumluluk vergisi”dir¹⁶.

1958 yılında birliği oluşturan dokuz ülkede tarım kesiminde 19 milyon kişi çalışmaktaydı. Bu rakam 1975 yılında 8,5 milyona düşmüştür ve çalışan nüfusun %8,4'ünü oluşturmaktadır. Birlik içinde tarımsal işgücünün yaşlanması da hissedilir düzeydedir. 1974 yılında tarım sektöründe 56 yaşından büyük olanların oranı %25'ten fazladır¹⁷.

1980'li yıllara gelindiğinde birlik gerek teknik ilerlemenin etkisi ile gerekse fiyat destekleri nedeniyle artan üretimin neden olduğu stoklara hâlâ çözüm bulamamıştır. Bu nedenle ürün fiyatlarında ve tarımsal gelirden azalma meydana gelmiştir. Avrupa Birliği

¹⁴ Muzaffer Demirci, Canan Balkır, Uluslararası Ekonomik Bütünleşme ve Avrupa Topluluğu, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1989, s.105.

¹⁵ Rıdvan Karluk, Avrupa Birliği ve Türkiye, İstanbul, İMKB Yayınları, 1996, s.312.

¹⁶ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, a.g.e.,

¹⁷ Avrupa Ekonomik Topluluğu Kurumu, a.g.e., s.7.

Komisyonu bu sorunlar karşısında reforma gidilmesi yönündeki niyetini önce 1985 yılı programında vurgulamış, daha sonra bu politikanın perspektiflerini kapsayan “Yeşil Kitap” diye anılan raporunu Konsey’e sunmuştur. Bu raporda fiyat politikası aracılığıyla fazlalık veren sektördeki üretimin zamanla azaltılması önerilmiştir¹⁸.

Ayrıca sınırlı kaynakların giderek daha fazla artan bir çiftçi kesimi tarafından paylaşılmaya başlandığına işaret edilerek buna engel olmak için tarım kesiminde yeniden yapılanma gerektiği vurgulanmıştır¹⁹.

Bu dönemde Birlik, bozulan piyasa dengesini tekrar sağlayabilmek için kısıtlayıcı önlemler almak zorunda kalmıştır. Bu kısıtlayıcı önlemlere örnek, 1980’li yılların başında uygulanan “Garanti Eşiği”dir. Bu uygulamada üretim fazlası olan ürünlerin üretim hacmi, tahmini tüketim miktarı, ihracat potansiyeli gibi unsurları dikkate alınarak maksimum üretim eşiği saptanmıştır. Eşiğin aşılması durumunda hedef veya müdahale fiyatının artış oranları sınırlandırılmış ya da üreticilerin fazla ürünleri stoklamaları ve satış masraflarına üretim vergisi ile katılımları sağlanmıştır. Garanti eşiklerinin yüksek tutulması, eşiğin aşılması durumunda ise destek fiyatlarının son derece sınırlı miktarda ürün için kısıtlanması nedeniyle bu uygulama da istenen sonucu vermemiştir²⁰.

1980’li yıllarda karşılaşılan durgunluk, tarım ticaretinde korumacı ve müdahaleci eğilimleri su yüzüne çıkarmıştır. Bu noktada dünya tarım pazarlarının %20’sini kontrol etmekte olan ABD ile %12’sini kontrol eden AB karşı karşıya gelerek, ürün fazlalıklarını dış pazarlarda eritme amacına yönelik olarak sübvansiyon yarışına girişmişlerdir²¹.

1992 yılında Avrupa Birliği Konseyi, komisyon üyesi Ray MacSharry’in OTP’de bazı köklü değişiklikleri başlatmak için ileri sürdüğü teklifi geniş katılımı kabul etmiştir. Böyle bir reformu gerektiren üç neden bulunmaktadır.

¹⁸ Sibel Tan, S. Sami Tan, İlkay Dellal, “Türkiye ve AB İlişkilerinde Tarım ile İlgili Son Gelişmeler ve Tam Üyeliğin Türk Tarımına Etkileri”, Atatürk Üniversitesi, İIBF Dergisi, C. 18, sayı:12, 2004, s.434.

¹⁹ Karluk, a.g.e., s.313.

²⁰ H. Naci Bayraç, Füsun Yenilmez, “Türkiye Tarımının Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına Uyum”, http://194.27.41.8/duyurular/web_katalog/hayvancilik_kat1/turkiye_tarimi_ab_uym.doc, (Erişim Tarihi: 01.02.2010).

²¹ DTM, Avrupa Topluluğu ve Türkiye, Ankara, DTM Yayınları, 1991, s.29.

İlk olarak 1960'lı yıllardan itibaren Avrupa Birliği'nde tarımsal yapı çok değişmiştir. Avrupa Birliği birçok sektörde kendi kendine yeter hale gelirken, tarımdaki aktif nüfus miktarı azalmaktadır. İkinci olarak OTP'nin Avrupa Birliği'ne maliyeti sürekli artmasına ve kontrolün gittikçe zorlaşmasına rağmen, çiftçilerin ortalama gelirinde büyük bir artış meydana gelmemiştir.

Başka bir ifadeyle OTP amaçlarına ulaşamamıştır. Son olarak OTP, başta ABD, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda olmak üzere Gümrük Tarifeleri Genel Anlaşması (GATT) bünyesindeki Birliğin ticari ortakları tarafından büyük eleştiriler almıştır²².

1992 yılında uygulamaya koyulan MacSharry reformları ile OTP bütçesinde önemli bir yere sahip olan tahıllar ve sığır eti destek fiyatları önemli oranda indirilmiş, çiftçilerin gelirlerinde oluşan kayıp ise doğrudan yardım kapsamında "telafi edici vergiler" ile karşılanmıştır. MacSharry Reformları üç ana nokta üzerinde yükselmektedir: Bunlardan birincisi, stok değerleri ve bütçe üzerindeki ağırlıkları nedeniyle en sorunlu iki sektör olan tahıllar ve sığır eti sektörlerinde destek fiyatlarının önemli ölçüde indirilmesidir. İkincisi, destek fiyatlarının indirilmesi nedeniyle üreticilerin uğraması muhtemel gelir kayıplarının, doğrudan gelir desteği ile telafi edilmesi ve üçüncüsü, gerçekleştirilecek reformların yapısal önlemlerle desteklenmesidir²³.

MacSharry Reformları ile OTP'nin yapısında oluşan değişiklikler, ABD ile AB arasındaki uyumsuzluklar nedeniyle tıkanan Uruguay Turu müzakerelerinin tekrar başlamasına imkân tanımıştır. Nisan 1994 yılındaki nihai anlaşma ile Uruguay Turu sona ermiş ve GATT yerini Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) bırakmıştır. DTÖ, Uruguay Turu Anlaşması çerçevesindeki Tarım Anlaşması'nı da içermektedir²⁴.

DTÖ Tarım Anlaşması (DTÖTA):

-Tüm tarife dışı engellerin gümrük tarifesine dönüştürülmesi,

²² Joost Korte, "Trade in Agricultural Products", The Trade Policy of the European Community: Legal Basis, Instruments, Commercial Relations, Editor Phedon Nicolaides, European Institute of Public Administration, Maastricht, Netherlands, 1993, s.51.

²³ Bülent Gökdemir, "Tarımda Piyasa Reformu Türk Tarımı Özelinde Tarım ve Rekabet Politikası İlişkisi", Ankara, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, 2004, s.28.

²⁴ Erhun Baş, "Avrupa Birliğinde Ortak Tarım Politikası Alanında 2003 ve 2004 Yıllarında Gerçekleştirilen Reformların Genişleme Süreci ve Türkiye'nin Adaylığı Göz Önüne Alınarak İncelenmesi", Ankara: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (Uzmanlık Tezi), 2004, s.12.

-Ülkeler arasında haksız rekabet yaratan tarım ürünleri sübvansiyonlarının kullanımının sınırlandırılması,

-İthalat ve ihracatı düzenleyen bu iki önlemi desteklemek amacıyla iç piyasada tarım sektörüne yönelik desteklerin azaltılması olarak sıralanabilecek üçlü bir yapıya sahiptir²⁵.

DTÖTA, belli bir ülkenin refahını uluslararası refah seviyesindeki azalma pahasına arttıracak politika uygulamalarının önüne geçmeyi amaçlamaktadır. DTÖTA sonrası ülkeler, tarife dışı engelleri tarifeleştirme taahhüdünde bulunmuştur.

1990-1997 döneminde ABD, AB'nin ihracat kapasitesi artışının rekabet gücünden değil, OTP kapsamındaki ihracat sübvansiyonlarından kaynaklandığını savunarak ihracata yönelik sübvansiyonlarını artırmıştır. AB ile ABD'nin uyguladığı korumacı politikalar, dünya piyasalarında öncelikle tarım ürünleri ihracatçısı ülkelerin rekabet gücünü zayıflatmıştır. Bu noktada GATT çerçevesinde 1986 yılında başlatılan Uruguay Turu müzakerelerinde, ilk kez ulusal tarım politikalarının GATT sistemine uyumu tartışılmıştır. Bu çerçevede dünya tarım ürünleri ticaretini engelleyecek ve söz konusu ürünlerin pazara girişini zorlaştıracak her türlü tarım sübvansiyonunun ortak kurallar çerçevesinde düzenlenmesi ve kademeli olarak kaldırılması şeklinde bir hedef saptanmıştır²⁶.

MacSharry Reformlarına rağmen, FEOGA'nın Birlik bütçesinin halen yarısını oluşturması, OTP'nin yeniden yapılandırılmasını gündeme getirmiş ve Aralık 1995 Madrid Zirvesi'nde Konsey'in isteği üzerine Komisyon tarafından hazırlanan ve 21. yüzyılda AB'nin karşılaşacağı sorunları saptayarak, çözüm önerileri içeren Gündem 2000 metninde, MacSharry reformlarının devamı niteliğinde hazırlanan bir dizi reforma yer verilmiştir.

OTP'nin yeniden yapılandırmalarının önemli bir özelliği, düzenlemelerin çoğunlukla yeni üye katılımları öncesinde gerçekleşmesi ve destekleme yoğunluğunun her yeniden yapılandırma sürecinde biraz daha azaltılmasıdır. AB gerçekte, bütçe disiplini çerçevesinde, tarımsal harcamaları sınırlamayı amaçlamakta, dolayısıyla yeni

²⁵ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "Avrupa Birliği Tarım Politikası: Avrupa'da Yenilenme ve Türkiye'ye Etkisi", <http://www.abmankara.gov.tr/yayinlar/docs/AB-Tarim.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.02.2010).

²⁶ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "a.g.e.,

üye katılımlarında, tarımsal harcamalar için öngörülen tutarı, destekleme yoğunluğunu azaltarak gerçekleştirmektedir. Gündem 2000 ile Merkez ve Doğu Avrupa Ülkelerine (MDAÜ) yönelik genişleme sürecine paralel olarak destekleme fiyat politikası yoluyla yapılan tarımsal harcamaları daha çok kısmayı amaçlayan bir yeniden yapılandırma sürecine girilmiştir. Birlik, bu düzenlemelerin gerekçesini, MDAÜ'lere yönelik genişleme sürecinden çok, küreselleşme koşullarında, tarımsal faaliyetlerde verimlilik ve rekabet gücünü artırmak için böyle bir düzenlemeye gerek duyduğu şeklinde ifade etmektedir. Topluluk uzun dönemde, sadece OTP'de değil, bütün alanlarda mali destek sağlamaktan çok, düzenleyici (mevzuat koyan) bir nitelik kazanma eğilimindedir. Dolayısıyla, Gündem 2000 çerçevesinde önem kazanan, harcamaları kısıcıcı uygulamalar, gelecekte daha yaygın bir nitelik alabilecektir²⁷.

Gündem 2000 kapsamında hazırlanan reform planında;

- Birlik üreticilerinin iç ve dış alanda rekabet gücünün artırılması,
- ürün güvenliğinin sağlanması,
- tarım toplumunun yaşam kalitesi ve gelir düzeyinin artırılması,
- çevre korumanın OTP ile bütünleştirilmesi,
- tarım üreticilerine alternatif iş imkanları yaratılması,
- tarım alanındaki AB mevzuatının sadeleştirilmesi,

21. yüzyılda OTP'nin işleyişine yön verecek yeni amaçlar olarak saptanmıştır. Gündem 2000'in getirdiği yeniliklerden biri, üreticilere doğrudan ödeme sağlayan bütün Ortak Piyasa Düzenlemelerini kapsayan yeni bir tüzüğün belirlenmesi olmuştur. Yeni "Yatay Tüzük" ile üye ülkelere bazı yetkiler verilmiş ve sisteme esneklik getirilmiştir. Buna göre üreticilerin doğrudan ödemelerden yararlanabilmeleri için çevre unsurunu dikkate almaları şart koşulmuş, bu şarta uymamaları halinde ödemelerde kısıtlama yapılması, üreticilere ödenmeyen fonların kullanımının üye ülkelerin inisiyatifinde bulunması öngörülmüştür²⁸.

²⁷ Cemil Ertuğrul, "Gündem 2000 Çerçevesinde AB Ortak Tarım Politikasının Yeniden Yapılandırılması ve Türkiye", Planlama Dergisi DPT'nin Kuruluşunun 42. Yılı Özel Sayısı, 2002, s.297.

²⁸ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "a.e.g.,"

1957 yılından günümüze OTP ciddi bir değişim geçirmiştir. İlk yıllarda gıda güvenliği ve verimliliğin artırılması konularına odaklanılmıştır. Bu yönde uygulanan destek politikaları 1980'li yıllara gelindiğinde üretim fazlalıklarına neden olmuştur. Dolayısıyla 1980'ler sonrası verimlilik artışı değil, arz fazlasının nasıl eritileceği sorunu ön plana çıkmıştır. Rekabet edebilirlik üzerine odaklanmış olan 1992 MacSharry reformları ile fazla stoklar eritilmiş, gelir dengeleyici önlemler beraberinde çevre ile ilgili düzenlemeler yürürlüğe konulmuştur. Sürdürülebilirlik üzerine odaklanmış olan gündem 2000 reformları ile bütçede ciddi kısıntıya gidilirken, aynı zamanda pazarda rekabeti, kırsal kalkınmayı teşvik eden ve çevreyi daha fazla gözetmeci anlayışla birlikte ürün kalitesini güvence altına alan önlemler yürürlüğe sokulmuştur. Ortak tarım politikasının gelişimi dönemler itibariyle Tablo 1.3'de ayrıntılı olarak verilmiştir²⁹.

Tablo 1.3: Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasının Gelişimi

İlk Dönemler	Kriz Yılları	1992 Reformu	Gündem 2000
-Gıda güvenliği -Verimliliğin artırılması -Pazar istikrarı -Gelir desteği	-Aşırı üretim -Anormal bütçe yükü -Uluslar arası alanda sürtüşme -Yapısal önlemler	-Azalan stok fazlalıkları -Çevre -Geliri dengeleme -Dengeli bütçe	-Dünya pazarlarında rekabet edebilirlik -Kırsal kalkınma -Çevre -Kalite

KAYNAK: Jerzy GLUCKSMAN, "AB Genişleme Sürecinin Işığında Ortak Tarım Politikası", Çev. Oğuz Erdoğan, Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası AB Genişleme Sürecinde Türkiye Sempozyum Bildirisi, 2003, s.2.

1.2. TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNİN TARIMSAL YAPISINDAKİ FARKLILIKLAR

Türkiye ve AB ülkeleri arasında arazinin cinsine göre, ortalama tarımsal işletme büyüklüğü ile arazi mülkiyet ve tasarruf şekilleri açısından karşılaştırıldığında aşağıdaki farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Arazinin cinsine göre dağılımına bakıldığında, Türkiye'nin tek başına AB karşısında önemli bir tarım arazisi varlığına sahip olduğu görülmektedir. 2001 yılı

²⁹ Jerzy Glucksman, "AB Genişleme Sürecinin Işığında Ortak Tarım Politikası", Çev. Oğuz Erdoğan, Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası AB Genişleme Sürecinde Türkiye Sempozyum Bildirisi, 2003, s.2.

verilerine göre, Türkiye topraklarının % 34,4'ünü tarım arazisi oluşturmakta ve bunun % 69'mı ekilen tarla arazisi ve % 18,9'unu da nadas alanı olmak üzere % 87,9'unu işlenen tarım arazileri, % 3'ünü sebze bahçeleri, % 2'ini bağ, % 4,9'unu meyve ve %2,2'sini de zeytin ağaçlarının kapladığı alan oluşturmaktadır.

Ülkemizde ekilen ve nadasa bırakılan tarla arazisinin de tamamı prodüktif tarıma elverişli değildir. Çünkü bu alanların bir kısmı, özellikle 1948-56 yılları arasında, traktör sayısının hızla artması sonucu, çayır mera alanlarının aleyhine olarak genişleyen tarla arazileri olup, engebeli ve meyilleri yüksek arazilerdir.

1-4. sınıf arazilerde, 1,5 milyon hektar alanda orman ve fundalık yer alırken, orman ve mera olması gereken 6,1 milyon hektar alan uygun olmamasına rağmen tarıma açılmıştır. 1-4. sınıf tarıma elverişli alanların bir kısmı tarım dışı amaçlarla şehirleşme ve endüstrileşme için kullanılmaktadır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Organize ve Küçük Sanayi siteleri kurulmasına tahsis ettiği alanların %62'sini, 1-4. sınıf araziler oluşturmaktadır (TCZB, 2001, 7).

Tablo 1.4: AB Ülkelerinde Arazinin Cinsine Göre Dağılımı (2000 Yılı)

Ülkeler	Toplam Yüzölçümü (1000 ha) 1	Tarım Arazisi (1000 ha) 2	Oran (%) (2/1)	Çayır, Mera Arazisi (1000 ha) 3	Oran (%) (3/1)
Almanya	35,703	12,038	33,7	4,975	13,9
Fransa	55,150	19,515	35,4	10,385	18,8
İtalya	30,134	11,422	37,9	4,846	16,1
Bel- Lük.	3,312	834	25,2	687	20,7
Hollanda	4,153	949	22,9	1,018	24,5
İngiltere	24,291	5,968	24,6	11,251	46,3
İrlanda	7,027	1,079	15,4	3,339	47,5
Danimarka	4,309	2,302	53,4	342	7,9
Yunanistan	13,196	3,870	29,3	5,150	39,0
İspanya	50,559	18,530	36,6	11,450	22,6
Portekiz	9,198	2,705	29,4	1,437	15,6
İsveç	44,996	2,747	6,1	488	1,1
Avusturya	8,386	1,479	17,6	1,940	23,1
Finlandiya	33,815	2,177	6,4	95	0,3
AB	324,269	85,615	26,4	57,403	17,7
Türkiye	77,482	26,672	34,4	12,378	16,0

Kaynak: www.fao.org

AB ülkelerinde ise; genel olarak yüzölçümlerinin % 26,4'ü tarım arazisine, % 17,7'i de çayır ve mera alanlarına ayrılmıştır. Ülke bazında Tablo 1.4'deki rakamlar incelenecek olursa, tarım arazilerinin toplam yüzölçümleri içinde en fazla pay aldığı

ülkeler sırasıyla Danimarka (% 53,4), İtalya (% 37,9) ve İspanya (% 36,6)'dır. Toplam yüzölçümü içinde tarım arazilerinin en düşük pay aldığı ülke % 6,1 ile İsveç'tir. Çayır mera alanlarının toplam yüzölçümleri içinde en fazla pay aldığı ülkeler ise sırasıyla İrlanda (% 47,5). İngiltere (% 46,3) ve Yunanistan (%39,0)'dır. Türkiye'nin tarım alanları AB'deki tarım alanlarının % 20'si kadardır³⁰.

Ortalama tarımsal işletme büyüklüğü açısından Tablo 1.4'deki rakamlar incelendiğinde, 1991 yılı verilerine göre Türkiye'de 4,068,432 adet tarım işletmesi 23,451,099 hektar alanda faaliyet yapmakta ve işletme başına 5,8 hektar arazi düşmektedir.

Bu veriler, 1990'lı yıllarda Türkiye'de var olan küçük işletme tipinin yanı sıra, toprak dağılımında da dengesiz bir yapının söz konusu olduğunu göstermektedir. İşletmelerde uzmanlaşma yaygın olmayıp, genelde bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yapıldığı karma işletme tipi ağırlıklı olarak görülmektedir. Bunların da büyük bir çoğunluğu aile tipi işletmeler oluşturmaktaydı.

Tablo 1.5: Türkiye ve AB Ülkelerinde Çeşitli İşletme Büyüklük Gruplarındaki Tarım İşletmeleri ve Ekilen Alanlar

İşletme Büyüklüğü (Hektar)	Türkiye 1991	Türkiye 1991	Türkiye 2001	Türkiye 2001	AB 1997	AB 1997
	İşletme Sayısı (1000 Adet)	Ekilen Alan (1000 Hektar)	İşletme Sayısı (1000 Adet)	Ekilen Alan (1000 Hektar)	İşletme Sayısı (1000 Adet)	Ekilen Alan (1000 Hektar)
0-5	2,761,4	5,188,9	177,893	481,605	3,866,9	7,008
5-10	713,3	4,675,1	290,327	1,951,672	929,2	6,523
10-20	383,3	4,921,7	539,507	7,374,515	757,7	10,706
20-50	173,8	4,648,7	950,539	29,523,341	802,0	25,459
>50	36,8	4,016,7	559,999	38,123,216	598,5	78,995
Toplam	4,068.4	23,451.1	3,021,190	184,329,487	6,954,3	128,691

Kaynak: D.İ.E. 1991 Genel Tarım Sayımı (1994), D.İ.E. 2001 Genel Tarım Sayımı (2004), The Agricultural Situation in the European Union Report (1999).

Mevcut Miras Kanunu nedeniyle işletmelerin parçalanması ve giderek küçülmesi halen devam etmektedir. Kırsal alandaki yoğun nüfus artışı ve yasal yetersizlikler parçalanmayı teşvik etmektedir.

³⁰ Gülcan Eraktan, Tarım Politikasının Temelleri ve Türkiye'de Tarımsal Destekleme Politikası, İstanbul: Uzel Yayınları, 2001, s.78.

2001 yılında ise, 3,075,516 adet tarım işletmesi 184,329,490 hektar alanda faaliyet göstermekte ve bu durumda işletme başına 59,9 hektar arazi düştüğü görülmektedir.

Tarım işletmelerinin büyüklüğü modernizasyon, gübre, sulama gibi faktörlerin yanı sıra, üretim kapasitesini yakından ilgilendirmektedir. Tarım işletmelerinin küçülmesi, önemli ölçüde ölçek ekonomisi problemlerine neden olmaktadır. Veri teknoloji altında, üretimin artması halinde ortalama maliyetlerin düşmesi durumu ifade eden ölçek ekonomileri, tarım işletmelerinin küçülmesi ile giderek önemini kaybetmekte ve üretim azalan verimlere doğru yönelmektedir.

AB’de 1997 yılı verilerine göre, mevcut tarım işletmesi sayısı 6,954,300 adet, buna karşılık ekilen alan 128,691,000 hektardır. Bu durumda işletme başına düşen arazi genişliği 18,5 hektardır.

AB ülkelerinin kendi aralarında da, tarım işletmelerinin büyüklüğü açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. İşletme başına düşen arazi miktarının en yüksek olduğu ülkeler sırasıyla İngiltere, Lüksemburg ve Fransa, en düşük olduğu ülkeler ise Yunanistan, İtalya ve Portekiz’dir. İşletme başına düşen arazi miktarı İngiltere’de 69,3 hektar, Lüksemburg’da 42,5 hektar, Fransa’da 41,7 hektardır. Buna karşılık işletme başına Yunanistan’da 4,3 hektar, İtalya’da 6,4 hektar ve Portekiz’de 9,2 hektar arazi düşmektedir.

AB ülkeleri arasında sadece Yunanistan’da işletme başına düşen arazi büyüklüğü Türkiye’ye oranla daha az olduğu görülmektedir.

Birliğe üye ülkelerde tarımsal işletme sayısı zaman içerisinde azaltılarak ortalama tarımsal işletme genişliği arttırılmaya çalışılırken, Türkiye’de son tarım sayımına kadar geçen sürede işletme sayısında artış görülmekle birlikte parçalanma nedeniyle, işletme genişliği sürekli azalmaktadır. AB’de ortalama işletme büyüklüğü 16,4 hektar ile Türkiye’nin 2,8 katı büyüklüğe sahiptir³¹.

Tarımsal yapının diğer bir göstergesi olan arazi tasarruf şekilleri açısından da AB ve Türkiye arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Tablo 1.6’da kiralık arazi

³¹ Metin Soydemir, “Türk Tarımı ve Şirketleşme”, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, Ankara: Yıl: 19, Sayı: 215, Şubat 2004, s.33.

tasarruf şeklinin AB’nde Türkiye’ye oranla daha yaygın olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye’de mülk arazi tasarruf şekli AB’den daha yaygındır.

Ayrıca, AB’de miras yolu ile tarım arazilerinin bölünmesine izin verilmediği düşünülürse, arazilerin herhangi bir miras olayında bütün olarak tarımsal amaçlı işletilebilmesi için kiraya verildiği görüşü ileri sürülebilir. Türkiye’de ise tam tersi bir durumun olduğu bilinmektedir. Kiracılık ve ortakçılık konusundaki yasal düzenlemeler iyi işlemediği gibi, miras yolu ile arazinin giderek küçülmesi söz konusudur.

Tablo 1.6: Türkiye ve AB’nde Arazilerin Tasarruf Şekillerine Göre Dağılımı

Arazi Tasarruf Şekli	Türkiye (1991)		AB (12) (1994)	
	Alan (1000 ha)		%	Alan (1000 ha)
Mülk	20,942.1	89,3	70,563.0	59,3
Kiracılık	135,8	0,6	48,390,0**	40,7
Ortakçılık	60,2	0,2		
Diğer*	2,312.9	0,9		
Toplam	23,451.0	100,0	118,953.0	100,0

*Arazisi olup da arazi kiralayanların işledikleri araziler. Bu üç tasarruf şekli dışında bir yöntemle arazi işleyenlerin arazisi, iki yada daha fazla tasarruf şekli ile arazi işleyenlerin arazileri toplamı.

**Kiracılık ve diğer tasarruf şekilleri ile işlenen arazi toplamı.

Kaynak: DİE 1991 Genel Tarım Sayımı, Ankara 1994, Eurostat, Agricultural Statistical Year book 1995.

1991 tarım sayımı sonuçları incelendiğinde, Türkiye’de tarım işletmelerinde çok parçalılığın hakim olduğu dikkati çekmektedir. Nitekim tarım işletmelerinin % 44,3’ü 1-3 , % 22,8’i 4-5, % 19,2’si 6-9, % 8,9’u 10-14, % 5,8’i de 15 ve daha fazla sayıda arazi parçasına sahiptir. Tarım arazilerindeki bu aşırı parçalanma, tarımsal yapıyı bozan ve rekabeti azaltan faktörlerin başında yer almaktadır.

Tablo 1.7’de, Türkiye’de arazi mülkiyet ve tasarruf şekli ile ilgili veriler yer almaktadır. Türkiye tarım işletmelerinde arazinin doğrudan sahibi tarafından işletilmesi en yaygın işletmecilik şeklidir. 1991 tarım sayımına göre, yalnız kendi arazisini işleten işletmeler % 92,57, dışarıdan arazi tutup dışarıya arazi vermeyen işletmeler % 5,78,

yalnız kiracılıkla arazi işleten işletmeler % 1,18, yalnız ortakçılık ile arazi işleten işletmeler % 0,31, diğer şekilde arazi işleten işletmeler % 0,11, iki yada daha fazla tasarruf şekli ile arazi işleten işletmeler ise % 0,05 dolayındadır.

Tablo 1.7: Türkiye’de Arazi Mülkiyet ve Tasarruf Şeklinin Oransal Dağılımı (%)

Arazi Mülkiyet ve Tasarruf Şekli	1980 Tarım Sayımı	1991 Tarım Sayımı
Yalnız kendi arazisini işleten işletmeler	90,59	92,57
Dışarıdan arazi tutup dışarıya vermeyen işletmeler	7,39	5,78
Yalnız kiracılıkta arazi işleten işletmeler	0,19	-
Dışarıdan arazi tutup dışarıya arazi veren işletmeler	0,83	1,18
Yalnız ortakçılık ile arazi işleten işletmeler	0,38	0,31
Diğer şekilde arazi işleten işletmeler	0,59	0,11
İki yada daha fazla tasarruf şekli ile arazi işleten işletmeler	0,03	0,05
Toplam	100,00	100,00

Kaynak: DİE (1981, 1994)

1.3.AVRUPA BİRLİĞİ VE ORTAK TARIM POLİTİKASI

1.3.1.Kuruluş ve Gelişme Dönemi

İkinci Dünya Savaşı süresince tarım alanlarının bozulması ve üretim kapasitesinin düşmesi ile birlikte, Avrupa’daki yaşanacak kıtlığı engellemek amacı ve tarım sektörünü güvence altına almak amacı ile ortak bir politika oluşturulmuştur.

Mümkün olabildiğince savaş sonrası gıda krizine yol açabilecek tarım ürünlerinin topluluk içerisinde karşılanması ve dışa bağımlılığın azaltılması hedeflenmiştir. Tarım sektöründe çalışanların gelir düzeylerini korumak ve üye ülkelerin ulusal bazda farklılıklarının giderilmesi için ortak bir tarım politikası oluşturulması amaç edinilmiştir.

1950’li yılların başlarında, İkinci Dünya Savaşı ardından hemen tarım için ortaklık kurma çalışmaları başlamış 1952 ve 1954 yılları arasında bu çabalar başarısızlıkla sonuçlanmıştır. OTP, 1955 Temmuz’unda, üye ülke dışişleri bakanlarının, Belçika Dışişleri Bakanı Paul-Henri Spaak başkanlığında AET’nin kuruluş anlaşması için toplanmıştır. Toplanan bu komite 1956 yılında Spaak Raporu olarak bilinen rapor ile AET ve EURATOM’ u kuran Antlaşmaların temelleri de atılmıştır. Spaak

Raporun'da tarımın konusunun olmadığı ortak pazardan söz edilemeyeceği vurgulanmıştır. Topluluğun kurucusu olan altı üye ülkede tarımın OTP oluşturulma yıllarında, sektörler arasında önemli yer kaplaması, üye ülkelerin tarım politikalarında ve uygulamalarında farklılıkların baş göstermesi, tarım ürünlerine uygulanan fiyat dengesizliklerinin giderilmesi ve malların serbest dolaşımı ile ilgili konuları da rekabeti engelleyici unsurların da engellenmesi adına bir politika oluşturulmuştur. Malların serbest dolaşımı için tarım ürünlerindeki fiyat ve üretimde bölgesel dengesizliğin ortadan kaldırılması için üye ülkeler arasındaki rekabet ortamını bozmaması adına Roma Antlaşması ile OTP için bir temel oluşturulmuştur.

Spaak Raporunda tarım ürünlerinde ortak bir pazarın oluşturulması için, üç koşulun yerine getirilmesi zorunlu görülmüştür. Birincisi, üye ülkeler arasında normal ticaret engellerini kaldırmak yeterli değildir. Bunun yanında, kotalar, gümrük vergileri, mevsimlik kısıtlamalar, fiyat belirlemeleri ve ihracat sübvansiyonları gibi ticaret üzerine etkili olan diğer uygulamalar da kaldırılmalıdır. İkincisi, üye ülkeler ulusal tarım politikalarından vazgeçmeli ve ortak bir tarım politikası izlenmelidir.

Üçüncüsü ise teknik alanlarda, fiyat düzeylerinde ve tarımsal girdi sanayilerinde maliyet farklılıklarına neden olan uygulamalarda uyum için bir geçiş dönemi gereklidir³².

Almanya ve Fransa arasındaki çıkar ayrılıkları nedeniyle uzunca bir süre bu konudaki görüşmeler devam etmiştir. Fransa'nın nüfusunun %25' i tarımla uğraşırken, ağır sanayi sektörü gelişmiş olan Almanya malların serbest dolaşımı için harekete geçmek istemiştir. Fransa, sanayi mallarının serbest dolaşımı ile Almanya karşısında rekabet ortamında geride kalacağı fikri ile OTP konusunda Almanya ile ciddi müzakereler yapmıştır. Spaak Raporu'nun OTP'nin temelini oluşturduğu, Ortak Pazar kurulumunda uzlaşamama nedeni olan tarım konusu, Roma Antlaşmasına değin ciddi tartışmalar yaratmıştır.

1.3.2.Roma Antlaşması ve OTP

1 Ocak 1958 tarihinde, Roma Antlaşması 38. ile 46. maddeleri arasında tanımlanan OTP'nin temelleri, 1958 yılındaki Stresa Konferansı ile atılmıştır. Stresa

³² Necat Ören, "AB Ortak Tarım Politikası, Reform Süreci ve Türkiye' ye Etkileri".

Konferansı ile ilk gelişim sürecine başlayan Ortak Tarım politikası, tarımsal kesimlerin gelirlerindeki düzensizliğin ve eşitlik dengesinin kurulabilmesi için, 1960 yılında Avrupa Komisyonu'nda görüşülerek, müzakereler başlatılmıştır.

Roma Antlaşması 39. maddesinde OTP'nin temel amaçları şu şekilde sıralanmıştır³³;

- Pazardaki fiyat dengesinin kurulabilmesi
- Üretim şekli, teknoloji kullanımı ve tarımsal işgücünün verimliliğinin artırılmasına dair uygulamaların yükseltilmesi
- Tarım sektöründe çalışanların gelir ve nüfus oranını yükseltmek
- Üretimin garanti altına alınabilmesi

Tüm bu koruma faktörlerinin ürün artışı ve fazlalıklara yol açması ile birlikte OTP hedefinin belirlenmesi ile ilgili konularda aksaklıklar meydana gelmiştir.

1.3.3.Ortak Tarım Politikasının Temel Kuralları

OTP'nin uygulanmasında fiyat politikası, ortak pazar ve topluluk dışı ülkelere karşı uygulamalar oldukça önem arz etmektedir.

1.3.3.1.Temel Kurallar

Topluluk tercihi, ortak pazar kurulması ve ortak bir fiyat politikası belirlenmesi gibi ana başlıklar altında incelenebilir.

1.3.3.1.1.Piyasa İstikrarı İçin Ortak Bir Pazar Kurulması

Tarım ürünlerinin üye ülkelerdeki coğrafi ve iklimsel özelliklere bakılmaksızın üretim fazlalıklarının veya eksikliklerinin göz önünde bulundurularak ortak bir piyasa dengesinin kurulması, tarım ürünlerinin Topluluk içerisinde serbest hareket edebilmesi hedeflenmiştir. Üretim garantileri nedeni ile fazla üretimin ve gümrük vergilerinin

³³ A. Sadi Ulusoy, "AB'ne Adaylık Sürecinde AB ve Türkiye Tarım Politikaları: Öncelikler-Farklılıklar-Çelişkiler", http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/fa299a4d1d8c52e_ek.pdf?tipi=14&sube=, (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

ortadan kalkması ile birlikte topluluk içerisinde rekabet ortamını bozan ürünlerin de serbest dolaşabilmesi ile dengenin kurulabilmesi amaçlanmıştır.

1.3.3.1.2.Topluluk Tercihi

Dünya pazarı ile Topluluk içerisindeki pazarın rekabet edebilir konuma getirilmesi ve dış piyasadaki fiyat dalgalanmalarından topluluk içi ürünlerin korunması hedeflenmiştir.

1.3.3.1.3.Ortak Bir Fiyat Politikası Belirlenmesi

Tüm üyelerin ortak bir fiyat politikası ile hareket etmesi ve aynı sorumluluğun yüklendiği bir tarım politikası güdülmesi amaçlanmıştır. Üye ülkeler arasındaki bölgesel ve iklimsel farklılıklardan kaynaklanan ve ürün çeşitliliğinin yaygınlığı ile tarım ürünleri ve tarım ürünlerinin hammadde olduğu yan sektörlerin piyasadaki rekabet gücünü arttırmak, üretimde verimliliği yükseltmek ve tarım sektör çalışanlarının refah seviyesini yükseltmek amaç edinilmiştir.

1.3.3.2.OTP Fiyat Politikası

Dış piyasa ile ilgili uygulanan fiyatlar ve topluluk içi desteklenen ürünlerin piyasa değerlerinin korunmasına dair fiyat uygulamaları³⁴,

- Topluluk içi piyasada ulaşılması hedeflenen fiyatlar,

• Dış piyasalara uygulanan fiyat politikaları; ithalatta uygulanmakta olan koruma mekanizmaları ve ihracatta verilen destekler bu konu ile ilgili ana başlıklar olarak sınırlandırılabilir. Toplam tarımsal üretimin %1'ini oluşturan ancak üretimi uzmanlık gerektiren ve bazı bölgelerin tek geçim kaynağını oluşturan ürünler için üreticilere yapılan yardımlar ürünlere doğrudan gelir desteği uygulaması altında değerlendirilmektedir³⁵.

³⁴ Rıdvan Karluk, Avrupa Birliği ve Türkiye, 3. Baskı, Eskişehir, 1995.

³⁵ Handan Soğuk, "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Tarım Politikası", İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi, Ocak-Nisan 2001, s. 53.

1.3.3.2.1. Topluluk İçi Fiyat Politikası

Topluluk içi ürünlerin desteklenmesine ve bu ürünlerin fiyatlarının korunmasına ait fiyat düzenlemeleri ana maddeler halinde şu şekilde sıralanabilir,

Müdahale Fiyatı,

Fiyat, öngörülen fiyatın taban seviyesine düştüğünde, devreye giren koruma mekanizmalarıdır. Firmalar daha önceden belirlenen kalite ve fiyat üzerinden ürünleri almaktadırlar.

Geri Çekme Fiyatı,

Üreticilerin piyasadaki fazla ürünü, birleşerek alım yoluna gittikleri ve piyasadaki ürünün sürüm yüzünden fiyatının düşmesini engelledikleri bir uygulamadır³⁶.

Satın Alma

Geri çekme fiyatına benzer bir uygulama fakat devlet tarafından piyasaya arzın fazla olduğu ürün için belirlediği fiyattan alım yoluna gitmesi ve piyasadaki fiyat dengesinin korunmasına müdahalesi olarak nitelendirilebilmektedir³⁷.

Minimum Fiyat

Üreticiden direk ürünleri alıp, işleyerek satan kişilere yapılan yardımlar karşılığında üreticinin korunmasına karşın, üreticiye ödenecek minimum fiyatın belirlenmesi şeklinde üretim kademesinin fiyat politikası içerisinde devre dışı kalmasını önleyecek bir girişimdir.

Hedef Fiyat

Önceden belirlenmiş ürünler için üreticiyi korumak amaç edinilerek belirlenmiş fiyatlardır. Hububat, ayçiçeği tohumu, süt gibi spesifik ürünler için belirlenmektedir³⁸.

³⁶ Karluk, a.g.e.

³⁷ Necat Ören, "AB Ortak Tarım Politikası, Reform Süreci ve Türkiye'ye Etkileri".

³⁸ Mehtap Atakan, "Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu", Uzmanlık Tezi, Ankara, 1998.

Yönelim Fiyatı

Hedef fiyattan farklı bir uygulama olduğu söylenemez, içerik olarak uygulandığı ürünler dana ve sığır eti ile şarap için yapılan uygulamalardır.

Uygulanacak ürüne göre değişiklik gösteren ve asıl amacı ürün desteği olan bu uygulamalarda, üreticiye ve ürün ya da ürün grubuna tam destek yapılması ve üretimin kontrollü ve planlı şekilde yapılması amaç edinilmektedir³⁹.

Amaç Fiyat

Hedef ve yönelim fiyatları ile içerik olarak aynı olup bütün için uygulanan bir fiyat politikasıdır. Ürün bazlı uygulanmakta olan fiyatları dengelemek amacı ile öngörülen bir fiyat politikasıdır.

Temel Fiyat

Meyve sebzeler için birlik üreticilerinin ortalamasına karşılık gelen, diğer yandan hedef fiyat için domuz etine müdahalede bulunan bir mekanizmadır.

Ortalamadaki fiyat temel fiyatın altına düştüğünde bu mekanizma devreye girer ve ortalama fiyattan ürünü satın alım yoluna gitmektedir⁴⁰.

1.3.3.2.2.Üçüncü Ülkelere Karşı Uygulanan Fiyat Politikası

OTP'nin dış ticarete uygulanan fiyat politikasının iki yönlü oluşundan kaynaklanan üçüncü ülkelerden Avrupa Birliği'ne ithal edilen mallara karşılık olarak birlik içerisinde üretilen malların korunmasına ve dış ülkelerdeki pazarlarda satılmasını desteklemek amacıyla; ithalat ve ihracat politikaları geliştirilmiştir.

İthalat Politikası

DTÖ Tarım Politikaları ile belirlenmiş olan sınırlar çerçevesinde yürütülmektedir. 1995 yılında yürürlüğe giren DTÖ Tarım Anlaşması'na göre;

- pazara giriş

³⁹ Atakan, a.g.m.

⁴⁰ Atakan, a.g.m.

- iç destekler
- ihracat sübvansiyonları'na indirim taahhüdünde bulunmuşlardır⁴¹.

İhracat Politikası

AB ihracat politikasına dair iki uygulama mevcuttur.

- ihracat iadesi
- ihracat vergisi

İthalata Karşı Koruma Mekanizmaları

Üçüncü ülkelere karşı iç pazarı korumak amacı ile geliştirilen koruma mekanizmaları, fiyat uygulamaları ve ek vergiler şeklinde uygulanmaktadır⁴².

Eşik Fiyat

Birlik dışındaki ülkelere alınan tarım ürünlerinin birlik içerisine girerken uygulanan fiyatlardır. Topluluk içerisindeki en yüksek fiyatlı ürünle aynı fiyattan topluluk içine alınması amaçlanan aynı ürüne uygulanacak olan eşik fiyat için sadece belirli ürünlerde uygulanmaktadır.

Referans Fiyatı

Dampingin topluluk içerisindeki gel gitleri engellemesi amacıyla uygulamaya konulmuştur. Sebze, meyve, balık, şarap ve tohumluk bitkilerde uygulanmaktadır.

Set Fiyat

Üretim masraflarını baz alarak uygulanmakta olan hesap en düşük fiyat ithalat fiyatıdır. Kümes hayvanları, yumurta ve domuz eti için uygulanmaktadır.

⁴¹ Karluk, a.g.e.

⁴² Ören, a.g.m.

Prelavman

Birlik dışı üçüncü ÷lkelerden alınan ürünlerin fiyatlarını eşik fiyat seviyesine ulaştırmak için dış pazar ile eşik fiyat arasındaki fark kadar alınan vergi olarak tanımlanabilir. Prelavman uygulamaları Avrupa Birliği tarımsal uygulamalarının %40'ını kapsamaktadır.

İlave Vergi

Referans fiyat uygulaması olan ürünlerin, iç pazarda belirlenmiş olan ürünlerin fiyat seviyesine ulaştırmayı hedefler.

Gümrük Vergisi

Tarım ürünleri ithalatında, ürünün değerinin belirlenen bir yüzdesi olarak alınmakta olan vergidir. Birliğe ait Ortak Gümrük Tarifesi kapsamında alınmaktadır.

Telafi Edici Vergi Uygulamaları

Referans fiyatı uygulanan ürünlerde, ürünün birlik içerisinde girişindeki fiyat, uygulanmakta olan gümrük vergisine karşın yine de referans fiyatın altında kalırsa alınmakta olan vergidir. Taze meyve, sebze, şarap ve su ürünlerine özel bir uygulamadır. Birlik içerisinde ürünlerin iç piyasada korunması ve dış piyasalar ile rekabet edebilmesi adına alınan bu önlemler OTP'nin ürün ve fiyat politikasının oluşumunda oldukça ciddi rol oynamaktadır.

İhracata Uygulanan Koruma Mekanizmaları

Birlik dışı piyasalara yapılacak tarım ürünleri ihracatında ürünü dünya pazarları seviyesine fiyat müdahaleleri ile taşımak ve oluşabilecek zararı engellemek adına aşağıdaki haller şeklinde uygulanmaktadır.

İhracat İadesi

Birlik içerisinde üretilen ürünlerin dünya pazarında rekabet gücü dış pazara kıyasla olamamaktadır. Dış pazara ait fiyatlar ile müdahale fiyatları arasında bir fark ödenmesi esasına dayanan bir uygulamadır. Uygulanan destek dış piyasa dengesi üzerine kurulduğu için destek sürekli değişken bir hal göstermektedir.

İhracat Vergisi

Dış pazarın Birlik fiyatlarından yüksek olması durumunda uygulanan bir yöntemdir. Dünya piyasaları ile rekabeti arttırmak ve topluluk içerisinde üretilen ürünlerin ihracatını arttırmak için uygulanmakta olan yöntemdir. Topluluk içerisinde uygulanana ihracat destekleri dış piyasaların değişkenliğine göre şekil almaktadır. Topluluk dışındaki pazarda, fiyatların topluluk fiyatlarının üzerinde olması durumunda ihracat desteklerinin tam tersi bir durum söz konusu olmaktadır. Bu durumda destek yerine üreticiden vergi alınması yoluna gidilmektedir. İç piyasa adil ve tam koruma yapılması için uygulamalarda iki taraflı Topluluk içerisinde ya da dış ülkeden fiyat ve ürüne göre alınan vergiler ile ürün ve piyasa dengesi kurulmaktadır.

Diğer Yardımlar

İmalatçıya, tüketiciye yapılan direk yardımlar ile üreticinin üretim maliyetleri sonucu oluşabilecek zararını engelleyici tedbirlerden söz edilebilir. Küçük Üreticiler Planı olarak anılan, düşük miktarda doğrudan ödemelere hak kazanan küçük üreticiler için basitleştirilmiş bir yardım planı önermiştir. Planla hedeflenen üye ülkelerdeki çiftçiler ve ulusal idareler üzerindeki idari yükü azaltmaktır. Düzenleme, çiftçilere 3 yıl süresince doğrudan ödeme tiplerinden kendilerinin seçeceği birkaç tür destek sepeti için (özellikle ekilebilir alan ödemeleri ve canlı hayvan primleri), yılda azami 1000 Euro genel toplam ödeme ile sınırlı olarak, yıllık sabit bir ödeme yapılması amacıyla tek bir başvuruda bulunma seçeneğini sunmaktadır. Üreticiler bu plan dışında kalan ödeme tipleri için (nişastalık patates, zeytinyağı, muz, tütün, tohum ve bazı canlı hayvan primleri) ayrıca başvurma hakkına sahiptir. Üye ülkeler, programa katılan çiftçilere, başvuru yapılan destek tipleri için tek bir yardım ödemesi yapmak konusunda serbesttirler. Sabit yıllık ödemeler, başvuru döneminden önceki 3 yıllık referans dönemi esas alınmak suretiyle hesaplanmaktadır⁴³.

⁴³ Laura Berende-Verhoeven, “Avrupa Birliği’nin Ortak Tarım Politikası ve Türkiye’nin Uyumu”, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Ağustos 2001, s. 11.

İKİNCİ BÖLÜM

TARIM SEKTÖRÜNDE FİNANSMAN SİSTEMLERİ

2.1.AVRUPA BİRLİĞİNDE TARIMSAL FİNANSMAN SİSTEMLERİ

AB'nin bütçesi, geçerli olduğu mali yıla ilişkin Birlik gelir ve giderlerini tahmin eden, bunların gerçekleşip uygulanmasına izin veren bir hukuki tasarruftur. Bütçe harcamaları AB'nin ortak politikalarına tahsis edilirken, bütçe gelirleri de yine AB'nin ortak politikalarından kaynaklanmaktadır⁴⁴.

Tablo 2.1: AB'nde Bütçe ve Tarımsal Harcamaların Gelişimi

Yıllar	Bütçe (milyon euro)	Tarımsal Harcamalar (milyon euro)	(%)
1980	15857	11607	73,20
1985	27867	20413	73,25
1990	44063	28919	65,63
1995	75438	40272	53,38
2000	93792	41738	44,50
2001	97189	44530	45,82
2002	100672	46587	46,28
2003	102145	47378	46,38
2004	115434	49305	42,71
2005	117526	50431	42,91

Kaynak: European Commission, *Directorate-General for Agriculture*, 2005, s. 47

Tablo 2.1, Avrupa Birliği'nin bütçesini ve tarımsal harcamaların miktarını ve bütçe içindeki tarımsal harcamaların oranını vermektedir. Buna göre, 1980 yılında AB bütçesi 15,9 milyon euro iken 2005 yılında bu 117,5 milyon euro'ya çıkmıştır. 1980-2005 yılında yaklaşık bütçe 101,6 milyon euro artmış yani 7,4 kat artış göstermiştir. Aynı şekilde tarımsal harcamalar da 1980 yılında 11,6 milyon euro iken 2005 yılına

⁴⁴ U. Burç Yıldız, "AB Bütçesi ve 2007-2013 Mali Perspektif", <http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/4C5D9E7A-132E-47D3-BEAA-34A3AE1A9D88/7775/ABbutcesi1.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

gelindiğinde 50,4 milyon euroya çıkmıştır. Tarımsal harcamaların 1980 yılında bütçeden aldığı pay 73,20 iken bu oran azalarak 2005 yılında 42,91'e inmiştir.

Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran Antlaşmanın mali hükümleri, gelir ve giderlerde tek bütçe esasını kabul etmiştir. Roma Antlaşmasının 200'üncü maddesinde belirlenen oranlara göre, bütçeye Lüksemburg yüzde 0,2, Belçika ve Hollanda yüzde 7,9 ve diğer üç ülke ise yüzde 28 oranında katkıda bulunacaklardır. Sosyal Fon harcamalarına ise Lüksemburg'un yüzde 0,2, Hollanda'nın yüzde 7, Belçika'nın yüzde 8,8, İtalya'nın yüzde 20 ve Fransa ile Almanya'nın ise yüzde 32 oranında katkıda bulunmaları hükme bağlanmıştır⁴⁵.

Tablo 2.2: 2009 – 2013 Yılları Arasında Öngörülen AB Bütçesi

Göstergeler	2009	2010	2011	2012	2013
Öngörülen AB Bütçesi (milyar avro)	143,1	146,7	150,2	154,3	158,3
OTP'nin Payı (milyar avro)	56,1	55,9	55,7	55,5	55,4
OTP'nin Oranı (%)	39,2	38,1	37,1	36,0	35,0

Kaynak: TÜSİAD, *DTÖ ve AB'deki Gelişmeler Işığında 21. Yüzyılda Türkiye Tarımı, Yayın No. TUSIAD-T/2005-06/397*, Haziran 2005, s.20

Tablo 2.2'de 2009-2013 yıllar arasında AB Bütçesinin öngörülen miktarları verilmiştir. Buna göre OTP'nin bütçeden aldığı payı azalma göstermesine rağmen hala oldukça yüksektir. OTP'nin ise yaklaşık %20'sini kırsal kalkınma ve geriye kalanını ise tarım ve sosyal fonlar oluşturmaktadır. Bu göstergeler Türk Tarım Sektörünün alması gereken mesafeyi göstermesi bakımından önemlidir.

AB, Roma Anlaşması ışığında ortak tarım politikası amaçlarının gerçekleştirilmesi için ortak bir finansman kaynağı oluşturmak, tarımsal talebi denkleştirmek, fiyat politikasını düzenlemek ve tarımsal altyapıyı geliştirmek amacıyla Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu (FEOGA) 1962 yılında kurulmuştur. Kuruluşundan iki yıl sonra FEOGA, Garanti Bölümü ve Yönverme Bölümü olarak ikiye ayrılmıştır. Garanti Bölümü, ortak piyasa düzenleri içindeki harcamaları finanse ederken, asgari finans garantilerini ve ihracat sübvansiyonlarını da desteklemiştir. Garanti Bölümü kapsamına destekleme giderleri, üretici yardımları, belli ürünlerin

⁴⁵ AB Bütçesi, http://www.ibb.gov.tr/IBB/DocLib/pdf/birimler/avrupa_birligi/abbutcesi.pdf (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

piyasadan çekilmesi ve üretimlerinin azaltılması amacıyla yapılan yardımlar, depolama yardımları ile Avrupa Birliği dışındaki ülkelere yönelik tarım ürünleri ihracatına ödenen sübvansiyonlar girmektedir. Yönverme Bölümü ise, tarım işletmelerinin yapılarının geliştirilmesi, tarımsal altyapının iyileştirilmesi, tarım ürünlerinin transformasyonu ve pazarlama şartlarının iyileştirilmesi amacına yönelik kurulmuştur. FEOGA'nın her iki bölümü de yaptığı çalışmaların finansmanını Avrupa Birliği Bütçesi'nden almaktadır.

2.1.1. Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (FEOGA)

Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu, Avrupa Birliği'nin OTP'nin 1958 yılından beri en önemli uygulama aracı olmuştur. Fon, Avrupa Birliği'nin belirlediği kurallar çerçevesinde, temel tarımsal ürünlerdeki piyasaların düzenlenmesinde katkılarda bulunmaktadır. Avrupa Birliği, OTP çerçevesinde başlıca üç temel başlık altında toplanan alanlarda, piyasaların düzenlenmesine katkılarda bulunmaktadır. Bu harcama alanları;

- ***Bitkisel Ürünler,***
- Ekilen Ürünler,
- Şeker,
- Zeytin Yağı,
- Kurutulmuş Yemler ve Sebzeler,
- Lif Bitkileri ve İpekböceği,
- Meyve ve Sebzeler (muz dahil),
- Şarap,
- Tütün,
- Diğer Bitkisel Ürünler;
- ***Hayvansal Ürünler,***
- Süt ve Süt Ürünleri,

- Sığır ve Dana Eti,
- Koyun Eti ve Domuz Eti,
- Yumurta ve Kumes Hayvanları Eti,
- Diğer Hayvansal Ürünler,
- Balıkçılık;
- ***Diğer Harcamalar,***
- Gıda yardımı,
- Avrupa Birliğindeki Fakirler İçin Gıda Yardımı,
- Hilekarlığa Karşı Mücadele İçin Yardımlar,
- Bölgesel Kalkınma Projeleri ile İlgili Pazar Düzenlemeleri,
- Gelir Yardımları,
- Destekleme Yardımları olarak tespit edilmektedir.

FEOGA, Topluluktaki tarım ürünleri fiyatlarında istikrar sağlamaya çalışmaktadır.

Topluluk, bu amaçla, ithalat vergileri, iadeler diye adlandırılan ve tarım ürünleri ihracatında uygulanan ihracatta yardımlar ve fiyatların düşmesi halinde milli müdahale kurumları aracılığı ile ürünlerin depolanması veya satın alınması şeklinde fiyat destekleri sağlamak gibi mekanizmalar kullanmaktadır. Bu mekanizmalar, üye ülke hükümetlerinin tarım ve balıkçılık ile ilgili bakanlıkları ve her sektör için oluşturulan destekleme kurumları tarafından idare edilmektedir⁴⁶.

2.1.1.1.Garanti Fonu

FEOGA'nın Garanti Bölümü ortak piyasa düzenleri içindeki harcamaları finanse eder, asgari fiyat garantilerini ve ihracat sübvansiyonlarını destekler. Garanti Bölümü

⁴⁶ AB Bütçesi, http://www.ibb.gov.tr/IBB/DocLib/pdf/birimler/avrupa_birligi/abbutcesi.pdf (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

kapsamına, destekleme giderleri, üretici yardımları, belli ürünlerin piyasadan çekilmesi ve üretimlerin azaltılması amacıyla yapılan yardımlar, depolama yardımları ile Avrupa Birliği dışındaki ülkelere yönelik tarım ürünleri ihracatına ödenen sübvansiyonlar girer. Garanti Bölümü harcamaları, bitkisel üretim, hayvansal üretim ve diğer tarımsal harcamalar olarak sınıflandırılabilir. Garanti Bölümünün destek sağladığı ürünleri şöyle sıralanabilir⁴⁷;

Bitkisel Üretim: Şeker, zeytinyağı, lif bitkileri ve ipekböceği, meyve ve sebze (yaş ve işlenmiş) , şarap, tütün, diğer bitkisel ürünler.

Hayvansal Üretim: Süt ve süt ürünleri, sığır ve dana eti, koyun ve domuz eti, kümes hayvanları eti ve yumurta, diğer hayvansal ürünler.

Balıkçılık ve Diğer Tarımsal Harcamalar: Gıda yardımı, bölgesel kalkınma projeleri ile ilgili pazar düzenlemeleri, gelir yardımları, destekleme yardımları

OTP uygulamaları çerçevesinde yapılan harcamaların karşılanmasında kullanılan temel kaynak, finansmanı AB bütçesinden karşılanan “Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonudur (FEOGA ya da EAGGF). FEOGA’ya 2003 yılı AB bütçesinden ayrılan toplam tutar 44.780 milyon Avro düzeyinde gerçekleşmiştir.

Garanti Bölümü, “Mac Sharry Reformlarının" yürürlüğe girdiği 1992 yılına kadar çoğunlukla müdahale alımları, bu alımlar yoluyla elde edilen ürünlerin stoklama giderleri ve ihracat geri ödemeleri gibi araçlarla ürünlere fiyat desteği sağlanmasında kullanılmaktaydı. Mac Sharry Reformları ile birlikte Garanti Bölümü içerisinde, fiyat desteği sağlamaya yönelik önlemlerin payı azaltılmış, üreticilere verilen doğrudan ödemelerin payı ise kayda değer biçimde artmaya başlamıştır⁴⁸.

2.1.1.2.Yönlendirme Fonu

Yönlendirme Bölümü; tarım işletmelerinin yapılarının geliştirilmesi, tarımsal alt yapının iyileştirilmesi, tarım ürünlerinin transformasyonu ve pazarlama şartlarının iyileştirilmesi amacı ile şu alanlarda faaliyet göstermektedir⁴⁹;

⁴⁷ AB Bütçesi, http://www.ibb.gov.tr/IBB/DocLib/pdf/birimler/avrupa_birligi/abbutcesi.pdf (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

⁴⁸ Ortak Tarım Politikası, <http://www.ziraatci.com>, (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

⁴⁹ AB Ortak Tarım Politikası, <http://www.zmo.org.tr>, (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

- Üretim ve pazarlama şartlarının düzeltilmesi yoluyla tarımsal yapının iyileştirilmesi, üretim düzeyinde toprakların yeniden değerlendirilmesi ve yeni sulama projelerinin gerçekleştirilmesi, pazarlama düzeyinde ise silo, soğutma tesisleri, ürünlerin işlenmesi, süt ve et kombinaları gibi yatırımları kapsamaktadır.
- Tarım sektöründeki iş gücü fazlasının giderilmesi amacıyla 54 yaşını aşmış çiftçilerin faaliyetlerini terk etmesi için gerekli yatırımlar. Bu konuda yaş faktörünün yanı sıra, kişi başına gelirin Birlik ortalamasından düşük olması hususu da göz önüne alınmaktadır.
- Birliğin dağlık nüfusunun gerilediği ve özel sorunu olan bölgelerin belirli düzeyde ekonomik canlılığını korumasına yönelik faaliyetleri desteklemektedir.
- Ekonomisi tarıma dayalı Akdeniz Bölgelerinin kalkındırılmasına katkıda bulunmak üzere ürünlerin pazarlanmasına ve bu bölgelerdeki altyapı yatırımlarına destek sağlanmaktadır.
- Özel faaliyet programları desteklenmektedir. Bu programlar, İtalya'nın engebeli ve dağlık yörelerinde ve Batı İrlanda'da sığır ağırlıklı hayvancılık, Grönland'da yine hayvancılık konularını kapsamaktadır.
- Entegre kalkınma programları desteklenmektedir. Tarım dışında el sanatları, tarım endüstrisi gibi faaliyetleri kapsayan, tarımla ilgili diğer alanların geliştirilerek bölgeye ekonomik canlılık katılması faaliyetlerinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Garanti Bölümü ile karşılaştırıldığında toplam FEOGA bütçesinin çok küçük bir bölümünü oluşturan Yönlendirme Bölümü, belli ölçütler çerçevesindeki bazı kırsal kalkınma tedbirleri ile tarım sektöründe yapısal politikalara ilişkin önlemlerin finansmanında kullanılmaktadır. 2003 mali yılı içerisinde bu bölüm için AB bütçesinden ayrılan miktar 3,122 milyon Euro olarak gerçekleşmiştir.

2.1.2.Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF)

Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında sosyo-ekonomik farklılıklar olduğu gibi, ülkelerin bölgeleri arasında da önemli farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıklar çoğulcu yapıyı desteklemeleri bakımından yararlı olmakla birlikte, bölgelerin “refah düzeyleri” açısından eşitsizliklere yol açtıkları takdirde AB içindeki uyumu tehdit etmektedir.

Bölgesel Politika bu farklılıkları giderme amacıyla oluşturulmuştur. Dezavantajlı bölgelere istihdam ve ekonomik kalkınma için yardım eden AB Yapısal Fonları, aynı zamanda AB vatandaşları arasındaki dayanışmanın sağlanması için de başlıca araç olarak görülmektedir.

Avrupa Birliği, Bölgesel Politika kapsamında üç ana hedef belirlemiştir⁵⁰;

- Kalkınmakta geri kalmış olan bölgelerdeki yapısal uyumu ve gelişmeyi teşvik etmek;
- Ekonomik ve sosyal dönüşüm içerisinde olan bölgelerin desteklenerek yapısal güçlüklerin giderilmesi;
- Öğrenim, eğitim ve istihdam politikaları ile sistemlerinin modernizasyonu ve uyumlaştırılmasını desteklemek.

AB Bölgesel Politikası'nın bu hedeflere ulaşmak için kullandığı mali araçları ise dört yapısal fondan oluşmaktadır: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF); Avrupa Sosyal Fonu (ESF); Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı (FIFG); Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu (EAGGF). Söz konusu dört fonun yanı sıra, Uyum Fonu ile çevre ve ulaşım alanlarında altyapı projelerinin finansmanı sağlanmaktadır⁵¹.

2.1.3.Avrupa Sosyal Fonu (ASF)

Avrupa Sosyal Fonu (ASF), beşeri kaynakların geliştirilmesi ve işgücü piyasasının işleyişinin Topluluğun her yerinde iyileştirilmesi için Topluluğun temel aletidir. ASF'nin başlıca ilgi konusu, insanların çalışma yaşamına geri dönmesine

⁵⁰ Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası, <http://www.ikv.org.tr>, (Erişim Tarihi: 12.02.2010).

⁵¹ Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası, <http://www.ikv.org.tr>, (Erişim Tarihi: 12.02.2010).

yardım etmek ve zaten çalışma yaşamında olan fakat mesleki gelişme imkanlarını iyileştirmek isteyen kişileri desteklemektir⁵².

ASF, faaliyet alanlarını büyük çapta doğrudan veya dolaylı olarak istihdama ve istihdam yaratıcı faaliyetlere yoğunlaştırmıştır. Dolayısıyla, Fon kaynaklarından da istihdam problemleri olan ülkeler daha fazla faydalanmışlardır. Bir yandan gençlerin, kadınların bir meslek sahibi kılınmaları suretiyle istihdam imkânlarının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri destekleyen Fon, diğer yandan da endüstrilerdeki değişim veya endüstrilerde meydana gelen darboğazlar nedeniyle işsiz kalanların bir meslek sahibi olmalarını sağlayacak faaliyetlere destek olmaktadır. Nitekim, ASF kaynaklarından son yıllarda en çok faydalanan ülke İspanya olmuştur. İspanya anılan dönemde Fon kaynaklarının beşte birine tekabül eden yaklaşık 7,5 milyar ECU kullanmıştır. Bu ülkeyi 5.774 milyon ECU'lük bir kaynak almak suretiyle Fon Bütçesinin yüzde 16'sını kullanan İngiltere izlemiştir. Tam üyeliği halinde, sahip olduğu nüfusu ve işsiz genç ve kadınların sayısı nedeniyle, Türkiye'nin, Fon kaynaklarından büyük çapta faydalanma imkânı olacaktır⁵³.

ASF kaynaklarından faydalanabilmek, ilgili ülkenin Topluluk normlarına uygun projeler hazırlaması ve hazırlamış olduğu projeleri uygulayabilme kapasitesine bağlıdır. Bu açıdan Türkiye'nin kendisini çok iyi hazırlaması ve organize etmesi fevkalade önem taşımaktadır. Aksi takdirde, kullanabileceği Fon kaynaklarından faydalanabilmesi mümkün değildir. Türkiye'nin bu konudaki her şeyinin Topluluk normlarına uygun olarak uygulayabileceğini varsaydıığımızda, özellikle genç ve kadın nüfusun eğitimi alanlarında Fon imkânlarından geniş ölçüde destek sağlayabilecektir⁵⁴.

2.1.4.AB Uyum Fonları

Topluluğun en fakir ülkelerinin hızla kalkınmalarını sağlamak ve ülkeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarını azaltmak amacıyla hareket eden Topluluk, Maastricht Antlaşmasında bu amacın gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak için Uyum Fonunun kurulmasını kararlaştırmıştır. Uyum Fonları Avrupa Birliğinin az gelişmiş üye

⁵² Avrupa Birliği Sosyal ve Bölgesel İhtiyaçlarını Nasıl Karşılıyor?
<http://ab.calisma.gov.tr/web/Portals/2/Docs/others/ASF%20Hakkinda%20bilgilendirme%202%20Eng.do>
c, (Erişim Tarihi: 10.02.2010)

⁵³ AB Bütçesi, http://www.ibb.gov.tr/IBB/DocLib/pdf/birimler/avrupa_birligi/abbutcesi.pdf (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

⁵⁴ AB Bütçesi, http://www.ibb.gov.tr/IBB/DocLib/pdf/birimler/avrupa_birligi/abbutcesi.pdf (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

ülkelerinde çevresel ve ulaşım altyapı projelerini finanse etmektedir. Uyum Fonları, Uyum Fonları Stratejisine göre seçilmiş kararlı projelere destek vermektedir. Uyum Fonlarının ana alanları ise⁵⁵;

- Ulaşım; demir yolu taşımacılığı, karayolu taşımacılığı, şehir içi su yolları taşımacılığı, sivil hava taşımacılığı, kombine taşımacılık.
- Çevre alanında; hava kirliliğinin azaltılması, yeraltı ve yerüstü suların korunması, içme suyunun tedarikini temin etmek, kirli suyun bakımı, atık yönetimi.

GSMH'sı topluluk ortalamasının %90'nın altında olan üye ülkeler bu fonlar için uygun görülmektedir. Yeni üye ülkelerin hepsi belirlenen bu eşğin altındadır. Uyum Fonları tarafından hibe edilen kaynak, harcamanın %80-85'i seviyesindedir ve bir projenin minimum büyüklüğü 10 Milyar €'dur⁵⁶.

2.2.TÜRKİYE'DE TARIMSAL FİNANSMAN SİSTEMLERİ

Gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi ülkemizin de en önemli ekonomik sorunlarından birisi, sermaye yetersizliğidir⁵⁷. Bu yetersiz sermaye açığı farklı yollardan telafi edilmek suretiyle karşılanırsa da büyük çoğunluğunu yabancı sermaye oluşturmaktadır. Genel olarak yabancı sermaye, uzun veya kısa vadeli kredi şeklinde işletmenin hizmetine sunulmaktadır ve tarım sektörünün özelliğine göre krediler şekillenmektedir. Bu durum tarımsal finansmanın, diğer sektörlerin finansal yapısından farklılık göstermesine neden olmaktadır. Tarımın kendine has sosyal ve ekonomik yapısı tarımsal krediyi şekillendirmektedir. Tarımın finansmanını etkileyen ve bir yandan sektöre verilen kredilerin şekillenmesini sağlayan diğer yandan da tarımsal kredilere gerek duyulmasına neden olan etmenler şunlardır⁵⁸;

- Tarımsal üretimin büyük ölçüde hava koşullarına bağlı olması

⁵⁵ AB Bütçesi, http://www.ibb.gov.tr/IBB/DocLib/pdf/birimler/avrupa_birligi/abbutcesi.pdf (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

⁵⁶ Bölgesel Politika Fonları, http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/procf/cf_en.htm, (Erişim Tarihi: 13.02.2010).

⁵⁷ Murat Çetinkaya, Türkiye Ekonomisinde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımının Önemi, <http://www.sosyalbl.selcuk.edu.tr>, (Erişim Tarihi: 02.02.2010).

⁵⁸ Erdoğan Güneş, Tarım İşletmelerinde Kredi Taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi: Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Yayın No:121, Ankara. 2004, s. 34

- Kuraklık, hastalık, su baskını gibi yıkımlar nedeniyle gelir dalgalanmaları
- Tarımda küçük aile işletmelerinin yaygın olması
- Tarım ürünlerinde elverişsiz maliyet-fiyat ilişkisinin varlığı
- Tarımda kredi taleplerinin değerlendirilmesi için gerekli bilgilerin eksik oluşu
- Tarım kesiminde üreticilerin kredi sözleşmesi şartlarını yerine getirmeye gerekli özeni göstermemeleri
- Politik ve toplumsal nedenler
- Tarım kesimini finanse eden kredi kurumlarının örgütlerinin ve yönetimlerinin yetersiz oluşu
- Gelir ve giderler arasında zaman uyumunun olmaması
- Kapalı ev ekonomisinden pazar için üretime geçiş
- Tarımda gelir seviyesinin düşük, tasarruf olanağının kısıtlı bulunması
- Tarımda teknoloji geriliği ve yapısal sorunlar

2.2.1. Tarımsal Finansmanın Türkiye’deki Uygulama Biçimleri

Günümüzde tarım politikasının önemli amaçlarından birisi de tarımsal üretimde verim ve kaliteyi arttırmak suretiyle üreticinin yaşam düzeyinin yükseltilmesidir. Özellikle tarımsal verimliliğin artırılması, yeterli ve etkin girdi kullanımı, mekanizasyondan yararlanma olanaklarının yükseltilmesi, hastalık ve zararlılarla mücadele, eğitim ve yayım hizmetleri ile çağdaş tarım teknolojisine daha fazla yer verilmesi gibi çeşitli etmenlerle yakından ilgilidir. Belirtilen uygulamaların yerine getirilebilmesi için, tarımda sermayenin artırılması, eksik ise tamamlanması gerekmektedir. Ülkemiz tarım işletmelerinin tasarruf düzeyinin çok sınırlı ve öz sermayenin yetersiz olduğu dikkate alındığında, işletme dışı finansman kaynağı ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu sektörde kırsal nüfusun fazlalığı, yerleşim alanlarının dağınık ve

altyapı yatırımlarının yetersiz olması, diğer hizmetlerin götürülmesinde olduğu gibi, tarımsal kredi uygulamalarında da çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir⁵⁹.

Bir tarım işletmesinin sermaye gereksinimi, işletmenin büyüklüğü ve teknoloji kullanım düzeyi ile genel ekonomiye bağlı olarak değişmektedir. Girdi kullanımı ve gelirlerin elde edilmesi farklı dönemlerde gerçekleşmektedir. Girdilerin kullanılmasından gelirin elde edilmesine kadar geçen süre içinde üreticiler yoğun olarak finansman ihtiyacı ile karşılaşmaktadır. Kâr marjının düşük olduğu ve sermaye birikiminin yetersiz kaldığı bu sektörde tarımsal krediler büyük önem arz etmektedir⁶⁰.

Kredi işlerini belirli esaslara göre yürüten kamu ve özel sektöre ait kuruluşlar vardır. Bu kaynaklardan sağlanan kredilerde faiz oranı genellikle şahıslardan sağlanan kredilere göre daha düşüktür.

Teşkilatlanmış Kredi Kuruluşları aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır⁶¹;

- Kamu Tarımsal Kredi Kuruluşları
- Tarım Kredi Kooperatifleri
- Özel Kredi Kurumları
- Merkez Bankaları

2.2.2. Tarımsal Finansmanın Uygulanışı ve Değerlendirme

Ekonomik birimler ekonomide şok karar ve uygulamalar ile sık sık karşılaşmazlar ve gelecekte neler olabileceğini en azından daha tutarlı olarak tahmin edebilirler⁶². Tarım sektörünün genel yapısına bakıldığında; faaliyet döngüsü içerisinde yer alan maliyet unsurlarının finansal çözümlerine dönük ve nakit akışına paralel çözümler bulunamadığı görülmektedir. Bulunan finansal kaynakların ise yüksek maliyetli oluşu, sektör faaliyet döngüsünde yer alan unsurların (çiftçi, tüccar,

⁵⁹ Mehmet Bülbül, Engin Çadırcı ve Erdoğan Güneş, Türkiye Ziraat Mühendisliği IV. Teknik Kongresi”, T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları No: 26, 2002, s. 17

⁶⁰ Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ülkemizde Tarımsal Yapıya İlişkin Özellikler, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Dergisi, Sayı 122, Ankara 1998, s. 66

⁶¹ Ali Rıza Karacan, Tarım İşletmelerinin Finansmanı ve Tarımsal Kredi, Ege Üni. Ziraat Fak. Yayınları No: 498, İzmir, 1991, s. 43.

⁶² Coşkun Can Aktan, Utku Utkulu ve Selahattin Togay, “Nasıl Bir Para Sistemi?”, İMKB Yayını, ISBN 975-8027-47-6, İstanbul, Eylül 1998, s. 190-194

komisyoncu vb.) bankacılık sektörü ile olan etkileşimlerinin zayıf olması sonucunu doğurmuştur. Buradan hareketle, tarım sektörünün bankacılık sektörü ile olan ilişkilerinin ve işbirliğinin geliştirilebilmesi amacıyla öncelikli olarak “sektöre özel kredi, vade ve teminat yapısının” belirlenmesinin gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Bankacılık açısından, tarım sektöründe uygulanacak olan sağlıklı bir finansman modeli çerçevesinde; çok sayıda müşteri üzerinden aynı anda, teminat yapısı güçlü olan bir kredi ve bunun karşılığını teşkil edecek kaynağın bir arada bulunduğu bir yapı söz konusu olabilmektedir⁶³.

2.3. AB DESTEKLİ BÖLGESEL KALKINMA PROGRAMLARI HİBE PROGRAMI UYGULAMA MEKANİZMASI

AB-Türkiye Mali İşbirliği kapsamında yürütülen bölgesel kalkınma programlarında belirlenen öncelik alanlarında hibe programı uygulamasıyla projeler desteklenmektedir. Bu çerçevede programların öncelik alanlarında belirlenecek şartlara uygun olarak hazırlanan projelerden yarışma ortamında seçilecek başarılı projeler hibeden yararlandırılmaktadır.

Hibe Programlarının hazırlık ve uygulamaları DPT koordinasyonu ve yönetiminde olup, ihale aşaması Merkezi Finans ve İhale Birimi tarafından yürütülmektedir.

Hibe programlarına, finanse edilmesi talep edilen faaliyetlerin ilgili bölgesel program kapsamındaki illerin sınırları içinde yürütülmesi koşuluyla, yerel yönetimler ile kar amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar başvuruda bulunabilmektedir. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) ise doğrudan gelir artırıcı nitelikte olmayan faaliyetlerine hibe verilebilmektedir.

Bu niteliğe sahip kurum ve kuruluşlar;

- Yerel yönetimler (belediye, il özel idaresi, köy tüzel kişiliği, muhtarlıklar),
- KOBİ’ler,

⁶³ AB’ye Adaylık Sürecinde Türkiye Tarım Politikaları, <http://www.zmo.org.tr>, (Erişim Tarihi: 03.02.2010).

- Sivil toplum kuruluşları ve ilgili tüm yerel inisiyatifler,
- Sanayi, ticaret, ziraat, meslek oda ve kuruluşları, vakıflar, dernekler, sendikalar, kooperatifler,
- Üniversiteler, araştırma enstitüleri ve eğitim kurumlarıdır.

AB Mali İşbirliği kapsamında yürütülen bölgesel kalkınma programlarının hedeflerine ve belirlenen öncelik alanlarına uygun olan ve her program için özel olarak hazırlanan başvuru rehberlerinde belirtilen şartları taşıyan projeler hibe ile desteklenmektedir.

Tarım, imalat sanayi ve hizmetler sektörlerindeki KOBİ'lerin ihtiyaçlarına hitap edecek ve programın uygulandığı bölgenin ekonomisinin güçlendirilmesine; rekabet gücünün artırılmasına yönelik yenilikçi, gelir ve istihdam artırıcı projeler desteklenebilmektedir. Örnek proje faaliyetleri aşağıda belirtilmektedir:

- KOBİ'lerin geliştirilmesine yönelik danışmanlık ve eğitim faaliyetleri
- Pazarlama girişimleri, fuar ve tanıtım faaliyetleri
- Tarımsal ürünlerin pazarlanmasına yönelik faaliyetler
- Turizmde gelir getirici, marka yaratıcı yenilikçi girişimler
- Teknoloji transferi ve yenilik yaratma faaliyetleri
- İnsan kaynaklarını geliştirmeye yönelik faaliyetler

Doğal çevrenin korunması, yönetimi ve geliştirilmesine yönelik projeler desteklenebilmektedir. Örnek proje faaliyetleri aşağıda belirtilmektedir:

- Çevre sorunlarının giderilmesine yönelik eğitim faaliyetleri ve çalışmalar
- Atık yönetimi ile kolektif tesislerin ve altyapısının inşası
- Ormanların ve nehir havzalarının korunması ve ıslah edilmesi

- Bölgenin kültür ve turizmini geliştirmeye yönelik restorasyon projeleri

Yerel inisiyatiflerin kolektif hareket etme kültürünün geliştirilmesine yardımcı olacak projeler desteklenebilmektedir. Örnek proje faaliyetleri aşağıda belirtilmektedir:

- Yerel yönetimler, ticaret, ziraat, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, eğitim kurumları ve diğer yerel inisiyatiflerin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler
- Teknik bilgi ve deneyim alışverişinin desteklenmesine yönelik faaliyetler
- Mesleki eğitim veya müteşebbis eğitimi sağlamaya yönelik faaliyetler
- Danışmanlık veya iş destekleme faaliyetleri
- Araştırma faaliyetleri
- Kırsal kalkınma faaliyetleri
- Bölgenin iş veya turizm merkezi olarak imajını artırmayı hedefleyen nitelikteki faaliyetler

AB bölgesel kalkınma programlarının her bir öncelik alanı için farklı tarihlerde “Proje Teklif Çağruları” yapılmaktadır. Teklif çağrısı, program kapsamında hibe desteği almak üzere kişilere veya kurumlara, proje tekliflerini hazırlamalarına ve teslim etmelerine yönelik olarak yapılan çağrıdır. Teklif çağrıları, Başvuru Rehberleri ile birlikte yayımlanır. Bu rehberler; teklif çağrısının amaçları ve öncelikleri, faydalanıcıların uygunluğu ile ilgili kurallar, uygun maliyetler, değerlendirme kriterleri ve süreci, değerlendirme prosedürleri ve başarılı başvuru sahipleri için sözleşme şartlarını içerir.

Proje Teklif Çağrısının ilanından sonra, projelerin geliştirilmesi ve başvuruların tamamlanması için verilen süre 60-90 gündür. Teklif çağrıları öncesinde ve sonrasında yoğun bilgilendirme kampanyaları düzenlenir ve potansiyel faydalanıcılara proje hazırlama ile ilgili eğitimler verilir.

Teklif çağruları ve bilgilendirme kampanyalarına ilişkin duyurular, DPT ve Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu internet sayfaları ile ulusal ve yerel basında yer alır.

KOBİ Hibe Programında başarılı bulunan projelere verilebilecek hibe miktarı; en fazla 100.000 Euro'dur. Başvuruda bulunacak KOBİ'lerin genelde yüzde 50 nakdi yerli katkıda (eş finansman) bulunmaları gerekmektedir.

Diğer hibe programlarında da proje başvurusunda bulunacakların, teklif çağrısı başvuru rehberinde belirtilen miktarda finansman katkısında bulunması ve bunu garanti etmesi zorunludur.

Projeler, Merkezi Finans ve İhale Birimi koordinasyonunda "Bağımsız Değerlendirme Komiteleri" tarafından, "Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi"nde belirtilen standart değerlendirme ölçütlerine göre titizlikle değerlendirilir.

Değerlendirme ölçütleri; projelerde önerilen faaliyetlerin uygunluğunu, teklifler için yapılan çağrının hedefleriyle tutarlılığını, niteliğini, beklenen faydasını, sürdürülebilirliğini ve maliyet etkinliğini kapsar. Değerlendirmede dikkate alınacak diğer önemli hususlar;

- Projelerin yürütüldüğü dönem boyunca faaliyetlerin sürdürülmesi için istikrarlı ve yeterli kaynaklara;
- Teklif edilen çalışmayı başarıyla tamamlamak için gereken profesyonel deneyim ve niteliklere sahip olmaktır.

Başvuru için, www.dpt.gov.tr, www.cfcu.gov.tr ve www.deltur.cec.eu.int internet sitelerinden veya ilgili programın bölge ofislerinden temin edilebilecek hibe programının başvuru rehberi dikkatle incelenmeli; başvuru formu doldurulmalıdır.

Bu forma, ayrıntılı proje teklifi eklenmelidir. Proje teklifinde; projenin amacı, hedef grupları, faydaları, bütçe dökümü, projenin beklenen çıktıları vb. detaylar usulüne uygun olarak yer almalıdır.

Başvurular, teklif çağrısı için belirlenmiş son başvuru tarihine kadar Merkezi Finans ve İhale Birimi'ne mutlaka sunulmuş olmalıdır. Resmi yazılı bilgi talepleri de aynı adrese gönderilmelidir.

Hibe Başvuru Rehberinde aksi belirtilmedikçe kamu kurum ve kuruluşları hibeden yararlanamamakta ancak projelerin hazırlanması ve uygulanmasına destek verebilmekte, bu amaçla “iştirakçi” olabilmektedir⁶⁴.

Tablo 2.3: Hibe Mekanizması Aşamaları

DÖNEM	FAALİYET	SORUMLU
Hazırlık	Hibe Rehberlerinin ve Başvuru Paketinin Hazırlanması	PUB, DPT, MFİB
	Hibe Rehberlerinin ve Başvuru Paketinin Onayı	AKTD
	Teklif Çağrılarının Ulusal ve Yerel Medyada Yayımlanması	PUB, DPT, MFİB
Teklif Çağrısı Dönemi	POTANSİYEL FAYDALANICILARA Bölgelerde Bilgilendirme Toplantıları Düzenlenmesi	PUB, DPT
	POTANSİYEL FAYDALANICILARA Bölgelerde Proje Hazırlama Eğitimlerinin Düzenlenmesi	PUB, DPT
	POTANSİYEL FAYDALANICILARI N Sorularına Cevap Verilmesi	MFİB, AKTD
	POTANSİYEL FAYDALANICILARI N Hazırladıkları Projeleri MFİB'ye Teslim Etmeleri	Proje Sahibi

⁶⁴ http://www.dpt.gov.tr/bgyu/abbb/Hibe/hibe_mekanizma.html#hpn, (Erişim Tarihi: 01.02.2010).

Proje Değerlendirme	Değerlendirme Komitelerinin Oluşturulması, Bağımsız Değerlendiricilerin Seçimi, Değerlendirici Eğitimlerinin Verilmesi	DPT, MFİB
	Projelerin Değerlendirilmesi	MFİB
	Projelerin Onayı	AKTD
	Başarılı Olan Projelerle Hibe Sözleşmelerinin İmzalanması	MFİB
	Başarılı Olamayan Projelerin Sahiplerinin Bilgilendirilmesi	MFİB
Proje Uygulama - İzleme	BAŞARILI PROJE SAHİPLERİNE Proje Uygulamasına Yönelik Eğitimler Verilmesi	PUB, DPT
	BAŞARILI PROJE SAHİPLERİNE İlk Ödemelerin Yapılması	MFİB
	Projenin Uygulaması Aşamasında İzleme Ziyaretlerinin Yapılması, İzleme Raporlarının Hazırlanması	PUB, DPT
	Proje Sahipleri Tarafından Ara /Son Raporun MFİB'ye Teslim Edilmesi, Değerlendirilmesi ve Onayı	PUB, DPT, MFİB
	BAŞARILI PROJE SAHİPLERİNE Son Ödemelerin Yapılması	MFİB

DPT : Devlet Planlama Teşkilatı

PUB : Program Uygulama Birimleri

MFİB : Merkezi Finans ve İhale Birimi

AKTD : Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HİBE DESTEK KREDİSİNİN UYGULANMA KOŞULLARINA İLİŞKİN BİR UYGULAMA

3.1.ÖRNEK BİR X İŞLETMESİNİN AVRUPA BİRLİĞİ HİBE PROGRAMINA BAŞVURU AŞAMALARI

Örnek X işletmesi Samsun ilinin Bafra ilçesinde faaliyet gösteren bir un fabrikasıdır. Proje, buğday öğütme ekipmanlarının yenilenerek işletme kapasitesinin artırılmasını amaçlamaktadır. Aşağıda proje ile ilgili tüm detaylar örnek üzerinde anlatılmaktadır.

Projenin teslimiyle birlikte aşağıda listelenen bilgiler de projeye ek olarak verilmelidir.

Çiftçi Kayıt Sistemi Belgesi, Yatırım Yerinin Sahiplik Belgesi(Tapu), Tüzel Kişiliğin Yatırıma Başvuru İçin Aldığı Kurul Kararı, Başvuru Sahibinin Başvuru İçin Yetkilendirme Kararı ve İmza Sirküleri, Son Yıl Faaliyet Raporu, Gıda Üretim İzin Belgesi, Makine Yerleşim Planı, İş Kalemleri Bazında İş Planları, TeklifMektubu, Metrajlar ve Teknik Teklif, Teknik Şartnameler, Görev Tanımları, Kar-Zarar Hesabı Tablosu ve Bilanço ve Ticaret Sicil Gazetesi kaydı.

Çalışmamızda projenin ana hatlarına yer verilmiş istenen bu belgeler projeye tarafımızca eklenmemiştir.

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü

KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROGRAMI
Tarım Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Programı
Ekonomik Faaliyetlere Yönelik Yatırım Konuları İçin

Hibe Başvuru Formu

Başvuru Sahibi	BAFRA X UN YEM GIDA SAN.VE TİC.A.Ş
Projenin adı	BUĞDAY ÖĞÜTME EKİPMANLARININ YENİLENEREK KAPASİTE ARTTIRIMI
Yatırım Konusu	BUĞDAY ÖĞÜTME EKİPMANLARININ TEKNOLOJİK OLARAK YENİLENEREK KAPASİTE ARTTIRIMINA GİDİLMESİ

Proje Toplam Tutarı	Hibeye Esas Proje Tutarı	Aynı Katkı Tutarı	Talep Edilen Hibe Desteği Tutarı
A = (B + C)	B	C	D = B * 0,50
350000 YTL (KDV hariç)	350000YTL (KDV hariç)	YOK YTL (KDV hariç)	175000 YTL (KDV hariç)

Evrak Tarih ve No / / 2007 -
Hibe Başvuru No⁶⁵	(III.Etap) / EY /.....

(Tarım İl Müdürlüğü tarafından doldurulacak)

⁶⁵ Tarım İl Müdürlükleri tarafından, kendilerine teslim edilen başvurulara geliş sırasına göre: “**Trafik İl Kodu / EY / 007**” şeklinde bir numara verilecektir. Numaralama her bir program ve yatırım konusunda (EY veya AY) 000 dan başlayacaktır.

Yatırım Projesi

Yatırım Projesi Bilgileri

Projenin Adı : BUĞDAY ÖĞÜTME EKİPMANLARININ YENİLENEREK KAPASİTE ARTTIRIMI

Yatırım Konusu: BUĞDAY ÖĞÜTME EKİPMANLARININ TEKNOLOJİK OLARAK YENİLENEREK KAPASİTE ARTTIRIMINA GİDİLMESİ

Yatırım Yapılacağı Yer (Köy / İlçe / İl olarak yatırım yeri belirtilecektir); Bafra /Samsun

Tablo 3.1: Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Programı kapsamında gerçekleştirilecek yatırım tesisinin bütçe büyüklükleri ve talep edilen hibe desteği tutarı (*)

Proje Toplam Tutarı	Hibeye Esas Proje Tutarı (**)	Aynı Katkı Tutarı	Talep Edilen Hibe Desteği Tutarı	Hibeye Esas Proje Tutarının KBKYP'ndan Finanse Edilecek yüzdesi (***)
$A = (B + C)$	B	C	$D = B * 0,50$	$E = B / D * 100$
350.000 YTL (KDV hariç)	350.000 YTL (KDV hariç)	YOK YTL (KDV hariç)	175.000 YTL (KDV hariç)	50

Özet

Projenin amacı

Amacımız, Un fabrikamızın yetersiz olan buğday öğütme ünitelerinin, teknolojik olarak yenilenmesi ile günlük buğday işleme kapasitemizi **280 ton buğday işleme/gün' den 400ton buğday işleme / gün seviyesine** çıkarmaktır. Daha kaliteli ürün elde edilerek firmamızın rekabet etme gücünün artırılması ve ihracata daha çok yönelmesi ve bölgede katma değer yaratılmasıdır.

Hedef grup(lar)

Öncelikli hedef grubumuz firmamızdır. Firmamızda kapasite artırımı sayesinde hedef grubumuza daha iyi hizmet ve daha kalite ürün sunmak hedeflenmektedir. Diğer hedef gruplarımız 6 bölgede ürünlerimizin satışını yapan bayilerimizdir. Ayrıca projemiz sayesinde yeni istihdam edeceğimiz **11 adet** personel de hedef grubumuz arasında olacaktır.

Ana faaliyetler.

Proje teklifimiz mevcut faal olan veya olmayan tesislerin kapasite artırımı ve teknoloji yenilenmesine yönelik yatırımlar alt başlığı altında yer almaktadır. Danışmanlık ve mal hizmet ihaleleri yapılması, makine ve ekipmanların kurulumu, deneme üretimi, tanınırlık ve raporlama ana faaliyetlerdir.

Projenin Hedefleri

Faal olan fabrikamız günlük 280 ton buğday işleme kapasitesiyle çalışmaktadır. İşletmemiz, buğday öğütme ekipmanlarının modernize edilmesi ile birlikte günlük 280 ton buğday işleme kapasitesini 400 ton / gün e çıkarmak istemektedir. Dolayısıyla elde edilen un miktarını da arttırmaktır. Modernize edilecek makinelerle Günlük işleme kapasitemizin artırılması ve verimin istenilen seviyeye ulaşması ile birlikte ürün kalitemiz yükselecektir. Projeyle yenilenen buğday öğütme ünitelerimizde günlük işleme kapasitesinin artması ile birlikte, çiftçiden tedarik edilen buğday miktarı da yaklaşık % 35 artacaktır. Dolayısıyla çiftçinin satış geliri arttırılacak ve dolaylı etki yaratılacaktır.

İşletmemizin işleme kapasitesinde yaratılan artış ve kalitenin iyileşmesi ile birlikte orta ve uzun vadede mevcut pazarımızda bayiliklerin sayısı arttırılacak ve daha geniş bir pazar ağı oluşturulacak, mevcut bölgeler dışında yeni pazarlar yaratılacaktır. Mevcut potansiyel müşterilerimizin yanı sıra bölgede ürünlerimizin tanıtımı yapılarak ve yeni ürünlerin üretimine geçilecek ve yeni müşteriler yaratılacaktır. Rakiplerimizle olan fiyat ve kalite rekabetimiz arttırılacak haksız rekabet önlenecektir.

Projeyle birlikte orta ve uzun vadede hedefimiz, uluslararası kalite standartlarını yakalayarak ürünümüzü dış pazarlarda daha çok tanıtmak ve satışa sunmaktır. Hedef olarak da Orta Doğu Ülkeleri belirlenmiştir.

Bölgede faaliyet gösteren işletmemizde yenilik, modernizasyon, girişimcilik ve ticaret kültürünün desteklenmesi yoluyla, yerel işletmelerin rekabet gücünün arttırılması ve bölgelerde istihdamın ve gelirin arttırılması sağlanacaktır. Projemiz ile teknoloji transferi ve yenilik yaratma, mevcut makine parkurumuzun yenilenecek modern hale getirilmesi, işletmemizin yaratılan sinerjiyle rekabet edebilirliğinin arttırılması ve yeni pozisyonlar yaratarak işletmemize yeni istihdam sağlanması, dış pazarda rekabet edebilirliği yüksek, gerekli standartlarda üretilmiş, aranan Ürün haline getirilmesi hedeflenmektedir. Kırsal kesimde yaşayan ve geliri düşük olan yöre halkının mahsulünü, işletmemizin günlük işleme kapasitesini arttırarak daha iyi değerlendirmek ve ek katkı sağlamak projemizin temel öncelikleri olacaktır.

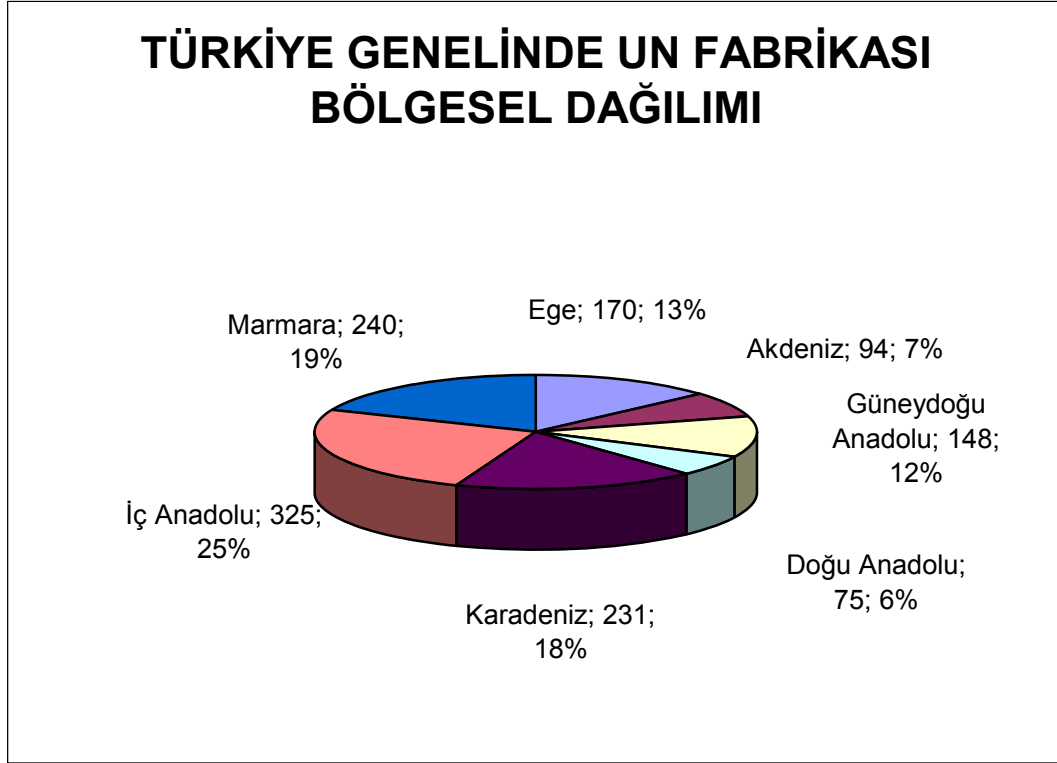
Projenin Uygunluğu

Projemiz, mevcut işletmemizin teknolojik altyapısının güçlendirilerek, Pazara da daha kaliteli ürün sunulması ve Pazar payının arttırılması, rekabet gücünün arttırılması, bölgede sosyal ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunması, AB müktesabatına uyum sürecinde gıda ürünleri standartlarının yakalanması, teknolojik altyapının oluşturularak daha kaliteli ve verimi yüksek ürün elde edilmesi, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliğinin artırılmasını amaçlarıyla doğrudan alakalıdır.

Ayrıca; bölgede, teknoloji ve organizasyon yetersizliğinden dolayı işletmelerde verim düşüklüğü ve dolayısıyla elde edilen gelirden düşüklük söz konusudur. Modern yönetim eksikliği kapasitenin yeterli oranda kullanılmamasına sebep olmaktadır. Ayrıca bölgede faaliyet gösteren işletmelerde yetişmiş işgücü yetersizliği vardır. İhracata yönelim azdır. Dolayısıyla iç pazarda bir sıkışma ve haksız rekabet söz konusudur.

Yöremiz yapı itibarıyla tarıma elverişli durumdadır. Bafra Ovasında tarım ürünleri yetiştiriciliği yoğunluk arz etmektedir. Bölgede yetiştirilen tarım ürünleri arasında hububat üretimi ilk sırada yer almaktadır. Buna bağlı olarak buğday işleyen un fabrikalarının sayısı da doğru orantılı olarak fazladır. Un fabrikası sayısı olarak Türkiye geneline bakacak olursak, Karadeniz bölgesinde 231 un fabrikası faaliyet göstermekte ve İç Anadolu ve Marmara Bölgesinden sonra % 18 lik bir payla üçüncü sırada yer almaktadır(Şekil 3.1).

Şekil 3.1: Türkiye Geneline Un Fabrikası Bölgesel Dağılımı

Kaynak. Sanayi Veritabanı Ağustos 2005

Bölgede yetiştirilen buğday miktarına orantılı olarak yöremizde faaliyet gösteren un fabrikaları fazladır. Samsunda toplam 62 adet buğday işleme fabrikası bulunmaktadır. İlk 5 sırada yer alan illerimiz şu şekildedir;

Tablo 3.2: Buğday İşlemede İlk 5 İl Sıralaması

Kapasite Sırası	İl	Tesis Sayısı	Toplam Yıllık Kapasite ton/yıl	Ortalama Kapasite Ton/Yıl	Ortalama Kapasite Ton/Gün
1	KONYA	78	2.503.641	32.098	107
2	GAZİANTEP	59	2.096.837	35.540	118
3.	ANKARA	47	1.922.382	40.902	136
4.	SAMSUN	62	1.460.314	23.553	79
5	TEKİRDAĞ	38	1.331.481	35.039	117

Miller Değirmenci Dergisi, Nisan 2006

Sıralamadan da anlaşılacağı üzere tesis sayısı fazla olmasına ortalama kapasite kullanım oranları düşüktür. Bölgede sektörel sanayi işletmesi kümelenmesinde Un fabrikaları ilk sırada yer almaktadır.

Bu bağlamda bölgede yetiştirilen ve bölge çiftçisinin geçim kaynakları sıralamasında ilk sırada yer alan buğday üretiminin kaliteli, verimli, işleme kapasitesi yüksek ve teknolojik altyapısı güçlü fabrikalarda işlenmesi ve kaliteli un elde edilmesi kaçınılmazdır. Bu sebeple bölgede faaliyet gösteren un fabrikalarının gerekli teknolojik yenilemelerin yapılması ve üretim kalitesini artırılması gerekmektedir.

Proje sonuçlarından dolayı ve doğrudan faydalanması beklenen tarafların yaklaşık sayısını da içerecek hedef grupların tanımı

Öncelikle hedef grup olarak kendi fabrikamız da kapasite kullanım oranı 280 ton dan 400 tona çıkarılacaktır. Bunun yanında hedef grubumuz doğrudan ürünümüzün satışını yaptığımız bayilerimizdir.

Tablo 3.3: Hedef Gruplar

Ürün adı	Bölge Adı	Aylık /yıllık satış Miktarı	Bayi adı	Bayilerimizin Müşterileri
	KARADENİZ BÖLGESİ	4.363.632,00 KG	A	20 toptancı
RAZMOL	KARADENİZ BÖLGESİ	3.360.000,00 KG	B	9 toptancı
UN	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2.618.181,81 KG	C	13 toptancı
RAZMOL	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	545.454,54 KG	D	
UN	DOĞU ANADOLU BÖLG.	981.818,18 KG	E	5 toptancı
RAZMOL	DOĞU ANADOLU BÖLG.	0	F	
UN	AKDENİZ BÖLGESİ	12.654.545,45 KG	G	29 Toptancı
RAZMOL	AKDENİZ BÖLGESİ	1.440.000,00 KG	H	
UN	EGE BÖLGESİ	9.818.181,81 KG	I	23 Toptancı
RAZMOL	EGE BÖLGESİ	1.320.000,00 KG	J	
UN	GÜRCİSTAN	7.550.000,00 KG	K	2 ithalatçı

Hedef grupların seçilmelerinin sebepleri

Hedef grubumuz öncelikle kendi firmamızdır. Proje ile firmamızın üretim kapasitesi arttırılacak ve ürün kalitesi iyileştirilecektir. Kullandığımız buğday öğütme makineleri istenilen verimi sağlamamaktadırlar. Diğer hedef grubumuz ise ürünlerimizi pazarlayan ve toptancılar vasıtasıyla tüketiciye ulaştıran bayilerimizdir. Proje ile birlikte elde edilecek kaliteli ve standardı yüksek ürün, hedef gruplar tarafından daha yüksek oranda talep görecektir ve satışlarımız artacaktır. Kalitenin ve üretim veriminin arttırılması, hizmetin ve satışın sürdürülebilirliğini arttıracaktır. Projeye birlikte, modern makinelerimizle daha temiz ve tüketimi daha sağlıklı ürün elde edeceğiz. Hedef grupların kaliteli ürünümüzü kullanması nihai tüketicinin de daha kaliteli ürün tüketmesini sağlayacaktır.

Projenin ve faaliyetlerin hedef gruplara uygunluğu

Proje ile birlikte firmamızda buğday öğütme üniteleri teknolojik olarak yenilenecek ve istenilen kapasite artışı sağlanacaktır. Ortaya çıkacak kaliteli ve standardı yüksek ürün, satışlarımızda artış sağlayacak ve diğer hedef gruplarımız tarafından daha yüksek oranda talep görecektir. Kalitenin ve üretim veriminin arttırılması, hizmetin ve satışın sürdürülebilirliğini katkı sağlayacaktır. Projeye birlikte, modern makinelerimizle daha temiz ve tüketimi daha sağlıklı ürün elde edeceğiz. Hedef grupların kaliteli ürünümüzü kullanması nihai tüketicinin de daha kaliteli ürün tüketmesini sağlayacaktır.

Buğday işleme fabrikalarında en önemli aşamalardan biri buğdayın öğütülme aşamasıdır. Bu aşamada yaşanılacak aksaklıklar, üretilecek unun kalitesine direkt olumsuz etki edecektir. Unun kalitesinin düşük olması satışlarımızda düşüşe sebep olacak ve gelirlerimizin düşmesine sebep olacaktır. Öğütme ünitelerinin yenilenmesi, elde edeceğimiz ürünün daha sağlıklı olmasına ve yüksek talep görmesine katkı sağlayacaktır.

Faaliyetlerin Detaylı Tanımlamaları

FAALİYET 1: DANIŞMANLIK HİZMETLERİ ALIM İHALESİNE ÇIKILMASI VE HİZMET SÖZLEŞMESİNİN İMZALANMASI

Fabrikamızda uygulayacağımız projemizin sağlıklı ve kurallara uygun şekilde yürütülebilmesi için, aylık ilerleme raporlarının düzenlenerek ödeme ile ilgili prosedürlerin yerine getirilmesi, proje yürütme konusunda referansları olan bir danışman ile sözleşme imzalanacaktır. Danışman, makine mühendisi olacak ve proje yönetme konusunda deneyim sahibi olması şartı aranacaktır. Bu kriterlere uygun danışman ile görev tanımlarını ve uygulamaları içeren proje bitim tarihini kapsayacak bir hizmet sözleşmesi yapılacaktır.

FAALİYET 2: EKİPMAN ALIM İHALESİNE ÇIKILMASI VE TEKLİFLERİN ALINMASI, DEĞERLENDİRİLMESİ

Firmamızın ihtiyacı olan teknolojik yenilemeye konu ekipmanların tedarik edilebilmesi için Bakanlığın satın alma rehberinde belirtilen satın alma prosedürleri çerçevesinde mal tedarik ihalesi teklifi yapılacaktır. Alınan teklifler objektif olarak değerlendirilecek ve en düşük fiyat baz alınacaktır. Tekliflerin değerlendirilmesinde Pazar araştırması verileri de göz önünde tutulacaktır. İhale fiyatları, ekipman birim fiyatı, teslimat, montaj ve (gerekli ise) eğitim dahil verilecektir. İhale kurallarına uygun teklif veren tedarikçi firmalardan, en düşük fiyatı veren tedarikçi firma ile mal alım sözleşmesi yapılacak. Sözleşme yapılacak firmanın, teknik altyapısı, konu ile ilgili uzman altyapısı, ürün kalitesi, uygulayabilirliği, teslimatı zamanında yapıp yapamayacağı gibi gereklilikler de göz önünde bulundurulacaktır. Mal tedarik Sözleşmesi yapılan firma, teklife konu ekipmanları sözleşmede belirtilen süre içerisinde firmamıza teslim etmekle yükümlü olacaktır. Teslimatta yaşanacak gecikmelerden tedarikçi firma sorumlu olacaktır. İhalelerin değerlendirilmesi için bir ihale komisyonu oluşturulacak ve ihaleler objektif olarak değerlendirilecektir.

FAALİYET 3: YATIRIMIN TEKNİK İŞGÜCÜNÜN SAĞLANMASI, EĞİTİMLERİN VERİLMESİ

Ekipmanların kurulmasından önce, ekipmanların bakım ve onarımlarından sorumlu olacak 2 teknik personel görevlendirilecektir. Bu personelde makine teknikeri olması kriteri aranacaktır.

Ekipman alım sözleşmesi yapılan firma ihaleye konu olan ekipmanların fabrikada kurulumunu yapacaktır. Kurulum aşamasında firmamızın ilgili mühendisleri de yer alacak, tedarikçi firma söz konusu ekipmanların tam ve doğru montajının yapıldığını gösterir bir belge sunmakla yükümlü olacaktır.

Yüklenici firma makinelerin kullanımı ile ilgili firmamızda istihdam edilecek toplam 11 adet personele eğitim verecektir.

FAALİYET 4: TEKNİK SİSTEMİN DENEME ÜRETİMİNE ALINMASI VE AKSAKLIKLARIN TESPİTİ VE DÜZELTİLMESİ

Tedarikçi tarafından teslim edilen ve montajı yapılan ekipmanların düzgün çalışıp çalışmadığını kontrol etmek amacıyla montajı mütaakiben deneme üretimi yapılacaktır. Deneme üretiminin istenilen sonuçları vermesi ile birlikte ekipmanların geçici kabulleri yapılacaktır. Ekipmanların istenilen randımanda çalışmaması durumunda yüklenici firma gereken düzeltmeleri yapmakla yükümlü olacaktır

FAALİYET 5: TANINIRLIK

Proje faaliyetlerimizin son aşamasında, sağlanan destekle teknolojik olarak yenilenen öğütme ekipmanlarımız ve fabrikamızın modern üretim sistemlerini ve faaliyetlerimizdeki iyileşmeleri ifade eden broşürler bastırılarak müşteri gruplarımıza dağıtılacaktır. Bu sayede proje ile elde edilen çıktılar ilgili hedef gruplarca bilinecektir. Ayrıca fabrikamızın görünür bir yerine ,projemizi için sağlanan desteği gösteren bir afiş asılacaktır. Yazılı ve görsel basında uygulanan projemiz ve sonuçları hakkında bilgi verilecektir.

FAALİYET:RAPORLAMA

Proje uygulaması esnasında uygulama rehberindeki prosedürler baz alınarak aylık ilerleme raporları düzenlenecektir. Bu raporların düzenlenmesi ve ilgili birimlere ibrazı proje koordinatörü tarafından yapılacaktır. Bu ilerleme raporları, KKYDP satın alma prosedürlerine göre düzenlenecektir.

Metodoloji

Bu bölümde “Projenin Hedefleri” başlığı altında yer alan hangi sorunların bu proje çerçevesinde çözümlenmeye çalışılacağı, buna uygun olarak hangi uygulama yöntemlerinin izleneceği ve projenin başarıyla uygulanması için, varsa diğer ortakların, katılımının ne olacağı belirtilecektir.

En fazla 2 (iki) sayfa olarak aşağıdaki hususların detaylı tanımını veriniz.

Uygulama metotları

İşletmemizin değişik birimlerinde kaliteyi ve verimliliği doğrudan etkileyen buğday öğütme ünitelerinin yenilenmesi ve modernize edilmesiyle günlük üretim miktarının artırılması, ürünün daha kaliteli hale getirilmesi sağlanacaktır. Uygulanacak metot ile işletmemizin kapasitesi ve verimliliği artacaktır. Bunun sonucu olarak ta hedef grubumuz olan bayilerimize tedarik edilen un miktarı artacak ve satışlarının artmasına katkı sağlayacaktır. Bunun sağlanması tedarik edilecek makine ve ekipmanlar bakanlığın satın alma el kitabında belirtilen usuller çerçevesinde ihale yoluyla tedarik edileceklerdir.

Önerilen metodolojinin gerekçeleri

Mevcut üretim ünitelerinden kaynaklanan verim düşüklüğü ve kapasite kullanım oranının beklenilenin çok altında kalması işletmemizin buğday öğütme ekipmanlarının modernize edilerek bu sorunun aşılması düşüncesine götürmüştür. İşletme faaliyetlerimizin verimliliğinin artırılması ancak makine parkurumuzun güçlendirilmesi ve teknolojik hale getirilmesiyle mümkündür. Hedef grubumuza tedarik edilen ürün miktarı işletmemizin kapasite düşüklüğü sebebiyle zaman zaman karşılanamamaktadır. Uygulanacak metot ile makine parkurumuzda yapılacak yenilemeler üretim kapasitemizi ve verimliliğimizi artıracaktır. Yenilenecek makine ve ekipmanların tedarikinde en objektif yöntem ihale usulü yoluyla tedariktir. Bu metodolojinin uygulanmasının bir başka gerekçesi de Bakanlığın ilgili prosedürlerine uyulması zorunluluğudur.

Proje ortaklarının veya ilgili kurumların projedeki faaliyetlerinin ve katılımının seviyesi

Proje ortağımız yoktur.

Her ortağın rolünün gerekçesi (eğer rolü mevcut ise)

Projede ortağımız yoktur.

Proje uygulaması için teklif edilen ekibin hangi pozisyonlardan oluşacağı ve görev tanımları (tek tek ekip üyelerinin isimlerinin bu bölümde yer alması gerekli değildir)

Projemiz firma Sahibi Sayın AHMET X, projenin tüm aşamalarında teknik ve idari süreçlerin kontrolünde yer alacaktır. Ayrıca Projenin idari açıdan koordinasyonu ve Tarım İl Müdürlüğü ile yapılacak olan tüm raporlamalarda ve tüm koordinasyonun ve raporların hazırlanması için 1 adet Proje Müdürü danışmanlık hizmet alımı şeklinde görevlendirilecektir.

Tablo 3.4: Süre ve Eylem Planı

Projenin süresi 7 ay olacaktır

Yıl 2007	Aylar (*)															Uygulayan Kurum	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		
Faaliyet 1 Danışmanlık Hizmetleri için hizmet sözleşmesinin imzalanması																	Proje Sahibi ,yüklenici firma
Faaliyet 2 Ekipman alım ihalesine çıkılması ve tekliflerin alınması ,değerlendirilmesi																	Yüklenici firma
Faaliyet 3 Yatırımın Teknik İşgücünün Sağlanması ,makinelere kurulması,eğitimlerin verilmesi																	Proje Sahibi ve yüklenicii Firma
Faaliyet 4 Teknik Sistemin Deneme Üretimine Alınması ve aksaklıkların tespiti ve düzeltilmesi																	Proje Sahibi
Faaliyet 5: Tanınırlık																	Proje sahibi
Faaliyet 6: Raporlama																	Yüklenici firma

Beklenen Sonuçlar

Hedef Grupların Üzerinde Beklenen Etki

hedef grupların mevcut durumu:

Firmamız 5500 metre kare üzerine kurulu günlük **280 ton** buğday işleme ve **165 ton** un elde etme kapasitesine sahip bir un fabrikasıdır. Halen **82** çalışanı mevcuttur. Proje ile birlikte **11** kişi daha istihdam edilecektir. Hedef Gruplarımızın mevcut durumu aşağıdaki tablo 3.3’de gösterilmiştir.

uygulama ile hedef grupların ve varsa ortakların teknik ve yönetim kapasitelerini nasıl iyileştireceğini belirtiniz.

Projenin uygulanmasıyla birlikte firmamızın üretim kapasitesi **280 ton/gün** den **400 ton/güne** çıkacaktır. Kapasite artışı ile birlikte firmamızda **11** yeni istihdam sağlanacaktır. Teknolojik olarak yenilenen makineler sayesinde üretim verimliliği kaybı önlenecek ve verim artışı sağlanacaktır. Hedef grubumuz ürünlerimizin dağıtımını ve satışını gerçekleştiren bayilerimiz ve yöre halkıdır. Halihazırda ürünlerimizin satışını gerçekleştiren ;

Mevcut bayilerimiz ürünlerimizi genellikle un toptancılarına pazarlamaktadırlar. Kapasitemizin düşüklüğü sebebiyle zaman zaman bayilerimizden gelen talebi istenilen ölçüde karşılayamadığı görülmektedir. Bayilerimizin pazarlama yaptığı müşterileri sürekli müşterilerdir.

Projemizin uygulanması ile birlikte üretimimizin günlük kapasitesi arttırılacak ve bökreklik, pastalık un üretimi gerçekleştirilecektir. Ürünlerimizi pazarlayan bayilerimiz yeni ürünlerin satışını da gerçekleştirecekler ve Pazar payları artacaktır. Bu bağlamda yeni istihdam olanakları doğacaktır. Satış oranları tedarik edilen ürünün kalitesine bağlı olarak artış gösterecektir. Yöremizde ürünlerimizi tüketen tüketiciler açısından da, daha kaliteli ve standartlara uygun ürün tüketme imkanına kavuşacaklardır. Kapasitenin arttırılması ile birlikte işletmemize tedarik ettikleri buğday miktarlarında artış sağlanacak ve tedarikçilerin gelirleri artacaktır. Bu da tarım ürünlerinin özellikle de buğdayın yetiştirildiği bölgemizde buğday yetiştiriciliğiyle geçinen çiftçilerin refahının artmasına katkı sağlayacaktır.

Bayilerimize gelen taleplerin karşılanamama riski düşürülerek müşteri memnuniyeti sağlanacaktır. Aynı zamanda bayilerimiz artan talebi karşılayabilmek için pazarlama ağını güçlendireceklerdir.

Sürdürülebilirlik

Mali sürdürülebilirlik

Firmamız, Eklerde sunulan yıllık bilançomuzdan da anlaşılacağı üzere mali kapasitemiz bölgede faaliyet gösteren işletmeler içinde güçlü durumdadır. Proje ile elde edilecek olan modern öğütme ekipmanları sayesinde üretim kapasitesi ve verimliliği artacak, günlük buğday işleme kapasitesi 280 ton/ gün den 400 ton / güne çıkarılacaktır. Sağlanan üretim artışı, firmamızın mali kapasitesini daha da güçlendirerek firmamızın finansman girdileri arttırılacak ve firmamız kendi finansman kaynaklarını kullanarak projeden elde dilecek sonuçların sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

Kurumsal sürdürülebilirlik

Proje ile modernize edilecek olan üretim ekipmanları işletmemizde sabit olacaktır. Proje ile oluşturulacak ekipmanlar ile işletmenin modern anlamda üretim eksiklikleri giderilmiş olacak. İşletmemize projeye sağlanan modern üretim üniteleri projeden sonra da faaliyetlerine devam edeceklerdir ve teknolojiye paralel olarak zaman içerisinde yenilenebileceklerdir.

Projenin Bütçesi

Ek 1 Proje Bütçesi Tablosu ve eki detay tabloları projenin toplam süresi (yatırım süresi) için doldurunuz.

Bütçe tabloları ana tablo EK 1. ve dört adet detay tablodan oluşmaktadır.

EK 1: Proje Bütçesi

- EK 1.1: İnşaat İşleri Alım Giderleri
- EK 1.2: Mal (makine, ekipman ve malzeme) Alım Giderleri
- EK 1.3: Danışmanlık Alım Giderleri
- EK 1.4: Ayni Katkı/Özkaynak Kullanım Giderleri

Detay tablolara ilişkin bir iş düşünülmeyen durumda o tablonun doldurulmasına gerek bulunmamaktadır.

EK 1 proje bütçe tablosunda iş kategorileri bazında toplam tutarlar belirtilirken, Ek 1.1 - 1.4 detay tablolarında ise iş kategorilerine ait detaylar belirtilecektir. Aynı iş kategorisine ait tutarlar mutlaka her iki tabloda da uyumlu olmalıdır.

Ek 1.4 ayni katkı tablosunda mutlaka yatırımcı tarafından yüzde yüz oranında finanse edilecek işler, yatırım tesisinin tamamlanması durumunda iş olarak izleneceğinden mutlaka iş kalemleri bazında ve ayrıntılı olarak belirtilmelidir.

Ayrıca, **EK 2: Gider Gerekçeleri**'ni ekleyiniz. Ek 2 Gider Gerekçeleri'nde Ek 1.1. ve 1.4 tablolarında belirtilen işlere ait tüm giderler ayrıntılı olarak belirtilerek gider gerekçeleri açıklanacaktır.

Finansman Kaynakları

Finansman kaynakları hakkında bilgi vermek için Ek 3 Kaynaklar Tablosunu doldurunuz.

Not: Bu tablo bilgileri, hibe başvuru formu ilgili bölümleri ile ek bütçe tablolarına uyumlu olarak verilmelidir.

Finansman kaynakları tablosunda da, yatırım tesisi proje giderleri içerisinde hibeye esas proje tutarı mutlaka ilgili tebliğ ve bu rehberde belirtilmiş olan limit değerlerini aşmamalıdır. Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Programı kapsamında ekonomik faaliyetlere yönelik yatırım tesislerine verilen hibe desteği tutarı, hibeye esas tutarın yüzde ellisi oranındadır.

Ancak, yatırımcının başvuru öncesi edinimleri ile proje süresince sağlayacağı ayni/nakdi katkılar nedeniyle oluşacak toplam proje tutarının sağlanan hibe desteğine oranı ise bu bölümde açıklanabilecektir. Tablolarda gösterilmeyecektir.

Başvuru Sahibi

Kimlik Bilgileri

Başvuru Sahibinin Adı, Soyadı ve Ünvanı	AHMET X (YÖNT.KRL.BŞK.)
Hukuki Statüsü	YÖNT.KRL.BŞK.
Vergi Dairesi ve Vergi Sicil No'su	BAFRA 00000000
Resmi Adresi	NO:126 BAFRA
Posta Adresi	NO:126 BAFRA
İrtibata Geçilecek Kişi	AHMET X
Telefon Numarası	0 362 552 YY YY
Faks Numarası	0 362 552 YY YY
E-Mail Adresi	-
İnternet Adresi	-

Başvuru Sahibi Hakkında Genel Bilgi (en fazla 1 (bir) sayfa olacak şekilde verilmelidir)

AHMET X, Bafra X Un Yem Gıda San.Ve Tic.A.Ş.'De Yönetim Kurulu Başkanlığı yapmaktadır.

Kurumunuz Ne Zaman Kuruldu Ve Faaliyetlere Ne Zaman Başladınız?

İşletme 1974 Yılında Kurulmuş Olup Bafra X Un Yem Gıda San.Ve Tic.A.Ş. Unvanını 01.06.2000 Yılında almıştır. O günden bugüne Faaliyetlerine Devam Etmektedir.

Şu Anki Ana Faaliyetleriniz Nelerdir?

Fabrikamızda günlük 280 ton buğday üretimi ile 165 ton un elde edilmektedir. Ürünümüzün hammaddesi olan buğday yöre çiftçilerinden ve yöre dışındaki buğday tedarikçilerinden temin edilmektedir. Ürünlerimiz yörede faaliyet gösteren çiftçilere ve bayiliklerimiz vasıtasıyla diğer bölgelere pazarlanmaktadır.Halen firmamızda 82 çalışan personel mevcuttur.

Tablo 3.5: Yönetim Kurulu / Komitesinin Listesi

Adı ve Soyadı	Meslek	Cinsiyet	Pozisyon	Kurul/Komite İçerisindeki Yıl
AHMET X	Yönetici	ERKEK	YNT.KRL.BŞK.	8
MEHMET X	Yönetici	ERKEK	YNT.KRL.BŞK.YRD.	8
KEMAL Z	İdareci	KADIN	YNT.KRL.ÜYESİ	8
AYŞE C	İdareci	KADIN	YNT.KRL.ÜYESİ	8
HAKAN D	İdareci	KADIN	YNT.KRL.ÜYESİ	8
MURAT B	İdareci	KADIN	YNT.KRL.ÜYESİ	8

**Proje Uygulama ve Yönetme Kapasitesi
Benzer Projelerde Deneyim**

Benzer proje deneyimimiz yoktur.

- Faaliyetin amacı ve yeri
- Faaliyetin sonuçları
- Kuruluşunuzun faaliyetteki rolü ve katılım seviyesi
- Faaliyetin maliyeti
- Faaliyetin finansal destekleyicileri (isim, adres, telefon ve katkıda buldukları miktar belirtilecektir)

Bu bilgiler aynı sektörde hibenin talep edildiği projenin büyüklüğüne benzer bir ölçekteki faaliyetleri yönetme alanında yeterli düzeyde deneyiminizin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinde kullanılacaktır.

Kaynaklar

:

- Son 2 (iki) yıldır kurumunuzun ve proje ortaklarının (varsa) yıllık geliri ve bu yıllık tahmini geliri
- Çalışma yerleri de dahil olmak üzere unvanlarına göre tam zamanlı ve yarı zamanlı kadrolar
- Donanım ve bürolar
- Diğer ilgili kaynaklar (*örneğin, uygulamaya katkıda bulunabilecek gönüllüler, ilişkili kuruluşlar, vb*)

Bu bilgiler aynı sektörde hibenin talep edildiği projenin büyüklüğüne benzer bir ölçekteki faaliyetleri yönetmek için yeterli kaynağa sahip olup olmadığının değerlendirilmesinde kullanılacaktır.

Uluslararası Fon Kurum ve Kuruluşlarına Yapılmış Başvurular

Tablo 3.6: Son 3 (üç) Yıl Süresince Uluslararası Fon Kurum ve Kuruluşlarından Alınan Hibe veya Krediler

Proje Adı ve Referans Numarası	Kaynak Sağlanan Kuruluş	Tutar (Para Birimi)	İhale Ediliş Tarihi
-	-	-	-

Tablo 3.7: Son 3 (Üç) Yıl İçinde Uluslararası Fon Kurum ve Kuruluşlarına Gönderilen Hibe Başvuruları (veya Gönderilmek Üzere Olan)

Proje Adı ve Referans Numarası	Kaynak Talep Edilen Kuruluş	Tutar (Para Birimi)
-	-	-

Başvuru Sahibinin Projeye Katılan Ortakları

Tablo 3.8: Ortaklık Bilgi Formu

Projemizde ortak yoktur.

Ortak* Bilgileri	Başvuru Sahibi (Ortak 1)	(Ortak 2)
Adı /Soyadı/ Unvanı	-	-
Uyruğu		
Hukuki Statüsü		
Resmi Adresi		
İrtibata Geçilecek Kişi		
Telefon Numarası		
Faks Numarası		
E-Mail Adresi		
Çalışan Sayısı		
Proje İle İlgili Diğer Donanım ve Varlıkları		
Teklif Edilen Projenin Uygulanmasında Oynanacak Rol İtibarı İle Benzer Proje Deneyimi		
Başvuru Sahibi İle Geçmişteki İlişkisi		
Ortaklık Tüzel Kişiliğindeki Payı (%)		
Önerilen Projenin Hazırlanmasındaki Rolü ve Katkısı		
Önerilen Projenin Uygulanmasındaki Rolü ve Katkısı		
Önerilen Projenin Bütçesindeki Rolü ve Katkısı		
İmza ve Tarih*		

* Ortak, uygulama rehberinde ekonomik faaliyetlere yönelik yatırım konularına başvurabilecekleri belirtilen gerçek ve tüzel kişilerin birbirleri ile yapmış oldukları yasal ortaklıkları ifade etmektedir. Örneğin şirketi veya kooperatifi oluşturan üyeleri ifade etmemektedir

* Bu form, ana başvuru sahibi ve her ortak tarafından imzalanmış ve tarih atılmış, bir sonraki sayfadaki modelle uyumlu bir ortaklık beyanı ile birlikte verilmelidir.

Ortaklık Beyanı

Ortaklık, bir veya daha fazla kişi/kurum arasında projenin sorumluluğunu paylaşmayı içeren ilişkidir. Projenin düzgün bir şekilde yürütülmesi için her ortağın (anlaşmayı imzalayan lider başvuru sahibi dahil olmak üzere) aşağıda verilmiş olan ortaklık prensiplerini kabul ettiğini beyan etmesi gerekmektedir.

Ortaklık Prensipleri:

- Ortaklar, başvuru TKB'ye sunulmadan önce başvuru formunu okumuş ve projedeki rollerini anlamış ve kabul etmişlerdir.
- Ortaklar, standart hibe anlaşmasını okumuş ve hibe verildiği takdirde her birinin yükümlülüklerinin ne olacağını anlamış ve kabul etmişlerdir.
- Ortaklar, TKB ile anlaşmayı imzalaması ve kendilerini projenin uygulanması kapsamında TKB ile ilişkilerde temsil etmesi için başvuru sahibini yetkilendirmişlerdir.
- Başvuru sahibi, ortakları ile düzenli olarak görüşmeyi ve projenin gelişiminden onları tam olarak bilgilendirmeyi kabul etmiştir.
- Bütün ortaklar, TKB'ye sunulan raporların açıklayıcı ve finansal kopyalarından alacaklardır.
- Proje üzerinde yapılacak önemli değişikliklere ilişkin teklifler (örneğin: faaliyetler, ortaklar, vs.) TKB'ye gönderilmeden önce ortaklar tarafından üzerinde anlaşmaya varılacaktır. Bu tarz bir anlaşmaya varılmadığı durumlarda değişiklikler TKB'ye onay için iletilirken durum belirtilecektir.
- Proje bitiminden önce, ortaklar KKYP hibesiyle proje için alınmış donanımın, araçların ve malzemelerin ortaklar arasında adil paylaşımı hususunda anlaşmışlardır. Mülkiyet haklarının transferlerinin kopyalarını nihai rapora eklemeyi kabul etmişlerdir.

Ortaklık Beyanı(*)

TKB'ye sunulan teklifin içeriğini okuduk ve onayladık. Ortaklık prensiplerine uygun davranmayı kabul, beyan ve taahhüt ediyorum.

Bilgiler	Ortak 1 (Başvuru Sahibi)	Ortak 2
Adı / Soyadı	-	-
Kurum		
Pozisyon		
İmza		
Tarih ve Yer		

Başvuru Sahibi Tarafından Yapılan Beyan

Aşağıda imzası bulunan ben, başvuru sahibi ve bu projenin sorumlusu olarak tasdik ediyorum ki;

- bu başvuruda verilen bilgiler doğrudur,

- b) başvuru sahibi ve ortakları (varsa) Uygulama Rehberinin hibe desteğinden yararlanmayacaklar bölümünde belirtilen kategorilerin hiç birine girmemektedirler ve
- c) Başvuru sahibi, öngörülen yatırım için gerekli finansman kaynakları ile profesyonel beceri ve yeterliliklere sahiptir.

Adı/Soyadı	AHMET X
Pozisyon	FİRMA SAHİBİ
İmza (*)	
Tarih ve Yer	14.04.2007 /BAFRA/SAMSUN

(*) Başvuru sahibi mutlaka bu beyanı imzalayacak, hibe başvuru formu ve eki dokümanları da paraflayacaktır

Kontrol Listesi

Lütfen Hibe Başvuru Formunu göndermeden önce, başvurunuzun eksiksiz olup olmadığını aşağıdaki tabloya göre kontrol ediniz.

İDARİ UYGUNLUK	EVET	HAYIR
1. Başvuru formu ve ekleri sunulmuştur	x	
2. Başvuru formu ve ekleri tam olarak doldurulmuş , başvuru sahibi tarafından imzalanmış ve her sayfası paraflanmıştır.	x	
3. Başvuru formu ve ekleri, elektronik ortamda hazırlanmış ve elektronik ortamda da başvuru dosyası ile sunulmuştur	x	
4. Başvuru sahibi gerçek veya tüzel kişiliğin bakanlıkça oluşturulan çiftçi kayıt sistemi veya diğer kayıt sistemlerine başvuru son tarihinden önce kayıtlı olduğunu gösterir belge eklenmiştir.	x	
5. Başvuru sahibine ait yetkilendirme ve yetkili kurul kararları eklenmiştir.	x	
6. Başvuru Formu ve ekleri tamamdır .	x	
7. Başvuru sahibi “Başvuru Sahibinin Beyanı”nı imzalamıştır.	Ortak yok	
8. Eğer ortak varsa başvuru sahibi ve ortakları “Ortaklık Bilgi Formu”nu imzalamıştır. Ortaklara ait ortaklık oranları belirtilmiştir.	Ortak yok	
9. Eğer ortak varsa “Ortaklık Beyanı” tüm ortaklar tarafından imzalanmıştır	yok	
10. Başvuru sahibi kuruluşun ve her bir ortak kuruluşun resmi tescil Belgesi ve/veya tüzük/ana sözleşmesi eklenmiştir	x	
11. Başvuru sahibinin son yıllık faaliyet raporu eklenmiştir (Başvuru yılında faaliyete geçenler hariç).	x	
12. Eğer varsa başvuru sahibinin ve ortaklarının kar-zarar hesabı ve iki yıllık bilanço hesapları eklenmiştir (Başvuru yılında faaliyete geçenler hariç).	x	
13. Eğer varsa ilişkili kurum/kuruluşlarla anlaşmalar eklenmiştir.	yok	
14. Eğer aynı katkı varsa, aynı katkı taahhünamesi eklenmiştir.	yok	
15. Proje bütçesi, başvuru formundaki formata uygun olarak YTL olarak hazırlanmıştır.	x	

Tablo 3.9: Kontrol Listesi

HİBE BAŞVURU FORMU EKLERİ

Ekonomik Faaliyetlere Yönelik Yatırım Konuları Kapsamındaki Hibe Başvuruları İçin:

(Bütçe Tabloları Excel formatında hazırlanacaktır.)

EK 1: Proje Bütçesi

- EK 1.1: İnşaat İşleri Alım Giderleri
- EK 1.2: Mal (makine, ekipman ve malzeme) Alım Giderleri
- EK 1.3: Danışmanlık Alım Giderleri
- EK 1.4: Aynı Katkı/Özkaynak Kullanım Giderleri

EK 2: Gider Gereçekleri

EK 3: Finansman Kaynakları

EK 4: Tahmini İş Takvimi

EK 5: İşletme Planı

EK 6: Destekleyici Belgeler

1. Başvuru sahibi gerçek veya tüzel kişiliğin Bakanlıkça oluşturulan çiftçi kayıt sistemi veya diğer kayıt sistemlerine başvuru son tarihinden önce kayıtlı olduğunu gösterir belge
2. Yatırım yerinin sahiplik belgesi veya kira sözleşmesi
3. Vakıf, tarımsal amaçlı kooperatif, birlik ve üst organlarının kuruluş tüzüğü/yönetmeliği
4. Tüzel kişiliğin yatırıma başvuru için aldığı yetkili kurul kararı
5. Başvuru sahibinin başvuru için yetkilendirme kararı ve imza sirküleri
6. Aynı katkının karşılanacağına dair taahhütname (eğer varsa)
7. Son Yıl Faaliyet Raporu
8. İlgili yürürlükteki mevzuat hükümleri uyarınca yatırım öncesi alınması gerekli izin, ruhsat vb. belgeler (yatırım başladıktan sonra alınması gereken belgeler hariç) (İnşaat Ruhsatı bazı Belediyelerin uygulamalarında yüklenici firma belirlenmeden verilmemektedir. Bu nedenle yatırımcının hibe sözleşmesi imzalaması için inşaat ruhsatı alması ön koşul olarak getirilmemeli en geç ilk inşaat işleri ödemesi talebi ile birlikte bu belge istenmelidir.)
9. Projeler (Avan veya tatbikat projesi) (Toplu basınçlı sulama tesisleri projelerinde teknik gereklilik dokümanlarını içeren)
10. İş kalemleri bazında iş programları tablosu
11. İş kalemleri bazında idari (Mal alımlarında teklif mektubu, Küçük inşaat işleri alımlarında Teklif hazırlama şartnamesi)ve teknik şartnameler, görev tanımları ve sözleşmeler

YATIRIM İŞLETME PLANI
DOSYASI

Yatırım Projesinin Adı

Yatırım İşletme Planı Özeti

Projemizle gerçekleştireceğimiz yatırım, faal olan işletmemizde üretim verimliliğinin artırılması, üretim kapasitesinin artırılarak tüketicilerin taleplerinin zamanında karşılanabilmesi ve kullanılan ekipmanların yeni teknolojilere uygunluğunun sağlanması amacıyla aşağıda belirtilen ve buğday hammaddesinin standartlara uygun ve kaliteli un elde etmek için öğütme ünitelerinin modernizasyonu için gerekli olan ekipmanların alınmasını kapsamaktadır. Bu sayede kapasite kullanım oranımız günlük **280 ton** dan **400 tona** çıkarılarak kapasite kullanım oranımızda ortalama **% 42** ye yakın artış hedeflenmektedir.

Teknolojik olarak yenilenmesi öngörülen öğütme üniteleri için alınacak makineler;

2 ADET KARE ELEK ;

Ana gövde kaynaklanmış saçtan yapılmıştır. Salınım ağırlık merkezinden alt ve üst taraftan yataklanmış ağırlık grubu ile sağlanır. Serbest hareketli sallanan gövde ve gövde içinde bulunan her pasajdaki değişik ebatlarda teloralar sayesinde öğütülmüş malın tasnifinin temiz ve düzenli bir şekilde yapılması sağlanır.

Elendikten ve homojen şekilde ayrıldıktan sonra çeşitli oranlarda ürün; çerçevenin kendisindeki kanallar, çerçeveler arasındaki kanallar ve ana şasedeki kanallar aracılığı ile otomatik olarak çıkışa yönelir. Ürün çıkış borularının dışına kontrol boruları ile boşaltılır. Kasaların tüm yüzeyleri formika kaplıdır. Kasa tabanları kromnikel saçlıdır. Kasa malzemeleri gürgen kontraplaktır. Pasaj kapakları mükemmel izolasyonla ve kaliteli malzemeden formika kapı olarak imal edilmiştir. Sökülüp takılması kolaydır. 2 çeşit kasa tipi kullanılmalıdır.

Kasalar arası izolasyon ve kasa şase arası izolasyon mükemmel olduğu için istenilen normlarda ve daha yüksek kalibrasyonla eleme sağlanır. Tahıl ilk kasadan bir veya iki parti olarak pasajın üzerindeki girişten girer ve bütün kasaların pasaj yüksekliği ve pasaj boyunca akar. Ürün normal ve yatay bölünmüş pasajlarda max. 7 çeşide, dikey bölünmüş pasajlarda ise 12 çeşit ayrılabilir.

4 ADET İRMİK SASÖRÜ:

Özellikle irmik fabrikalarında irmiği sınıflandırmak ve irmik içindeki uçar kepeği hava yardımıyla almak için kullanılmaktadır. Yüksek kalitede çalışan un fabrikalarında da kullanılmaktadır. Sasörler özellikle ince, külu ve nişasta zedelenmesi düşük unların elde edilmesinde kullanılır. Elekleri üç kat olup, iki adet vibro motorla tahrik edilmektedir. Hava ayar klapeleri vasıtasıyla hassas hava ayarı yapılmaktadır. Eleklerin temizlenmesi fırçalarla yapılmaktadır. İrmik sasörü titreşim alıcı takozlar üzerine monte edilmiştir

3ADET 1250X300 TEK KATLI HAVALI VALS:

Ana gövde kaynaklanmış saçtan yapılmıştır. Salınım ağırlık merkezinden alt ve üst taraftan yataklanmış ağırlık grubu ile sağlanır. Serbest hareketli sallanan gövde ve gövde içinde bulunan her pasajdaki değişik ebatlarda teloralar sayesinde öğütülmüş malın tasnifinin temiz ve düzenli bir şekilde yapılması sağlanır.

Elendikten ve homojen şekilde ayrıldıktan sonra çeşitli oranlarda ürün; çerçevenin kendisindeki kanallar, çerçeveler arasındaki kanallar ve ana şasedeki kanallar aracılığı ile otomatik olarak çıkışa yönelir. Ürün çıkış borularının dışına kontrol boruları ile

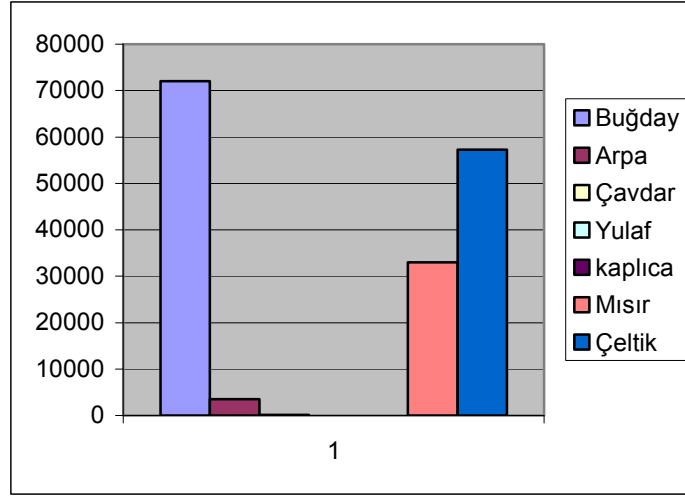
boşaltılır. Kasaların tüm yüzeyleri formika kaplıdır. Kasa tabanları kromnikel saçlıdır. Kasa malzemeleri gürgen kontraplaktır. Pasaj kapakları mükemmel izolasyonla ve kaliteli malzemedan formika kapı olarak imal edilmiştir. Sökülüp takılması kolaydır. 2 çeşit kasa tipi kullanılmalıdır.

Kasalar arası izolasyon ve kasa şase arası izolasyon mükemmel olduğu için istenilen normlarda ve daha yüksek kalibrasyonla eleme sağlanır. Tahıl ilk kasadan bir veya iki parti olarak pasajın üzerindeki girişten girer ve bütün kasaların pasaj yüksekliği ve pasaj boyunca akar. Ürün normal ve yatay bölünmüş pasajlarda max. 7 çeşide, dikey bölünmüş pasajlarda ise 12 çeşide ayrılabilir.

Yatırım konusunu seçme nedenlerini sıralayınız.

Bir işletmenin üretiminin sürekli olması, istenilen kalite standartlarının elde edilmesi ve devamlılığının sağlanması ile mümkündür. Günümüz piyasa şartlarında, kalite de devamlılığını sağlayamayan üreticiler sürekli pazar kaybına uğramaktadırlar. En önemli gıda maddelerinden olan un, geçmişte olduğu gibi gelecekte de önemini koruyacaktır. Kalitede sürekliliğin sağlanması, aynı zamanda teknik bir çalışmayı gerektirdiğinden, verimin artmasını ve maliyetin düşmesini sağlar. Türkiye de önde gelen sektörlerin arasında yer alan gıdanın sorunlarının çözülmesi, hijyen verimlilik ve kalite konularında biran önce adımlar atılması, halk sağlığı açısından önem taşıdığı gibi bu konuda ihracatın da önünü açacaktır. Bu bağlamda işletmemiz gerekli teknolojik yenilemeyi yapamamış ve maliyeti yüksek ürün çıktısıyla sektörde yer alan diğer rakip firmalarla rekabet edemez hale gelmiştir. Mevcut ekipmanlarla verimli üretim yapılamamakta ve verim artışı sağlanamamaktadır. Ürünün işlenmesi sırasında özellikle öğütme ekipmanlarında kullanılan makineler yüksek kalitede un elde etmek için yetersiz kalmakta, istenilen verimde ürün çıktısına ulaşamamaktadır. Amacımız, fabrikamızda un elde etmek için faaliyet gösteren ekipmanlardan öğütme ünitesi ekipmanlarının günümüz teknolojisine uygun yüksek kapasiteli ekipmanlarla yenilenerek iç ve dış pazara maliyeti daha düşük kalitesi daha yüksek ürün sunmaktır. Makine parkurumuzun bir bölümünün teknolojiye uygun olarak yenilenmesi ile birlikte ,işletmemizin verimliliği ve günlük üretim kapasitesi artacaktır. Bu da işletmemizde yeni istihdam imkanları yaratacaktır. Aynı zamanda işletmemize ürün (buğday)tedarik eden çiftçilerimizin üretimlerinde artırma gitmelerini ve gelirlerini arttırmalarına katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla tarımın önemli bir yer tuttuğu ülkemizde,bölgede üretim yapan tedarikçi çiftçilerimizin bölge ekonomisine sağladıkları katma değer artmış olacaktır.

Şekil 3.2: Bafra Ovası Tahıllar 2006 yılı Üretim Miktarları(Ton)

Şekil 3.2 de görüldüğü gibi Bafra ovasında yıllık 72.000 ton la en fazla yetiştirilen ürün buğdaydır. Bu bağlamda bu ürünün işlenmesi sağlayan un fabrikalarının teknolojik ekipmanlarla o yüksek kapasitede çalışması ve bölgede yetiştirilen hububatın daha iyi değerlendirilmesini sağlayacaktır..Aksi takdirde ovada yetişen ürünler yöremiz dışında işlenmek zorunda kalmakta ve değer kaybına sebep olmaktadır.

Ülkemiz gelişmekte olan diğer ülkelerde olduğu gibi buğday ve tahıl ürünlerine dayalı beslenme alışkanlığının yaygın olduğu ülkeler grubunda yer almaktadır. Bu konuda buğday en önemli tahıl ürünü, hatta ülkemizin nüfus artış hızı da dikkate alındığında stratejik ürün konumundadır. Bu bağlamda firmamız hammadde olarak buğday kullanmakta ve en önemli besin maddesi olan un üretmektedir.Üretilen unun son teknolojiyle imal edilmesi ve una dayalı gıda ürünlerinin daha kaliteli hale gelmesi tüketiciler açısından önem arz etmektedir.Buğday işleme firmalarında teknolojik yenilemeler tam randıman alınması için kaçınılmaz olmaktadır. Projemizle Öğütme ünitesinde en etkili makineler olan valsler,ırmik sasörü ve elekler yenilenecektir. Valslerin öğütme esnasında sürekli ısınması, öğütme esnasında rutubet kaybına sebep olur. Vals sayısının fazla olması yanında diyagrama bağlı olarak öğütme esnasında tanelerin aldığı yol, rutubet kaybına etki eder. Örneğin ortam havasının aynı olduğu 10 valsli iki farklı tesiste mal akışına, diyagrama bağlı olarak rutubet kaybı da farklı olur. Bu rutubet kaybı, tavlama günün şartlarına göre dikkate alınmak zorundadır. Rutubet kaybının fazla olması, daha fazla rutubet verilmesini ve dinlendirme süresinin değişmesine etki edecektir. Bu teknolojik yenileme, bölgede yetiştirilen buğdayın daha yüksek kapasiteyle işlenmesine ve çiftçilerin ürünlerinin daha iyi değerlendirilerek yöre ekonomisinin güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Yatırımcı
Kişisel bilgiler

Adı, Soyadı	AHMET X		
Adresi	Bafra/Samsun		
Telefon	552 YY YY	Doğum Yeri	Fatsa
		Doğum Tarihi	1950
Faks	552 YY YY	Medeni durumu	Evli

Yapılacak Yatırımın Temel Nitelikleri ve Kuruluş Dönemi Planı

Yatırımın sahip olacağı yasal statü nedir?

Yasal statümüz Anonim Şirket olacaktır.

Yatırımın kuruluşunda ortaklık yapısı ve özellikleri?

Şirketimiz A.Ş. dir. Şirketimizin yatırımın kuruluşunda herhangi bir ortağı yoktur. Şirketimizin pay dağılımı şu şekildedir;

Adı ve Soyadı	Cinsiyet	Pozisyon	Şirketteki pay Oranı (%)
AHMET X	ERKEK	YNT.KRL.BŞK.	53,35
MEHMET X	ERKEK	YNT.KRL.BŞK.YRD.	46,31
KEMAL Z	KADIN	YNT.KRL.ÜYESİ	0,85
AYŞE C	KADIN	YNT.KRL.ÜYESİ	0,85
HAKAN D	KADIN	YNT.KRL.ÜYESİ	0,85
MURAT B	KADIN	YNT.KRL.ÜYESİ	0,85

Yatırımın kurulması için alınması gereken izinler

Projemiz sadece makine alımını içerdiğinden alınması gereken herhangi bir izin ve ruhsat yoktur.

İzin/Ruhsat	İlgili Kurum	Yaklaşık Süre
-	-	-

Yatırımcının Uygulayacağı Pazarlama Planı

Satış ve pazarlama çalışmalarında temel hedefler

İlk yıl ve üçüncü yıl sonunda ulaşmayı hedeflediğiniz Pazar ve bölgeyi tarif ediniz. Projemizin uygulanması ile birlikte günlük **280** ton buğday işleme kapasitesi **400** ton / gün e çıkarılması sayesinde ilk yıl bayilerimizin bulunduğu bölgelerde, Orta Anadolu, Marmara, Akdeniz ve Karadeniz, Doğu Anadolu ve Ege, bayi sayılarımızı arttırarak satış oranlarımızı yükseltmek istiyoruz. Bayilerimizin satış ağının güçlendirilerek, daha fazla müşteriye daha kaliteli un tedarikinde firmamız idari ve teknik anlamda destek sağlayarak bayilerimizin kurumsal altyapısını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Üçüncü yıl sonunda firmamız ihracata ağırlık vererek Orta Asya ve Orta doğu pazarına ürün tedarik etmeyi planlamaktadır. Halihazırda firmamız **Gürcistan'a ihracat** yapmaktadır. Hedef pazarda hedef grubumuz, Un toptancılarıdır. Aynı zamanda hedef bölgede bayilikler vermek suretiyle satış politikamızın daha kurumsallaşması hedeflenmektedir. Ürünlerimiz bölge dışında bayilikler aracılığıyla satılmaktadır. Amacımız daha çok müşteriye ulaşmak için bölgelerdeki bayi sayılarımızın arttırılmasıdır. Aynı zamanda elde edilen kaliteli ve standartlara uygun ürünlerimizi özellikle orta Asya ülkelerine ihraç etmektir.

Ulaşmak istediğiniz müşteri grupları kimlerdir?

Bölgelerde faaliyet gösteren bayilerimiz sayesinde, un toptancılarına daha fazla ürün satışını sağlamak ve ürünlerimizin tüketici ağını genişletmek hedeflenmektedir. Bu bağlamda Bayilerimiz vasıtasıyla;

Akdeniz Bölgesinde 29 un toptancısı
Karadeniz Bölgesinde 9 un toptancısı
Orta Anadolu Bölgesinde 13 un toptancısı
Doğu Anadolu Bölgesinde 5 un toptancısı
Ege Bölgesinde 23 Toptancı
Orta Asya Cumhuriyetlerinde 5 ithalatçı firma
Ulaşmak istediğimiz müşteri grubudur.

Müşteri guruplarımızın büyüklüğü ve harcama özellikleri nelerdir?

Ürünlerimiz temel gıda grubunda yer aldığından toplumun her kesimi tarafından tüketilmektedir. Müşteri guruplarının harcama özellikleri ürünlerimizin tüketilme oranını etkilememektedir. Ürünlerimiz tüm unlu gıda ürünleri imalatında kullanılmaktadır.

MÜŞTERİ GRUPLARIMIZ (BAYİLERİMİZ)

Ürün adı	Bölge Adı	Aylık /yıllık satış Miktarı	Bayi adı	Bayilerimizin Müşterileri
UN	KARADENİZ BÖLGESİ	4.363.632,00 KG		20 toptancı
RAZMOL	KARADENİZ BÖLGESİ	3.360.000,00 KG		9 toptancı
UN	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2.618.181,81 KG		13 toptancı
RAZMOL	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	545.454,54 KG		
UN	DOĞU ANADOLU BÖLG.	981.818,18 KG		5 toptancı
RAZMOL	DOĞU ANADOLU BÖLG.	0		
UN	AKDENİZ BÖLGESİ	12.654.545,45KG		29 Toptancı
RAZMOL	AKDENİZ BÖLGESİ	1.440.000,00 KG		
UN	EGE BÖLGESİ	9.818.181,81 KG		23 Toptancı
RAZMOL	EGE BÖLGESİ	1.320.000,00 KG		
UN	GÜRCİSTAN	7.550.000,00 KG		2 ithalatçı

Rekabete yönelik önlemler**Yapılacak yatırımın rakipleri karşısında güçlü olacağı yönler nelerdir?**

Yapılacak yatırımla yenilenecek olan buğday öğütme ekipmanları, üretimin verimliliğini, kapasitenin artmasını, gıda güvenliğinde standartların yakalanmasını sağlayacaktır. Ekipmanların teknolojik yatırımla güçlendirilmesi firmamızın rekabet gücünü arttıracak ve Pazar payını yükseltecektir. Aynı zamanda fabrikamıza buğday tedarik eden tedarikçiler kendi üretim kapasitelerini de artıracaklar bu da bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Teknolojik olarak ekipmanları yenilenmiş fabrikamızda üretilecek un çeşidi arttırılacak, pazarlama ağımızın genişletilmesiyle daha iyi bir pazar payına sahip olacaktır.

Yapılacak yatırımın rakipleri karşısında zayıf olacağı yönler nelerdir?

Yatırımımız sayesinde demode olmuş ve kapasite düşüklüğüne sebep olan ekipmanlar yenileneceğinden ve üretim kapasitesi güçlendirileceğinden rakiplerimiz karşısında zayıf yönümüz kalmayacaktır.

Yapılacak yatırımın kuruluş döneminde piyasada zayıf olduğu yönler için planladığımız önlemler nelerdir?

Yatırımımız kuruluş döneminde faaliyetlerimiz tam kapasite ile yürütülemeyecek fakat müşterilerimizle olan ikili ilişkilerimiz devam edecek ve fabrikamızın daha yüksek kapasiteli ve kaliteli ürün imal edeceği bildirilecektir.

Yapılacak yatırımın tahmini satış planı

Yapılacak yatırımın ilk yıl ulaşmayı planladığı aylık satış düzeyini gösteren “Ürün Satışı Planı (aylık)” tablosunu hazırlayınız. Yapılacak yatırımın hedef aldığı yıllık satış gerçekleştirmelerinin yıl içi dönemlerde dağılımı nedir? Aylara göre satış düzeyi değişimini etkileyen faktörler nelerdir?

Öncelikle ikinci ve üçüncü yıllar olmak üzere 5 yıllık işletme dönemi için satış düzeylerinde beklediğiniz gelişme şeklini açıklayınız.

Ürünümüz mevsimsel niteliktedir. Hasat dönemi Haziran-Ağustos aylarını kapsadığından satışlarımız bu dönemde daha yüksek düzeydedir. Yılın diğer aylarında satışlarımız, İşletmemizde 10 adet 1200 ton buğday depolama kapasitesine sahip silolarda depolanan buğdayın öğütülmesiyle karşılanmaktadır.

İşletmemizde yenilenecek ve üretim kapasitemizi arttıracak ekipmanlar sayesinde projenin uygulanmasını takip eden ikinci ve üçüncü yıl üretim miktarımız artacak ve üretilen ürünler depolarımızda gelecek talepleri karşılayacak seviyede olacaktır. Kapasite artırımına ve yenilenen ekipmanla üretilen ürünün kalitesine bağlı olarak satışlarımız artış gösterecektir.

Tablo 3.10: Ürün Satışı Planı Tablosu

	Aylar (Ton /Çuval)											
	1.Ay	2.Ay	3.Ay	4.Ay	5.Ay	6.Ay	7.Ay	8.Ay	9.Ay	10.Ay	11.Ay	12.Ay
Tip 1 Un	7500 ton	7500 ton	7500 ton	7500 ton	7500 ton	7500 ton	7500 ton	7500 ton	7500 ton	7500 ton	7500 ton	7500 ton
Tip 2 Un	1500 ton	1500 ton	1500 ton	1500 ton	1500 ton	1500 ton	1500 ton	1500 ton	1500 ton	1500 ton	1500 ton	1500 ton
Kepek (Razmol)	1250 ton	1250 ton	1250 ton	1250 ton	1250 ton	1250 ton	1250 ton	1250 ton	1250 ton	1250 ton	1250 ton	1250 ton

Üretim Planı

Üretimde Kullanılacak Üretim Planı

Ürün ya da hizmet üretimi iş akışı ve üretim planlaması

Pazarlama planında belirtilen satışların gerçekleştirilmesi için gerekli aylık üretim planlarınız nedir? “Üretim Planı” tablosunu doldurunuz.

	Günlük (Ton/adam olarak)											
	1.Ay	2.Ay	3.Ay	4.Ay	5.Ay	6.Ay	7.Ay	8.Ay	9.Ay	10.Ay	11.Ay	12.Ay
Tip 1 Un	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton	31,25 ton
Tip 2 Un	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton	6,25 ton
Kepek (Razmol)	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton	5.20 ton

Tablo 3.11: Üretim Planı günlük

Ürün üretimi için gerekli işgücü

“Üretim İşgücü Planı” tablosunu hazırlayınız.

Brüt işgücü ücretlerini ne şekilde belirlediniz?

Brüt işgücü ücretleri günlük 8 saat çalışma usulüne göre asgari ücret üzerinden belirlenmiştir. Yeni istihdam edeceğimiz personelin ücretlerini halen çalıştırdığımız işçi kadromuza uyguladığımız ücret politikası uygulanacaktır. Aylık asgari ücret olan 562,5 brüt tutar üzerinden hesaplanacaktır.

İşletmenin üretim akışında ihtiyaç duyduğunuz işgücünü nasıl temin edeceksiniz?

Özellikle üretim aşamasında kullanılmak üzere deneyimli ve üretim aşamalarını bilen elemanlar için bölgemizde basın yayın yoluyla duyuru yapılacak, bölgemizde ikamet eden nitelikli elemanların iş başvuruları alınacak ve mülakat yoluyla eleme usulüne göre seçileceklerdir.

Tablo 3.12: İş Gücü Tablosu

İş Grupları	Gerekli İşgücü	İşgücü Nitelikleri
Üretim	6	Teknik liselerin makine bölümü mezunu, deneyimli, askerliğini yapmış, 25-40 yaş aralığında
Pazarlama	3	Gıda ürünleri konusunda deneyimli, askerliğini yapmış, 25 -30 yaş aralığında
Tekniker	2	Makine teknikeri, askerliğini yapmış, un makineleri konusunda deneyimli, 30-40 yaş aralığında

Ürün üretimi için seçilen kuruluş yeri ve işyeri özellikleri

Yapılacak yatırımın kurulması için seçilen yerin özellikleri ve seçilme nedenleri nelerdir?

Firmamız TR83 Samsun Alt Bölgesindeki en büyük ovalardan Bafra Ovasında Samsun Sinop Karayolunun 42.kmsinde kuruludur. Bafra Ovası, Samsun İlinin 20 km. batısında Çakırlar altı mevkiinden başlayıp batıda Yaka kent İlçesine kadar devam eder. Ova Doğu-Batı Yönünde 60 km, kuzey-güney yönünde 32 km uzunlukta olup toplam 80.000 ha.dır. Bafra İlçesine gelen Kızılırmak Nehri, Bafra da çeşitli kollara ayrılır. Bafra Burnundan denize dökülen Kızılırmak, ardında geniş ve alüvyonlu topraklar bırakır. Bafra Ovası Türkiye'nin arazi potansiyeli en yüksek ovalarından biridir. Firmamız tarımın en fazla yapıldığı en verimli ovalardan Bafra Ovası sınırları içersinde kuruludur. Bu anlamda, Yatırımımızın yapılacağı fabrikamız 5500 metrekare üzerine kurulu 5 katlı bir un fabrikasıdır. Fabrikamızda 17 adet vals, 5 adet elek, 4 adet irmik sasörü, buğday, un kepek, razmol randıman kantarları bulunmaktadır. Firmamız geniş imkanlarla donatılmış laboratuvarında her gelen buğdayı test ettikten sonra cins ve analiz sonuçlarına göre sınıflandırılmış olup uygun olmayanlar red edilmektedir. Fabrikamızda üretilen unları müşterilerimize ulaştırmak amacıyla 28 kamyon 12 tır ve 6 şehir içi taşıma için 7,5 tonluk kamyon ve pazarlama amacıyla 10 binek tip araçlara sahiptir. Bafra Ovasından ve çevre illerden tedarik edilen buğdayın fabrikamıza teslimatı ulaşım imkanlarının kolaylığı bakımından rahatlıkla yapılabilmektedir. Aynı zamanda fabrikamızın kurulu olduğu yerde tüm altyapı imkanları mevcuttur. Kamu hizmetleri Bafra Belediyesi tarafından sağlamaktadır.

Yapılacak yatırımın ürünün elde edilmesi için kurulması gerekli tesisat/donanımın özelliklerini "Tesisat Donanım" tablosunda kısaca belirtiniz.

Tablo 3.13: Tesisat Donanım Tablosu

Tesisat/Donanım Türü	Özellikleri
Elektrik Tesisatı	1000 kva mevcut trafo var 400 kva lık ek trafo MCC panosu Şalt panosu Güç kompanzasyonu Değişik kesitlerde kablo ihtiyacı Kablo kanalları ve aparatları Kablo için boru ve aparatları Valslerin elektrik motorları PLC panosu 2 Kva Ups Asi master panosu Asi input ve output modülleri Haberleşme kabloları Momentumları sirenler
Su Tesisatı	Su tankı (10 ton kapasiteli) Yangın söndürme panoları (her kat 1 adet toplam 5)
Isınma Tesisatı	Gerek yokTUR.
Aydınlatma Tesisatı	Etanj Armatür,
Telefon, Faks, Bilgisayar	1 masa üstü 17'' bilgisayar, fax, telefon
Ofis Donanımı	Kumanda odasında PLC panosu, kumanda bilgisayarını,yazıcı,3 kva ups,1 izolasyon trafosu

Yapılacak Yatırımın Finansal Planı

Yapılacak yatırımın kurulması için gerekli yatırım ve işletme sermayesi ihtiyacı

Yapılacak yatırım için gerekli sabit yatırım ihtiyacını gösteren “Başlangıç Yatırım Sermayesi İhtiyacı” tablosunu hazırlayınız.

Yapılacak yatırımın mevcut çalışma planlarına uygun olarak sabit ve değişken işletme giderlerini hesaplayarak, “İşletme Giderleri İhtiyacı” tablosu hazırlayınız.

“Yapılacak Yatırımın Sermayesi” tablosuna gider kalemleri için elde tutulması gereken işletme sermayesi miktarlarını kaydediniz

Yapılacak yatırımın kurulması ve işletmeye alınması için gerekli toplam yatırım ihtiyacı, potansiyel finansal kaynaklar

Yapılacak yatırımın sabit yatırım ihtiyacı ile işletme sermayesini toplayarak, toplam yatırım ihtiyacını belirleyiniz

“İşletme Finansman Yapısı” tablosu üzerinde toplam finansman ihtiyacını belirtiniz. Kredi, öz kaynak ve diğer potansiyel parasal girdilerin miktarlarını ayrı ayrı belirleyerek, tabloya kaydediniz.

Yapılacak yatırımın kredi ihtiyacı

Başvurulması planlanan kredi türünün, kredi faizi ve ödeme süresine göre faiz ve anapara ödemeleri hesaplanarak, Kredi Geri Ödeme Planını yapınız

Projemizde kredi kullanılmayacaktır.

Yapılacak yatırımın tahmini nakit akışını ve finansal karlılığını gösteren hesaplamalar

Yapılacak yatırımın “Gelir-Gider” tablosunu hazırlayınız.

Yapılacak yatırımın planlanan her türlü nakit girişi ve nakit çıkışını dönemler itibarıyla kaydeden ve net sonucu gösteren “Nakit Akımı Hesaplaması” tablosunu hazırlayınız.

“Karlılık Hesabı” tablosu ile işletmenin dönemsel net kazançları gösteriniz.

Yapılacak yatırımın gelirlerinin satış maliyetlerini karşıladığı “başabaş noktası”nı hesaplayınız

Yapılacak yatırımın yatırım geri dönüş süresini hesaplayınız

Kendi işinizi kurmak için yaptığınız yatırım harcamaları ile işletme döneminde elde ettiğiniz gelirleri karşılaştıran ve kurulan işin karlılık oranını gösteren “iç karlılık oranı”nı hesaplayınız.

Tablo 3.14: Yatırımın Yapılması Dönemi Finansman Tablosu

	1. yıl	Toplam	Açıklama
Finansman İhtiyacı			
1. Başlangıç Yatırımı	350,000.00	350,000.00	
2. İşletme Sermayesi	9,100,000.00	9,100,000.00	
Toplam Finansman İhtiyacı	350,000.00	350,000.00	
Finansman Kaynakları			
1. Özkaynaklar	9,684,342.68	10,652,776.95	
2. Borçlar	9,016,931.52	9,918,624.67	
3. Krediler	36,264,823.67	27,198,617.75	
Toplam Finansman			

Tablo 3.15: Yıllık Nakit Gelir- Gider Tablosu (YTL)
(Tahakkuk esasına göre değil nakit gerçekleşme esasına göre doldurulacaktır)

A- Nakit İşletme Gelirleri	95,034,718.19	104,538,190.01
B- Nakit İşletme Giderleri	92,812,258.30	102,093,484.13
C- Net Nakit Geliri (A-B)	2,222,459.89	2,444,705.88

Tablo 3.16: Nakit Akım Tablosu (YTL)

Devir	18,668,568.65	20,535,425.52
A. Yatırım Kredisi	69,725,289.00	76,697,817.90
B. Özkaynak	9,684,342.65	10,652,776.92
C. KKYP Hibe Katkısı	175,000	192,500.00
D. Nakit İşletme Gelir-Gider Farkı	2,222,459.89	2,444,705.88
E. Eldeki Makine Ekipman, Bina	9,584,547.21	10,543,001.93
Diğer	0	0
F. Nakit Girişleri Toplamı	95,034,718.19	104,538,190.01
G. Sabit Yatırım Toplamı	18,420,000.00	20,262,000.00
H. İşletme Sermayesi	9,100,000.00	9,100,000.00
Kredi Faiz Ödemeleri	3,873,611.98	4,260,973.18
Kredi Ana Para Ödemeleri	48,255,422.00	53,080,964.20
I. Kredi Ödeme Toplamı	52,129,033.98	57,341,937.38
J. Vergiler	285,105.97	313,616.57
K. Nakit Çıktıları Toplamı	92,812,258.30	102,093,484.13
Yılsonu Eldeki Nakit	1,559,834.81	1,715,818.29

Tablo 3.17: Karlılık Hesabı Tablosu (YTL)

	1	2
A- İşletme Gelirleri *	95,034,718.19	104,538,190.01
B1-İşletme Giderleri **	91,798,605.05	100,978,465.56
B2-Amortismanlar	915,589.00	1,007,147.90
B3-Finansman Giderleri	98,064.25	107,870.68
B- Toplam Gider	92,812,258.30	102,093,484.13
C- Vergi Öncesi Kar (A-B)	2,222,459.89	2,444,705.88
D-Vergiler	444,491.98	488,941.18
Vergi Sonrası Kar (C-D)	1,777,967.91	1,955,764.70

* İşletme gelirleri tablosundan transfer edilen değer olacaktır.

**B1- İşletme giderleri tablosu her yıl için doldurulan yıllık işletme giderleri tablosundan transfer edilen değer olacaktır.

Tablo 3.18: Yıllık Bilanço

	Yıllar				
	1	2	3	4	5
VARLIKLAR					
A. Banka-Kasa	9,041,897.67	9,946,087.44	10,940,696.18	12,034,765.80	13,238,242.38
B. Kısa Vadeli Alacaklar (1-6 ay)	16,173,716.19	17,791,087.81	19,570,196.59	21,527,216.25	23,679,937.88
C. Uzun Vadeli Alacaklar (7 ay sonrası)*	3,779,530.37	4,157,483.41	4,573,231.75	5,030,554.93	5,533,60.42
D. Mamul Stok	2,733,531.60	3,006,884.76	3,307,573.24	3,638,330.56	4,002,163.62
E. Hammadde Stok	8,302,687.43	9,132,956.17	10,046,251.79	11,050,876.97	12,155,964.67
F. Peşin Ödenmiş Giderler	285,150.97	313,666.07	345,032.68	379,535.95	417,489.55
G. Birikmiş Amortismanlar	4,452,652.40	4,897,917.64	5,387,709.40	5,926,480.34	6,519,128.37
H. Amortisman Hariç Makine Ekipman	5,837,886.18	6,421,674.80	7,063,842.28	7,770,226.51	8,547,249.16
I. Bina	3,868,355.81	4,255,191.39	4,680,710.53	5,148,781.58	5,663,659.74
J. Arsa	58,305.22	64,135.74	70,549.31	77,604.24	85,364.66
K. Diğer Varlıklar	432,384.03	475,622.43	475,622.43	523,184.67	575,203.14
L. TOPLAM VARLIKLAR	54,966,097.87	60,462,707.66	66,508,978.43	73,159,876.27	80,475,863.90
SERMAYE					
M. Kısa Vadeli Borçlar (1-6 ay)	8,939,167.13	9,833,083.84	10,816,392.22	11,898,031.44	13,087,834.58
N. Uzun Vadeli Borçlar (7 ay sonrası)	36,264,823.67	39,891,306.04	43,880,436.64	48,268,480.30	53,095,328.33
O. Ödenmemiş Giderler	77,765.42	85,541.96	94,096.16	103,505.78	113,856.36
P. Öz Sermaye	6,844,524.73	7,528,977.20	8,281,874.92	9,110,062.41	10,021,068.65
R. Dağıtılmayan Karlar	2,839,816.92	3,123,798.61	3,436,178.47	3,779,796.32	4,157,775.95
S. TOPLAM SERMAYE	54,966,097.87	60,462,707.66	66,508,978.43	73,159,876.27	80,475,863.90

Yatırım Süreci Faaliyet Programı

Yatırım süreci detaylı faaliyet planı (haftalık bazda)

Yatırımın için gerçekleştirilmesi gereken ve iş planının ilgili bölümlerinde kapsamı planlanan tüm çalışmaları “İş Kurma Süreci Detaylı Faaliyet Planı (haftalık)” üzerinde programlayınız.

Tablo 3.19: İş Kurma Süreci Detaylı Faaliyet Planı

HAFTALAR

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
Danışmanlık Hizmetleri alım ihalesine çıkılması ve hizmet sözleşmesinin imzalanması																													
Ekipman alım ihalesine çıkılması ve tekliflerin alınması ,değerlendirilmesi																													
Yatırımın Teknik İşgücünün Sağlanması ,makinelerin kurulması,eğitimin verilmesi																													
Üretim girdileri için bağlantıların yapılması																													
Teknik Sistemin Deneme Üretimine Alınması ve aksaklıkların tespiti ve düzeltilmesi																													
Üretime Başlama																													
Tanımlık																													
Raporlama																													

EKLER

EKONOMİK FAALİYETLERE YÖNELİK YATIRIM KONTROLARI İÇİN														
EK 1 PROJE BÜTÇESİ ⁽¹⁾														
(YTL)														
SIRA NO	GİDER KALEMLERİ	Giderler Toplamı ⁽²⁾	PROJE MALİYETİNİN AYLARA DAĞILIMI											
			YATIRIM SÜRESİ (Aylık)											
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
HİBEYE ENAS PROJE GİDERLERİ														
A	PROJE İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ ⁽³⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B	PROJE MAL ALIM GİDERLERİ ⁽⁴⁾	343 000	0	0	0	220 000	123 000	0	0	0	0	0	0	0
C	DANIŞMANLIK ALIM GİDERLERİ ⁽⁵⁾	7000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	0	0	0	0	0
D	HİBEYE ENAS PROJE GİDERLERİ TOPLAMI (A+B+C) ⁽⁶⁾	350 000	1000	1000	1000	221 000	124 000	1000	1000	0	0	0	0	0
AYNI GİDERLER														
a	İnşaat İşleri Alın Gideri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
b	Mal Alın Gideri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
c	Danışmanlık Alın Gideri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E	AYNI KATEĞİLER TOPLAMI (a+b+c) ⁽⁷⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F	TOPLAM PROJE MALİYETİ (D+E)	350 000	1000	1000	1000	221 000	124 000	1000	1000	0	0	0	0	0
Proje bütçesi yatırım için geçeri giderlerin tamamını kapsamalıdır.														
İnşaat işleri alın giderleri toplam ve aylık dağılımı için ayrıntılı açıklama EK 1.1 İnşaat İşleri Alın Giderleri tablosu ile sunulmalıdır.														
Mal alın giderleri toplam ve aylık dağılımı için ayrıntılı açıklama EK 1.2 Mal Alın Giderleri tablosu ile sunulmalıdır.														
Danışmanlık giderleri toplam ve aylık dağılımı için ayrıntılı açıklama EK 1.3 Danışmanlık Alın Giderleri tablosu ile sunulmalıdır.														
Hibeyle enas proje giderleri (D) toplamının bütçesel danışman veya firma alınması %4'ünü geçemez.														
Ekonomik yatırımları için bütçesel bütçelerinde 50 000; grup bütçelerinde 350 000 YTL'ye sınırlıdır.														
KDV indirimli kurulumlar gider tutarına KDV hariç teklif edilmelidir.														
Hibeyle enas proje giderleri toplamı dışındaki yatırımların tamamının bütçesel bütçelerinde gerçekleştirilmesi için açıklama EK 1 + Aynı Kalem tablosu ile sunulmalıdır.														

EK 1.1 İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ

(YTL)

SIRA NO	GİDER KALEMLERİ ⁽¹⁾	Planlanan Tarihler ⁽²⁾		Giderler Toplamı	PROJE MALİYETİNİN AYLARA DAĞILIMI													
		Başlama	Bitirme		YATIRIM SÜRESİ (Aylık)													
					1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.		
	YOK																	
1				0														
2				0														
3				0														
4				0														
5				0														
İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ TOPLAMI ⁽³⁾				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

¹ İnşaat ile ilgili işlerin yüklenicilerle yapılması planlanan sözleşmeler bazında alt gruplar şeklinde detaylı olarak belirtecektir.
(Örneğin: ana bina inşaatı, trafo binası, elektrik tesisatı, ısıtma sistemi gibi ayrı sözleşmeler kapsamında alınması planlanıyorsa)

² İşin yaklaşık başlama ve bitirme tarihi ay olarak belirtilecektir

³ Ek 1. Proje Bütçesi Tablosu, inşaat işleri alım giderleri satırına aktarılacaktır. Her iki tablodaki toplam değerlerin ve aylara dağılımlarının aynı olması gerekir.

EK 1.2 MAL (makine, ekipman, malzeme) ALIM GİDERLERİ

(YTL)

SIRA NO	GİDER KALEMLERİ ⁽¹⁾	Planlanan Tarihler ⁽²⁾		Giderler Toplamı	PROJE MALİYETİNİN AYLARA DAĞILIMI												
		Başlama	Bitirme		YATIRIM SÜRESİ (Aylık)												
					1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
	Makine , Ekipman ve Malzemeler																
1	1250x300 Tek katlı Havalı Vals(buğday öğütme ünitesi) 3 Adet	Tem.07	Şub.08	137.000				100.000	37.000								
2	İrmik sasörü			102.000				50.000	52.000								
3	8x28 öğütme Eleği			104.000				70.000	34.000								
4																	
5				0													
MAL(makine,ekipman ve malzeme) İŞLERİ ALIM GİDERLERİ TOPLAMI ⁽³⁾				343.000				220000	123000	0	0	0	0	0	0	0	0

¹ Mal (makine, ekipman ve malzeme) alımları için planlanan sözleşmeler bazında alt gruplar şeklinde detaylı olarak belirtecektir. (Örneğin: ana bina inşaatı, trafo binası, elektrik tesisatı, ısıtma sistemi gibi ayrı sözleşmeler kapsamında alınması planlanıyorsa)

² İşin yaklaşık başlama ve bitirme tarihi ay olarak belirtilecektir (Örneğin: Kasım 2007 gibi).

³ Ek 1. Proje Bütçesi Tablosu, mal alım giderleri satırına aktarılacaktır. Her iki tablodaki toplam değerlerin ve aylara dağılımlarının aynı olması gerekir.

EK 1.3 DANIŞMANLIK ALIM GİDERLERİ

(YTL)

SIRA NO	GİDER KALEMLERİ ⁽¹⁾	Planlanan Tarihler ⁽²⁾		Giderler Toplamı	PROJE MALİYETİNİN AYLARA DAĞILIMI												
		Başlama	Bitirme		YATIRIM SÜRESİ (Aylık)												
					1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
1	DANIŞMANLIK ALIM (Projenin koordinasyonundan sorumlu Proje koordinatörü)	Tem.07	Şub.08	7000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000						
2				0													
3				0													
4				0													
5				0													
DANIŞMANLIK ALIM GİDERLERİ TOPLAMI ⁽³⁾				7000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	0	0	0	0	0	0

¹ Danışmanlık alımları için planlanan sözleşmeler bazında alt gruplar şeklinde detaylı olarak belirtilecektir.

(Tatbikat Projesi Hazırlanması, Proje Müdürü, İnşaat İşleri Kontrolörü gibi pozisyon ve unvanlar şeklinde alt gruplar (varsa)).

² İşin yaklaşık başlama ve bitirme tarihi ay olarak belirtilecektir

³ Ek 1. Proje Bütçesi Tablosu, danışmanlık alım giderleri satırına aktarılacaktır. Her iki tablodaki toplam değerlerin ve aylara dağılımlarının aynı olması gerekir.

Tatbikat projesi hazırlanmasına yönelik danışmanlık hizmet alımlarının tutarı, Ek 1.1. de belirtilen inşaat işleri toplam tutarının % 5 ini geçemez.

Danışmanlık alım giderleri toplamı, hibeyle esas proje giderleri toplamının bireysel danışman ve firma alımlarında %4'ünü, geçmemelidir.

EK 1.4 AYNİ KATKI ⁽¹⁾

YOK

(YTL)

SIRA NO	GİDER KALEMLERİ ⁽²⁾	Planlanan Tarihler ⁽³⁾		Giderler Toplamı	PROJE MALİYETİNİN AYLARA DAĞILIMI												
		Başlama	Bitirme		YATIRIM SÜRESİ (Aylık)												
					1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
1	İnşaat İşleri Alım Giderleri			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Mal Alım Giderleri			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Danışmanlık Alım Giderleri			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	AYNİ KATKI TOPLAMI ⁽⁴⁾			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

¹ Her bütçe kalemi için lütfen aynı katkı yapılması düşünülüyorsa kısa bir şekilde açıklayınız. (en fazla 5 satır) ve proje faaliyetleri ile ilgisini açıklayınız.

Hibe sözleşmesi edinilmiş arazi, bina ve mal gibi aynı katkılarda bu açıklamalar belirtilecektir. Açıklamalar için Ek 2 gider gerekçelerinde ayrı bir sayfa kullanılacaktır.

² Hibe esas proje giderleri toplamı dışında, yatırımcıların tamamını kendi öz kaynaklarını kullanarak gerçekleştirilecekleri lalım işlerini ayrıntılı olarak belirtilecektir.

³ İşin yaklaşık başlama ve bitirme tarihi ay olarak belirtilecektir

⁴ Ek 1. Proje Bütçesi Tablosu, aynı katkı satırına aktarılacaktır. Her iki tablodaki toplam değerlerin ve aylara dağılımlarının aynı olması gerekir.

EK 2 GİDER GEREKÇELERİ

Her bütçe kalemi için lütfen maliyetin kısa bir gerekçesini gösteriniz (en fazla 5 satır) ve harcamaların proje faaliyetleri ile ilgisini açık

I - HİBEYE ESAS PROJE TUTARI KAPSAMINDAKİ GİDERLER

A İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ (sözleşmeler bazında alt gruplar belirtilecektir)

.....
.....

B MAL ALIM GİDERLERİ (sözleşmeler bazında alt gruplar belirtilecektir)

Firmamızın Öğütme Ünitelerinin kapasitesini 250 ton/ günden 400 ton / gün e çıkarmak amacıyla kullanılmak üzere ;
3 adet 1250x300 Tek katlı Havalı Vals(buğday
öğütme ünitesi ,2 adet Öğütme eleği, 4 adet vals
makinesi gereklidir.

.....

C DANIŞMANLIK ALIM GİDERLERİ (sözleşmeler bazında alt gruplar belirtilecektir)

1.Proje Koordinatörü:Hibe sözleşmesinin ardından projemiz ile ilgili, Satın alma Kitabında belirtilen ihale prosedürleri takip edilerek ,ihale dosyalarının hazırlanması,ihalelerin değerlendirilmesi, İl tarımMüdürlüğü ile gerekli yazışmaların yapılması,Aylık ilerleme raporlarının ve ödeme talep raporlarının gerekli temayüllere uygun olarak doldurulması ve banka işlemlerinin takibi gibi görevleri yerine getirmek için gerekl

II AYNİ KATKI KAPSAMINDAKİ GİDERLER

A Hibe sözleşmesi öncesi edinimler

.....
.....

B Hibe Sözleşmesi Sonrası Özkaynak Kullanımı ile Yapılacak İşler

a İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ (alt gruplar şeklinde belirtilecektir)

.....
.....

b MAL ALIM GİDERLERİ (alt gruplar şeklinde belirtilecektir)

.....
.....

c DANIŞMANLIK ALIM GİDERLERİ (alt gruplar şeklinde belirtilecektir)

EK 3 FİNANSMAN KAYNAKLARI

(YTL)

SIRA NO	GİDER KALEMLERİ	Kaynaklar Toplamı	Hibe Desteği Tutarı	Hibe Desteği Oranı (%) (*)	Proje Sahibi Katılım Payı Tutarı	Katılım Payı Oranı (%)
		III (I+II)	I	I/III*100	II	II/III*100
HİBEYE ESAS PROJE GİDERLERİ						
A	PROJE İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ	0	0	50	0	50
B	PROJE MAL ALIM GİDERLERİ	343.000	171.500	50	171.500	50
C	PROJE DANIŞMANLIK ALIM GİDERLERİ	7000	3.500	50	3.500	50
D	HİBEYE ESAS PROJE GİDERLERİ TOPLAMI (A+B+C)⁽¹⁾	350.000	175.000	50	175.000	50
AYNI KATKI GİDERLERİ						
a	PROJE İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ	0	0		0	
b	PROJE MAL ALIM GİDERLERİ	0	0		0	
c	PROJE DANIŞMANLIK ALIM GİDERLERİ	0	0		0	
E	AYNI KATKI GİDERLERİ TOPLAMI (a+b+c)		0		0	
F	TOPLAM PROJE MALİYETİ (D+E)	350.000	175.000	50	175.000	50

(*) Hibeye esas proje giderleri kapsamındaki işlerle ilgili olarak hibe desteği oranı yüzde ellidir.

EK 4 TAHMİNİ İŞ TAKVİMİ

KONULAR	İŞ PLANI ⁽¹⁾														
	AYLAR														
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
HİBEYE ESAS PROJE GİDERLERİ															
PROJE İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ															
PROJE MAL ALIM GİDERLERİ															
İhaleye çıkılması,tekliflerin alınması ve sözleşme															
PROJE DANIŞMANLIK ALIM GİDERLERİ															
danışmanla sözleşmenin imzalanması															
AYNI KATKI GİDERLERİ															
PROJE İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ															
PROJE MAL ALIM GİDERLERİ															
PROJE DANIŞMANLIK ALIM GİDERLERİ															
DİĞER															

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bugün gelişmişliğin göstergelerinden biri, tarımın ekonomi içerisindeki payının küçüklüğüdür. Bu payın küçüklüğü, bir yandan tarım toplumu olmaktan çıkmışlığın, aynı zamanda da tersinden, sanayi ve hizmetlerin büyüklüğünün bir işaretidir. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken göstergeler arasında kırsal nüfusun yüksekliği, tarımsal istihdamın toplam istihdamdaki payı ve tarımın GSYH içindeki payının yanısıra, destekleme ödemelerinin mutlak ve göreceli payı da bulunmaktadır. Tarım sektöründe az gelişmişliğin ya da verimsizliğin göstergelerinden olan tarımsal işletmelerin ölçek büyüklüğü, işletme başına arazi parça sayısı ve birim alandan elde edilen ürün bakımından Türkiye'nin durumu pek parlak değildir. Bu bakımdan, bir yandan AB ile müzakereleri devam ettiren diğer taraftan DTÖ bünyesinde devam ettirilen görüşmelere taraf olan Türkiye'nin uyguladığı tarım politikalarının niteliği büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de destekleme ödemelerinin yüksek oluşu tarım sektöründeki yapısal bozuklukların nedeni olduğu kadar sonucudur da. Geçimi, büyük ölçüde tarımsal faaliyetlerden elde edilen gelire bağlı olan nüfusun, gelirlerinde oluşacak aşağı yönlü değişimlerin telafi edilmesi ve belli bir yaşam standardının sağlanması destekleme ödemelerinin azaltılması yönünde engel oluştururken, destekleme ödemelerinin yüksek olması tarım sektöründe istihdam edilenlerin buradan kopup diğer faaliyet kollarında istihdam edilmesine engel teşkil etmektedir.

Tarımsal nüfusun yoğun olması ve bu sektörde çalışanların gelirlerinde belli bir seviyenin korunması gerekliliği, destekleme ödemelerinin kısa vadede azaltılmasına olanak vermemektedir. Bu noktada öne çıkan husus ise daha uzun vadeli ve tutarlı politikalar ile bu sektörde çalışanların daha profesyonelce üretim yapmalarına imkân verecek ürün standardizasyonuna gidilmesi, ihracat olanaklarının artırılması ve uzun dönemde ortalama maliyetleri düşürücü etkisinden dolayı tarımsal işletmelerin ölçek büyüklüğünün artırılmasıdır. Diğer taraftan, çiftçilerin organik tarıma yönlendirilmesi ve ürün farklılaştırmasına gitmeleri üreticilerin gelir kanallarını çeşitlendirerek, tek veya

birkaç üründe meydana gelecek fiyat değişmelerine karşı onları daha korunaklı hale getirecektir.

Destekleme ödemelerinin birincil amacı gelirdede telafi edici artışlar yaratmaktır. Çiftçilerin gelirlerini başka yollarla artırma olanaklarına kavuşmaları ve gelirlerin çeşitlenerek istikrar kazanması, hükümet bütçesinden yapılacak destekleme ödemelerinin azaltılmasına imkân verecektir.

Üreticiyi oluşacak çeşitli risklerden koruyacak olan asıl faktör tarımsal sigortalardır. Sert hava koşulları, iklim değişiklikleri, tarım ürünlerinin ve çiftlik hayvanlarının telef olması ve giderek yükselen kalite standartları, karşı karşıya kalınan tarımsal risklerden bazılarıdır.

Tarımsal işletmelere iktisadi ve finansal performans analizi uygulamasının yerleştirilmesi ise çiftçileri maliyetler ve etkin kaynak kullanımı konusunda daha dikkatli davranmaya teşvik edecek önemli bir araçtır. Bunun yanında tarım sektörüyle girdi-çıkıti bağlantıları fazla tarımsal sanayilere yatırım yapılması hem tarımda üretkenliğin hem de tarımdışı sektörlerde istihdamın artırılması açısından yararlı olacaktır. Tarımın devlete yük olmaktan çıkması ve rekabetçi bir yapıya kavuşması ise devletin tarım piyasalarının kontrolü dahil hemen her şeye müdahil olduğu bir korumacı-müdahaleci yapıdan değil, aksine piyasa mekanizmasının işlemesine olanak verecek, verimliliği teşvik edecek ve piyasaları rekabete açacak politikalardan geçmektedir.

Destekleme ödemelerinin azaltılması, DTÖ'ye karşı taahhütlerimizin yerine getirilmesi ve AB ile nispeten sorunsuz bir uyum sürecinin yaşanması ihtiyacı, görüldüğü gibi, tarım sektöründe köklü bir değişimin gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu tarım sektörünün kendi içinde verimliliği artırmaya yönelik mikro girişimleri gerektirdiği gibi, tarımsal işgücünün bir kısmının sanayi ve hizmetler sektörlerine kaydırılması, arazi toplulaştırılması, damlama sulama sisteminin yaygınlaştırılması, GAP'ın tamamlanması, üretimin artmasına paralel olarak yeni pazarlar bulunması gibi makro girişimleri de gerektirmektedir. En önemlisi, makroekonomik istikrarın korunmasıdır. İstikrarın korunamayıp ekonominin krize girdiği dönemlerde tarımsal nüfusun küçülme süreci tersine dönmektedir. Buna en iyi

örnek 2001 ekonomik kriz döneminde yaşanmış olan tecrübedir. Nitekim 2000 yılında tarımda çalışanların toplam istihdam içindeki payı %36 iken bu oran 2001 yılında %37'ye çıkmış; bu dönemde yaklaşık 320 bin kişi tarım sektörüne ilave olmuştur. 2002 yılını izleyen makroekonomik istikrar ve hızlı toparlanma döneminde tarımsal istihdamın payının hızla düşerek, 2007 yılında %25 civarına inmesi, istikrar içinde büyümeye devam edildiği sürece tarımda özellikle istihdam açısından gereken küçülme sürecinin doğal olarak gerçekleşeceğine işaret etmektedir.

Destekleme ödemelerinin miktar olarak azaltılması kadar önemli olan bir diğer konu destekleme ödemelerinin ne şekilde yapıldığıdır. Dünyada genel eğilim bu tip ödemelerin üretimden bağımsızlaştırılarak alan bazında verilmesi iken, Türkiye'de son yıllarda bu eğilim kırılmıştır. DTÖ bünyesinde yürütülen görüşmelerde korumaların azaltılması yönünde yeni talepler geleceği ve AB'nin müzakerelerde bu yönde isteklerde bulunmasının muhtemel olduğu düşünülürse, Türkiye'nin bu yöndeki gelişmelere şimdiden hazırlıklı olması kendi avantajına olacaktır. Kullanılacak destek araçlarının ticaret saptırıcı ve iç fiyatları dünya fiyatlarından uzaklaştırıcı yönde olmayan, daha ziyade çiftçinin gelir kayıplarını telafi edici ve verimliliği teşvik edici yönde olmasına özen gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

AET Komisyonu, Avrupa Topluluğunun Tarım Politikası, Ankara: Maya Matbaacılık, 1980.

AKTAN, Coşkun Can, UTKULU, Utku ve TOGAY, Selahattin, “Nasıl Bir Para Sistemi?”, İMKB Yayını, ISBN 975 -8027-47-6, İstanbul, Eylül 1998.

ATAKAN, Mehtap, “Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası ve Türkiye’nin Uyumu”, Uzmanlık Tezi, Ankara, 1998.

Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2008 Kavşağında Türkiye: Siyaset, İktisat ve Toplum, İstanbul, Yordam Yayıncılık, 2008.

BAŞ, Erhun, “Avrupa Birliğinde Ortak Tarım Politikası Alanında 2003 ve 2004 Yıllarında Gerçekleştirilen Reformların Genişleme Süreci ve Türkiye’nin Adaylığı Göz Önüne Alınarak İncelenmesi”, Ankara: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (Uzmanlık Tezi), 2004.

BERENDE-VERHOEVEN, Laura, “Avrupa Birliği’nin Ortak Tarım Politikası ve Türkiye’nin Uyumu”, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Ağustos 2001.

BÜLBÜL, Mehmet, ÇADIRCI, Engin ve GÜNEŞ, Erdoğan, Türkiye Ziraat Mühendisliği IV. Teknik Kongresi”, T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları No: 26, 2002.

CANDAN, Armağan, “Avrupa Birliğinin Ortak Tarım Politikası” (15 Soruda 15 AB Politikası) İKV, 2004.

DEMİRCİ, Muzaffer, BALKIR, Canan, Uluslararası Ekonomik Bütünleşme ve Avrupa Topluluğu, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1989.

DİE, İstatistik Göstergeler 1923-1995, DİE Yayınları, Ankara, 1996, s.431.

DTM, Avrupa Topluluğu ve Türkiye, Ankara, DTM Yayınları, 1991.

ERAKTAN, Gülcan, Tarım Politikasının Temelleri ve Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikası, İstanbul: Uzel Yayınları, 2001.

ERTUĞRUL, Cemil, “Gündem 2000 Çerçevesinde AB Ortak Tarım Politikasının Yeniden Yapılandırılması ve Türkiye”, Planlama Dergisi DPT'nin Kuruluşunun 42. Yılı Özel Sayısı, 2002.

GLUCKSMAN, Jerzy, “AB Genişleme Sürecinin Işığında Ortak Tarım Politikası”, Çev. Oğuz Erdoğan, Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası AB Genişleme Sürecinde Türkiye Sempozyum Bildirisi, 2003.

GÖKDEMİR, Bülent, “Tarımda Piyasa Reformu Türk Tarımı Özelinde Tarım ve Rekabet Politikası İlişkisi”, Ankara, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, 2004.

GÜNEŞ, Erdoğan, Tarım İşletmelerinde Kredi Taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi: Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Yayın No:121, Ankara. 2004.

HİÇ, Süreyya, Türkiye Ekonomisi, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994.

KARACAN, Ali Rıza, Tarım İşletmelerinin Finansmanı ve Tarımsal Kredi, Ege Üni. Ziraat Fak. Yayınları No: 498, İzmir, 1991.

KARLUK, Rıdvan, Avrupa Birliği ve Türkiye, 3. Baskı, Eskişehir, 1995.

KARLUK, Rıdvan, Avrupa Birliği ve Türkiye, İstanbul, İMKB Yayınları, 1996.

KEPENEK, Yakup, Türkiye Ekonomisi, Ankara, Teori Yayınları, 1987.

KORTE, Joost, “Trade in Agricultural Products”, The Trade Policy of the European Community: Legal Basis, Instruments, Commercial Relations, Editor Phedon Nicolaides, European Institute of Public Administration, Maastricht, Netherlands, 1993.

ÖREN, Necat, “AB Ortak Tarım Politikası, Reform Süreci ve Türkiye’ ye Etkileri”, T.Y.

ÖZGÜVEN, Ali, “Türkiye İktisat Kongresi (17 Şubat – 4 Mart 1923)”, Journal of İstanbul Kültür University, 2002/2.

SOĞUK, Handan, “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Tarım Politikası”, İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi, Ocak-Nisan 2001.

SOYDEMİR, Metin, “Türk Tarımı ve Şirketleşme”, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, Ankara: Yıl: 19, Sayı: 215, Şubat 2004.

TAN, Sibel, TAN, S. Sami, DELLAL, İlkay, “Türkiye ve AB İlişkilerinde Tarım ile İlgili Son Gelişmeler ve Tam Üyeliğin Türk Tarımına Etkileri”, Atatürk Üniversitesi, İİBF Dergisi, C. 18, sayı:12, 2004.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, “Osmanlıdan Günümüze Tarım ve Tarıma Hizmet Veren Kurumların Teşkilatlanma Süreçleri”, 2004.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ülkemizde Tarımsal Yapıya İlişkin Özellikler, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Dergisi, Sayı 122, Ankara 1998.

İnternet Kaynakları

A. Sadi Ulusoy, “AB’ne Adaylık Sürecinde AB ve Türkiye Tarım Politikaları: Öncelikler-Farklılıklar-Çelişkiler”,
http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/fa299a4d1d8c52e_ek.pdf?tipi=14&sube=, (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

AB Bütçesi, http://www.ibb.gov.tr/IBB/DocLib/pdf/birimler/avrupa_birligi/abbutcesi.pdf (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

AB Ortak Tarım Politikası, <http://www.zmo.org.tr>, (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

AB’ye Adaylık Sürecinde Türkiye Tarım Politikaları, <http://www.zmo.org.tr>, (Erişim Tarihi: 03.02.2010).

Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası, <http://www.ikv.org.tr>, (Erişim Tarihi: 12.02.2010).

Avrupa Birliği Sosyal ve Bölgesel İhtiyaçlarını Nasıl Karşılıyor?
<http://ab.calisma.gov.tr/web/Portals/2/Docs/others/ASF%20Hakkinda%20bilgilendirme%202%20Eng.doc>, (Erişim Tarihi: 10.02.2010)

Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, “Avrupa Birliği Tarım Politikası: Avrupa’da Yenilenme ve Türkiye’ye Etkisi”, <http://www.abmankara.gov.tr/yayinlar/docs/AB-Tarim.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.02.2010).

Bölgesel Politika Fonları, http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/procf/cf_en.htm, (Erişim Tarihi: 13.02.2010).

H. Naci Bayraç, Füsün Yenilmez, “Türkiye Tarımının Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına Uyumu”,

http://194.27.41.8/duyurular/web_katalog/hayvancilik_kat1/turkiye_tarimi_ab_uym.doc, (Erişim Tarihi: 01.02.2010).

http://www.dpt.gov.tr/bgyu/abbp/Hibe/hibe_mekanizma.html#hpn, (Erişim Tarihi: 01.02.2010).

Mehmet Ali Tesbi, “Tarım Sektörümüzün Genel Görünümü”, <http://www.tarim.gen.tr/tesbi/84.htm>, (Erişim Tarihi: 01.02.2010).

Murat Çetinkaya, Türkiye Ekonomisinde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımının Önemi, <http://www.sosyalbl.selcuk.edu.tr>, (Erişim Tarihi: 02.02.2010).

Ortak Tarım Politikası, <http://www.ziraatci.com>, (Erişim Tarihi: 11.02.2010).

U. Burç Yıldız, “AB Bütçesi ve 2007-2013 Mali Perspektif”, <http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/4C5D9E7A-132E-47D3-BEAA-34A3AE1A9D88/7775/ABbutcesi1.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.02.2010).